

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא פשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוקא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפקא** = טרקה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפקא** – קב' שעשויה לגזול, יתור רבנות, מכל מקום; **דוקא תבר טפקא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפקא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

תבנית **קדמא-ואולא** ונוסח ספרדי **אולא-גריש** במלה אחת או מלים מחוברות במקף (35 מופעים, ועוד 1 בטעם עליון, ועוד-2 במחלוקת גרסאות) כין שויון, שקילות, חלק, שפל כמו **אולא-זקא-קטן** במלה אחת או מלים מוקפות כעין מידה ל"א בברייתא דל"ב מדות דרבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי ממוקדם ומאוחר שהוא בענין, המנוסחת גם מוקדם והוא מאוחר בענין.

1.1 שמות כי תשא ל,יא

שמות כי תשא ל,יב:

כִּי תִשָּׂא אֶת-רֹאשׁ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַפְקֻדֵיהֶם

וְנָחֲנוּ אִישׁ כְּפָר נַפְשׁוֹ ה' בַּפְּקֹד אֲתָם

וְלֹא-יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בַּפְּקֹד אֲתָם:

כִּי תִשָּׂא – גרשיים **אֶת-רֹאשׁ** - מרכא **בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַפְקֻדֵיהֶם** - זרקא סגול

כִּי תִשָּׂא – מונח גרשיים, כעין שני יוצאים מן הכלל, שני מנינים בהן נתנו מחצית השקל כל אחד, כפי **רש"י** (טו) ... **לכפר על נפשותיהם** - לפי שרמז להם כאן שלש תרומות, שנכתב כאן **תרומת ה'** שלש פעמים (כאן ולעיל, יג-יד): **אחת** - תרומת אדנים, שמנאן כשהתחילו בנדבת המשכן, ונתנו כל אחד ואחד מחצית השקל, ... **והשנית** - אף היא על ידי מניין שמנאן משהוקם המשכן, ... (במ' א,); ונתנו כל אחד מחצית השקל, והן לקנות מהן קרבנות ציבור של כל שנה ושנה, והושו בהם עניים ועשירים, ועל אותה תרומה נאמר: **לכפר על נפשותיהם** - שהקרבנות לכפרה הן באין. **והשלישית** היא תרומת המשכן, כמה שנאמר "כל מרים תרומת כסף ונחושת" (שמ' לה, כד); **ולא היתה יד כולן שוה בה**, אלא איש מה שנדבו לבו.

רלב"ג סובר כי רק מנין הראשון היה בחצאי שקלים, ובספירה שניה ושלישית לא נהגו כן. בכל אופן **לפחות אחד יוצא מן הכלל** יוצא מן הכלל, וכך נשאר לדורות לענין קנין קרבנות ציבור.

התבנית מרכא זרקא סגול, מרכא מרבה, זרקא סגול ממעט או מרבה מסוג הענין על הענין. ברישום מתימטי כעין מרכא * (זרקא סגול) = מספר מיעוטים או ריבויים מסוג הענין על הענין. ואילו עם או בלי טעם מונח כאילו שווה 1 * (זרקא סגול), תוספת אחת. **אֶת-רֹאשׁ** – מרכא **בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** – זרקא **לַפְקֻדֵיהֶם** – סגול, לצורך מצווה שכל או חלק מבני-ישראל מצווים בה ועשויים להיות בה תפקידים שונים לעושי המצוה, פוקדים את המשתתפים ע"י אמצעי ייצוג (כעין הקטנה) של כל אחד וכאילו מוסיף עליו. כגון תרומה שוויונית למשכן או לקרבנות ציבור מצווה לייצג כל אחד מבני ישראל ע"י מטבע בגודל שווה, לצורך מפקד למלחמה אפשר לייצג כל אחד בהרסית או בטלה וכד'. ובבית המקדש הגרילו תפקידי עבודה בין הכהנים במנין אצבעות כהנים.

בספר **אגרא דכלה עה"ת, הרב צבי אלימלך מדינבז ז"ע חלק שמות ע' 54**) דרש על הפסוק **כִּי תִשָּׂא אֶת-רֹאשׁ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַפְקֻדֵיהֶם** נחסר מרכא (טט במלים **אֶת-רֹאשׁ**) משרת לזרקא הוא לדעתי נרמז גם בגלות החל הזה כשקורין פרשת שקלים, משה רבנו ע(1)מד וזוקף את ראשם

הנה בתוכחה הוא **(ויקרא בחקתי כו,ו)** **וְהִבֵּאתִי מִרְדָּךְ בְּלִבְכֶם פְּאַרְצֹת אֲבִיהֶם** הנה המרכא רמזו על **המרך** (טט) – מלת מרך בטעם פשטא, ואגרא דכלה מתכווין למורך – מרכא בלשון נופל על לשון ללמד ל-**כי תשא**) והוא סמוך לזרקא, היינו כשנזדקקו ישראל **בארצות אויביהם** אז ישאו ראש כמו מראש יהיו לסגול"ה: אגרא דכלה דורש כי בגלות, ב"י נחסרים מפחד וזה גורם לשיבה בתשובה (זורקם מלמטה ללמעלה) ובזכות ברית משה רבנו בפרשת כי-תשא הקב"ה מנשואם להיות לסגולה, **כִּי תִשָּׂא** – מונח גרשיים, בתפקיד יצא מן הכלל, שבני ישראל יוצאים מן הכלל של העמים היוצאים לגלות ונעלמים בגלותם, כי הקב"ה מחמיר עמם על קיום התורה וזאת מעלתם להיות עם סגולה בשליחות ה' בגולה לאסוף את ניצוצי הקדושה (כיוצא מברית בין הבתרים **במה אדע כי אירשנה**) ומקל עמם לקיימם ויזכו לגאולה וישובו לארץ-ישראל ויבנה בית-המקדש ויזכו לימי המשיח ולתחיית המתים ולחיי העולם הבא.

וְנָחֲנוּ - קדמא ואולא בתיבה אחת, ענין של שיוון וגם בעושים תלוי המעשה.

א' נתינה שווה היינו מטבע של מחצית השקל קדש ולא שווה ערכו באופן זה או אחר, כגון במטבעות אחרים **(ירושלמי שקלים)** ב' יש המפרש כי נשאר שויון בין המנין בשנה הראשונה לצורך אדנים ובין המנין בשנה השניה לקרבנות צבור. ג' בנותנים תלוי הדבר **וְלֹא-יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בַּפְּקֹד אֲתָם** אפשר שהכוונה שכאשר נראה שהפקידה ללא צורך יש למחות על כך כדי שלא יקרה כדבר שקרה במפקד שערך דוד המלך והיה בבני ישראל נגף.

שמות כי תשא ל,יא:

וְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה פְּנִים אֶל-פְּנִים כְּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ

וְשֵׁב אֶל-הַמִּחְנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נּוּן נָעַר לֵא יִמִּישׁ מִתְּוֹךְ הָאֹהֶל: פ

וּמְשָׁרְתוֹ – קדמא ואולא במלה אחת. שדעתו שפלה, משווה עצמו למקום נמוך, שפל רוח, משפיל נפשו על התורה והעם, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד (כעין שווה לכל אחד), כעין שווה למשה רבנו הענו מכל אדם כן יהושע ללא חטא, ענו מכל האדם. **מאור** **ושמש במדבר קורח** מציין כי יהושע נבחר להנהיג כי היה הענו מכולם ולא בגלל חכמתו, כי היו עוד חכמים.

במדבר פינחס כז,יח **וְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נּוּן אִישׁ אֲשֶׁר-רִוּחַ בּוֹ - רש"י** שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד **(ספ"ב קמא)**

בבלי תענית ז,א אמר רבי חנינא בר אידי: למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב הוי כל צמא לכו למים - לומר לך: מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא **במי שדעתו שפלה**. ואמר רבי אושעיא: ...לומר לך: מה שלשה משקין הללו אין מתקיימין אלא בפחות שבכלים, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא **במי שדעתו שפלה**. כדאמרה ליה ברתיה דקיסר **לרבי יהושע בן חנניה**: אי, חכמה מפוארה בכלי מכוור! - אמר לה: איבך רמי חמרא במני דפחרא. .... אמרי לה. - והא איכא שפירי דגמירי! **אי הונו סנו - טפי הונו גמירי**.

זוהר שמות קצג קצד **וּמְשָׁרְתוֹ** - קדמא ואולא במלה אחת, הזוהר לא מזכיר מלת **וּמְשָׁרְתוֹ** אבל בדברו על **וְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נּוּן נָעַר** מציין שלא היה לו שום חטא ומת רק בעטיו של מעשה העגל שגרם לחזרת המוות. וגם משה לא חטא ונגזרה עליו מיתה רק בגלל מי מריבה. **אוצר המדרשים (אייזנשטיין) משה עמוד 379**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תברך** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תברך טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תברך טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תברך מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: **פוזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ואין חברים אלא תלמידי חכמים שנוהגין **תברה ואהבה ואחתה זה עם זה**, והיה משה מוכיח את ישראל על כבוד אביהם שבשמים ומזהירין על התורה ועל המצוות ולרומם את יהושע אחריו. משה הצדיק נהג ענוה בעצמו ולא היה צר עין. הסתכל בשבחו של משה בענותנותו ובחסידותו: בתחלה כשאמר לו יהושע אלדד ומידד מתנבאים במחנה מיד א"ל משה מי יתן כל עם ה' נביאים ולא היה לו צרת עין עליהם, **בסוף עשה ליהושע תלמידו כל כבוד שבעולם**, נתן לו הדרו ובית מדרשו ופארו, כבודו והודו וגדלו, כובעו כתר וקרן הודו בחייו, עליו אמר שלמה **ושפל רוח יתמוך כבוד**.

שמות כי תשא ליג:

זהו יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים נרה השקל מחצית השקל תרומה לה:

בהפטרה של שבת שקלים קוראים בין היתר הפסוק הבא **מלמים ב יבה**, **נאמר והואש אל-הכהנים כל כסף הקדשים אשר- יובא בית-ה' כסף עובר איש כסף נפשות ערכו כל-כסף אשר יעלה על לב-איש להביא בית ה': כסף עובר איש - בינת המקראות** הוא כסף מחצית השקל שבכל שנה, שנאמר בו כל העובר על הפקדים

עובר איש - זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים זקף-קטן זקף-גדול שיהי תקע"ו (אמרי נועם, יעב"ע), גי' המלים **עובר איש** עם כולל אחד לשתי המלים שיהי תק"צ = תקע"ו י"ד = תקע"ו דו"ד, שיהואש נותר יחיד מבית דוד מהטבה של עתליה והקים את בית דוד מחדש, יהואש חידש תרומת מחצית השקל כפדיון נפש **כסף נפשות ערכו** וכך לא יהיה נגף בישראל ובבית דוד.

שמות כי תשא לוט:

העשיר לא-ירפה וחדל לא ימעיט ממצות השקל לתת את-תרומת יהוה לכפר על-נפשתיכם:

...**העשיר לא-ירפה** - מונח רביעי, בתפקיד של לפחות ארבעה, כאן חמש. ר' אליהו שגב נ"י בשם הגר"א המבזבו (על צדקה) לא יבזבו יותר מחומש.

- טט - כאן לפירוש הגר"א יחלק ממונו בחמש ויתן חמישית לצדקה ויניח ארבע חמישיות לעצמו

שמות כי תשא ללב - לג:

לבן על-בשר אדם לא יסוף ובמתכנתו לא תעשו כמהו קדש הוא קדש יהוה לכם: לבן איש אשר ירקח כמהו ואשר יתן ממנו על-זר ונקבת מעמיו: ס

ירושלמי סנהדרין הנשרפין פ"ט ה"א (וילנה מה ב) שני לאוין וכתר אחד, לאוין חולקין את הכרת. (שמות כי-תשא ללב ולג), **פי' אור שמחה שני לאוין וכתר אחד**. כל מקום שכתבה התורה שני לאוין אע"פ שלא כתבה בהם אלא כרת אחד, כגון סך ומפטם שמן המשחה דלקמן. **לאוין חולקין את הכרת**. אם עבר על שני הלאוין בהעלם אחד חייב שתי חטאות, כדין כל העובר בשגגה על לאו שיש בו כרת שחייב חטאת, ואע"ג (טט - וזה גם במצב המיוחד) דשניהם בכרת אחת כיון שכתבה התורה שני לאוין הוי ליה כאילו יש לכל לאו כרת בפני עצמו. **הוא אמרה שני לאוין וכתר אחד חולקין את הכרת**. **פי' אור שמחה** דהא במשנה דריש כריתות קחשיב מפטם לחוד וסך לחוד ואמרינן בבבלי שם (ב ב) שאם עשה כל הנוכרים במתניתין בהעלם אחד חייב קרבן על כל אחד ואחד, ומוכח דשני לאוין אע"ג דאין עליהם אלא כרת אחת, הלאוין מחלקים לחייב עליהם שתי חטאות.

על-בשר אדם לא יסוף - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, **ובמתכנתו** - קדמא זקף-קטן במלה אחת

פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, **כעין בנין אב** ללמד מדוגמת הסך והמפטם לכל התורה כולה, שאע"פ שנאמרים בסך ובמפטם שני לאוין וכתר אחד ובכל זאת מביא שתי חטאות על עבירת שני לאוין בהעלם אחד, **לא כל שכן שמביא חטאות נפרדות על כל לאוין שעבר בהעלם אחד כדין כל העובר בשגגה על לאו שיש בו כרת שחייב חטאת**.

שני חלקי הפסוק המסתימים כל אחד בזקף-קטן, היינו טעם סוגר ענין ומלמדים שני לימודים, כפי **רש"י** **ובמתכנתו**. (א) בסכום סממניו לא תעשו כמוהו, במשקל סממניו הללו לפי מדת ההין שמן, אבל אם פחת או רבה סממניו לפי מדת הין שמן מותר **לא יסוף** (ב) ואף העשוי **במתכנתו** של זה, אין הסך ממנו חייב אלא הרוקחו (**בבלי כריתות ה,א**), **רלב"ג** - **ואשר יתן ממנו על זר** - רוצה לומר: משמן המשחה **שעשה משה**; ... **על בשר אדם לא יסוף** (ראה מש"ת כלי המקדש א, י), ומזה המקום יתבאר, כי הסך ממנו, אפילו כהן גדול, ענוש כרת. ואולם השעור אשר יתחייבו בו הוא כזית (ראה שם),

ובמתכנתו - קדמא זקף-קטן בתיבה אחת, כעין מידת מוקדם והוא מאוחר בענין, ומלמד על שמן המשחה המוקדם = הראשון (קדמא) שהוכן בצווי משה. **על-בשר אדם לא יסוף** - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, תבנית של שני לימודים, אחד מהם מוציא אותו מפשוטו ומלמד שהסך בשמן אחר אף במתכנתו של ראשון אינו חייב. אבל הסך משמן ראשון, שעשה משה בשיעור כזית עובר בלאו ועליו יש כרת, וכן **איש** - יתיב, בתפקיד דווקא כך **אשר ירקח כמהו** הרוקח (=המפטם) **ובמתכנתו**. של ראשון (של משה) חייב כרת.

ב"ה טוב טעם ודעת למדן (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.2 שמות כי תשא לא, יא שמות כי תשא לא, יב:

פ וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ע"פ דרשה בפסחים ובתמורה מלת **לְאֹמֵר** נדרשת נוטריקון **לאו אמור**, ובא להוציא מדעת החושבים שצווי הקמת המשכן שנאמר עד עתה יעשה גם בשבת, ולהזהיר בפרשה הבאה על לאו מכלל עשה, והוא לפחות ענין שמירת שבת מל"ט מלאכות המשכן.

ראב"ע פירוש ב – הארוך (יב) וַיֹּאמֶר – כל לאמר עם וידבר': לאמר לו, רק זה: לְאֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל. (יג) **וְאָתָּה.** טעם **אָךְ** – בעבור שיעשו אשר ציויתים ככתוב למעלה, אולי יחשבו כי יעשו כן בשבת. ע"פ פ' ראב"ע יובן [יג] **וְאָתָּה** – גרשיים בתפקיד יוצא מן הכלל, אלא שבד"כ הכלל או היוצא מן הכלל כתוב מכאן ולשמאלו, אבל ע"פ תבנית הטעמים של הכתוב **דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** – קדמא מהפך פשטא, היוצא מן הכלל מלמד על הכתוב לפניו (מימינו) כפי' ראב"ע (יב) **וַיֹּאמֶר – כל לאמר עם וידבר': לאמר לו (למשה בלבד), רק זה: לְאֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל.**

וְאָתָּה דְּבַר – גרשיים קדמא

שמות כי תשא לא, יג: וְאָתָּה דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת-שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם:

וְאָתָּה דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – גרשיים קדמא מהפך פשטא, תבנית דבר שמתחיל מושעה ומתחדש בבלי יבמות ה – עשה של ברית מילה הדוחה לא תעשה של שבת, השבת החלה, באה מצוות עשה שהלא תעשה נדחה מפניו, וכאשר העשה מסתיים, הלא תעשה חוזר לשרות

רמב"ן (יג) אַךְ אֶת-שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ – אעפ"י שתהיו רדופין בזריוות המלאכה, אל תדחה שבת מפניה; כל 'אכ"ן ו'רק"ן – מעוטין: למעט שבת ממלאכת המשכן. לשון רבנו שלמה; **ולא נתכוון אצלי, כי לפי מדרש רבותינו (ראה ירוש' ברכות ט, טה, יד, ב),** באכ"ן ו'רק"ן ימעט בשמירת השבת, כי המיעוטין אצלם בכל מקום ימעטו בדבר המצווה בו, ואם תדרוש המיעוט בענין מלאכת המשכן, יהיה מותר לעשותה בשבת! **ובירושלמי במסכת יומא (ח, ה, [מב, ב]):** מנין שפיקוח נפש דוחה את השבת? רבי יודן אומר: **אַךְ אֶת-שַׁבְּתֵי תִשְׁמְרוּ;** אבל המיעוט הזה – למילה או לפיקוח נפש וכיוצא בהם, שהם דוחים אותו. ומלאכת המשכן שאינה דוחה השבת – מפני שהזהיר בה (בשבת) בכאן.

דחית שבת מפני ברית מילה בראשית לך-לך יז, יא

[י] זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זָרְעְךָ אַחֲרַיךָ הַמּוּל לָכֶם כָּל-זָכָר: [יא] וַיִּמְלְתֶם אֶת בְּשָׂר עֶרְלֹתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם:

זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ – מונח גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. ברית מילה יצא ללמד על עצמו, שדוחה שבת, מגזרת הכתוב מצוות עשה של ברית מילה דוחה חומרת לא תעשה של שבת, כי נכרתה על המילה י"ג בריתות. **רמב"ן** ואחר כן צוה שישמר אברהם הברית הזאת, ותהיה המילה "לאות ברית" (להלן, יא); **והנה האות הזה אות השבת, ולכן ידחה אותו; והק"ן זה. (גי' כתר, מכוון ירושלים ע"י שבת קלב, א אתיא אות אות, הערה 10** הדגמרא שם דנה במקור לזה שמילה בזמנה דוחה שבת ... ולמסקנה לומדים אות ברית ודורות מאות ברית ודורות)

דחית שבת מפני פקוח נפש

ירושלמי יומא פ"ח ה"ה (וילנה מ"א א) מניין שספק נפשות דוחה את השבת. ר' רבהו בשם ר' יוחנן (שמות כי תשא לא, יג) אַךְ אֶת-שַׁבְּתֵי תִשְׁמְרוּ מיעוט. אמרה תורה חלל עליו שבת והוא יושב ומשמר שבתות הרבה. שמות כי-תשא לא, יג וְאָתָּה דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת-שַׁבְּתֵי תִשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם:

- דוחה שבת ק"ו דוחה יו"ט
- **אַךְ אֶת-שַׁבְּתֵי תִשְׁמְרוּ –** מרכא טפחא, יתור לרבות, **אַךְ** המלה ממעט את הנאנס משמירת שבת כגון לפקוח נפש, תבנית הטעמים מרכא טפחא מרבה כנדרש ב-**ירושלמי יומא פ"ח ה"ה** חלל עליו שבת והוא יושב ומשמר שבתות הרבה,
- **תִּשְׁמְרוּ –** אתנה, מגביל את ההיתר לדחות שמירת שבת רק לברית מלה, פקוח נפש וכיוצא בהם.
- מי ב- **שַׁבְּתֵי תִשְׁמְרוּ?** אך זה שיכול לשמור ומיעט הנאנס בין אם מציל בין אם ניצול ודומה לו

שמות כי תשא לא, יד: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-הַשַּׁבָּת כִּי קִדְשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֵיהָ מוֹת יוֹמָת כִּי כָל-הַעֲשֶׂה בָּהּ מְלֹאכָה וּנְכַרְתָּהּ הִגַּפְשׁ הִהוּא מִקְרָב עִמָּי:

רלב"ג (יד) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-הַשַּׁבָּת – רוצה לומר, שלא תעשו בו מלאכה. **כִּי קִדְשׁ הוּא לָכֶם –** בארו ז"ל מזה המקום (כתובות לד, א), שהמלאכה הנעשית בשבת אינה אסורה, אעפ"י שכבר נעשית באיסור: אמרו: **כי היא קדש –** ואין מעשיה קדש, והוא מבואר שהתורה לא אסרה לנו הנעשה בשבת, אבל אסרה עשיית המלאכה. **מִחֻלְלֵיהָ מוֹת יוֹמָת –** כבר נתבאר בענין המקושש, שזאת המיתה היא סקילה (ראה במ' טו, לב-לז), והיא צנאה לבית דין; וזה אמנם יהיה כאשר היה זה בעדים ובהתראה, כמו שנתבאר בשרשים הכוללים. **וּנְכַרְתָּהּ הִגַּפְשׁ הִהוּא מִקְרָב עִמָּי –** רוצה לומר: אם היה מזיד ולא היו שם עדים והתראה. וענין ה'כרת' הוא אבדן הנפש באופן שלא יהיה לה השארות, כמו שהתבאר במכילתא (מכיל' כי תשא שבתא א), והוא הפך אמרו **"ויאסף אל עמיו" (בר' כה, ח).**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג, **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, ו; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

כִּי קָדַשׁ הוּא לְכֶם – תביר מרכא טפחא אתנח
כִּי קָדַשׁ הוּא לְכֶם – אתנח, מגביל, איסור מלאכה לישראל, ומתיר הנאה ממלאכה הנעשית בשבת ע"י אינו ישראל
כִּי קָדַשׁ הוּא לְכֶם – מרכא טפחא אתנח, יתור לרבות קדושת השבת גם לאסור מלאכה לאינו ישראל במיוחד עבור ישראל.
כִּי קָדַשׁ הוּא לְכֶם – תביר, מיעט איסור הנאה ממלאכת שבת של ישראל (**כתובות לד,א**), שהמלאכה הנעשית בשבת אינה אסורה, אעפ"י שכבר נעשית באיסור:

החלק הבא של הפסוק כתוב בצורה מיוחדת. נושאו, **תנאים שאינם תלויים במלאכת מחשבת בשבת לחייב העושה**. אבל הפסוק פותח בעושה בודון עם עדים התראה שהוא מהתנאים המרומזים אחריו. אחר-כך משלב רמז לארבעה תנאים בתוך תאור כללי של מלאכה והתוכן אחריו נדרש לעושה בודון בלי התראה ועדים.

לכאורה הסדר היה צריך להיות **כִּי כָל-הָעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה** ... זדון בעדים והתראה **מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמָת** זדון עם חסרון בעדים והתראה **וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרֵב עִמֶּיהָ**:

מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמָת כִּי כָל-הָעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרֵב עִמֶּיהָ: – זקא-קטן רביע זקא-קטן בין שני קיסרים, בטוי לענין עוצמתי, ואפשר כי תבנית הטעמים מלמדת מעבר לכתוב עצמו של מיתת בית דין בסקילה או כריתת הנפש, כפי **רלב"ג** והיה זה כן, כי המחלל את השבת מורה שאינו מאמין בשם יתעלה, או שהוא מאמין שהעולם אינו מיוחד, והוא מכחיש הגדולות שבפנות התורות והעיון.

מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמָת – כבר נתבאר בענין המקושש, שזאת המיתה היא סקילה (ראה במ' טו, לב-לז), והיא צנאה לבית דין; וזה אמנם יהיה כאשר היה זה בעדים ובהתראה,

מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמָת – פשטא מונח זקא-קטן, פתח בלשון רבים **מְחַלְלֵיהָ** וסיים בלשון יחיד **מוֹת יוֹמָת**. **מְחַלְלֵיהָ** – פשטא, בתפקיד של אחד, מרמז לעשיית מלאכה אחת ע"י שניים כמשניות הבאות **משנה שבת פ"י, מ"ה** המוציא ככר לרשות הרבים חייב הוציאווה שנים פטורין לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים חייבים ורבי שמעון פוטר וגו' **משנה שבת פ"ג, מ"ו** צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורין לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבין ורבי שמעון פוטר:

מוֹת יוֹמָת – מונח זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שתיים, שהעושה בודון בפרהסיא לא יומת אלא בשני תנאים: עדים כשרים ובהתראה נכונה.

מוֹת יוֹמָת – מונח זקא-קטן, החזרה במלים מלמדת כפי **תורה תמימה הערה לג** ... שהמחלל בפרהסיא מחויבים הב"ד לענושו ואם לאו הם עצמם בעונש, אבל היכי שהחיוב הוא כרת שהוא אם בצנעא, אין ב"ד וכל ישראל נענשים על העדר עונשו.

כִּי – רביע **כָּל-הָעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה** – ע"פ **משנת השבת הרב משה פנחס זנדר ה"ו פ"ב** התנאים לאיסור מלאכה מן התורה, מלת מלאכה מתיחסת ל"ט מלאכות כבמשכן שהן מלאכת מחשבת ולהן חמשה תנאים (א) כדרכה (ב) כוונה (ג) מלאכה הצריכה לגופה (ד) תיקון (ה) קיום. אפשר כי תנאים אלו מרומזים בפסוק **שמית כי תשא לא, טו ששתי ימים יעשה מלאכה** ובניום השביעי **שבת שבתון קדש לה' כָּל-הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוֹמָת**:

ובניום השביעי – מונח רביע, מרמז לחמישה תנאים במלאכת מחשבת שהשביטה ממנה מרומזת שבמלים **שבת שבתון קדש לה'** ושזאת מלאכת מחשבת נדרש במלים **כָּל-הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת** – **תורה שלמה [פב]** אפילו מלאכת משכן (**מדרש הגדול**) שהיא מלאכת מחשבת, **[פב*] מוֹת יוֹמָת** ולמה נאמר מחלליה מוֹת יוֹמָת שתי פעמים (רק מוֹת יוֹמָת פעמיים), אלא יכול לאבות מלאכות הוא החיוב ת"ל **כָּל-הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוֹמָת (כתב יד מדרש החפץ)** (פירוש (א) לתולדות של ל"ט מלאכות המשכן, (ב) (לא, יד) מיתה בידי שמים, (לא, טו) מיתת ב"ד, ומכאן למדנו ש-(לא, טו) עוסק בעיקר במלאכת מחשבת

בנוסף יש ארבעה תנאים שאינם תלויים במלאכת מחשבת והם מרומזים בטעם מלת **כִּי** – רביע (א) מעשה ולא גרמא (ב) שלימות המלאכה ולא חצי מלאכה (כגון המוציא חצי קופה על אסקופת הבית (משנה שבת פ"י)) (ג) שיעשנה לבדו (במלאכה שאינה צריכה יותר מאדם אחד) (ד) שיהיה בה שיעור, ואילו חצי שיעור אסור אבל פטור.

תורה תמימה העשה בה מלאכה – עד שיעשה מלאכה גמורה⁽¹⁾ **[מכילתא]**: **הערה ל** לאפוקי אם ארג חוט אחת שחרית וחוט אחת ערבית והיתה ידיעה בינתיים אינו חייב סקילה, דפחות משני חוטין כאחד אינה אריגה ואינה נקראת מלאכה: **העשה בה מלאכה** – מרכא (=מאריך) פשטא זקא-קטן, פשטא בתפקיד אחד ללמד שעשה סוג מלאכה אחד, זקא-קטן בתפקיד שתיים שעשה המלאכה בשני שלבים, מרכא (=מאריך) בתפקיד מרחיק זמן בין שני השלבים שהיה סיפק לידיעה ביניהם לכן אינה נקראת מלאכה גמורה ולכן העושה אותה לא חייב סקילה.

וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרֵב עִמֶּיהָ – תביר מרכא טפחא מרכא סלוק
הַנֶּפֶשׁ הַהוּא – **תורה תמימה הערה לג** הנפש שעושה ברצון רוחני ופנימי והיינו במזיד, **הַנֶּפֶשׁ הַהוּא** – מרכא טפחא, ריבה על מילת נפש תכונות רוחניות,

וְנִכְרְתָה – תביר, ממעט מכרת את שאינו מזיד (שוגג, מתעסק, אנוס)
מִקְרֵב עִמֶּיהָ – המלים מלמדות על חילול בצנעה. תבנית הטעמים **מִקְרֵב עִמֶּיהָ** – מרכא סלוק, ריבה והגביל. ריבה למחלל במזיד בצנעה גם את המזיד בפרהסיא אלא שבת הדין מוגבל לענושו, כגון שהידיעה על העבירה אינה ע"פ חוקי התורה (כגון עד אחד, עדות פסולי עדות, נשים, ילדים, עבדים, התראה לא נכונה). ולכן ה' יפרע משני מיני העבריינים **תורה תמימה הערה לג** ... וכמ"ש ב-**סנהדרין ל"ז ב'** שאמר שמעון בן שטח לאחד שראוהו הורג את הנפש, רשע מי הרגו לזה וכו', אבל מה אעשה שאין דמך מסור בידי שהרי אמרה תורה ע"פ שנים עדים יומת המת, היודע מחשבות הוא יפרע וכו':

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.3 שמות כי תשא ל'יא (התשע"ג)

שמות כי תשא ל'יא: פ וַיִּדְבֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה לְאמֹר:

לְאמֹר – נוטריקון, לאו אמור וטעמו סלוק בתפקיד הגבלה, כלומר במצוה העשה שבכתוב שאחריו יש לאו המגביל את העשה שלא ימנו לגלגלת אלא באמצעות עצם כלשהו. וזה כפי' רש"י (יב) **כִּי תִשָּׂא** – לשון קבלה, כתרגומו; כשתחפוץ לקבל סכום מניינים לדעת כמה הם, **אֶל תִּמְנַס לְגַלְגֶּלֶת**, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל, ותמנה את השקלים ותדע מניינם. **וְלֹא-יְהִי בְּהֶם גִּנְף** – שהמניין שולט בו עין הרע, והדבך בא עליהם, כמו שמצינו בימי דוד (ש"ב כד, א-ו).

שמות כי תשא ל'יב: כִּי תִשָּׂא אֶת-רֹאשׁ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַפְּקֻדֵיהֶם (וְנָתַנוּ אִישׁ כְּפָר אִישׁ כְּפָר נִפְשׁוֹ לַה' בַּפְּקָד אֲתֶם וְלֹא-יְהִי בְּהֶם גִּנְף בַּפְּקָד אֲתֶם):

אִישׁ – מונח, להורות כי אפשר שהתבנית הבאה נדרשת פעמים אחדות **כְּפָר נִפְשׁוֹ לַה'** – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא אחד ושחלים עליהם אותן הלכות, או אותם ענינים, או קבוצת פרטים מצטרפים, כאן מתן שווי של מחצית השקל בבת אחת, היו מצרפים מטבעות שונות לשווי מחצית השקל מחליפים למטבע הנהוג באותו זמן.

רמב"ם הלכות שקלים פ"א ה"א

מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב, ושואל מאחרים או מוכר כסות שעל כתיפו ונותן מחצית השקל כסף שנאמר (שמות ל'יא) העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט וכו', ואינו נותנו בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט **אֶלָּא נִתְּנוּ כוֹלוֹ כְּאַחַת בַּפְּעַם אַחַת**.

רמב"ם הלכות שקלים פ"א ה"ו בזמן שהיה המטבע של אותו זמן דרכונו היה כל אחד ואחד נותן במחצית השקל שלו סלע, ובזמן שהיה המטבע סלעים היה נותן כל אחד במחצית השקל שלו חצי סלע שהוא שני דינרין, ובזמן שהיה המטבע חצי סלע היה כל אחד ואחד נותן במחצית השקל אותו חצי הסלע, ומעולם לא שקלו ישראל במחצית השקל פחות מחצי שקל של תורה.

רמב"ם הלכות שקלים פ"א ה"ז הכל חייבין ליתן מחצית השקל כהנים לויים וישראלים וגוים ועבדים משוחררים, אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים, ואם נתנו מקבלין מהם, אבל הגוים שנתנו מחצית השקל אין מקבלין מהם, קטן שהתחיל אביו ליתן עליו מחצית השקל שוב אינו פוסק אלא נותן עליו בכל שנה ושנה עד שיגדיל ויתן על עצמו.

רמב"ם הלכות שקלים פ"א ה"י כל מי שאינו חייב בשקלים אף על פי שדרכו ליתן או הוא עתיד ליתן אין ממשכנין אותו, ואין ממשכנין את הכהנים לעולם מפני דרכי שלום אלא כשיתנו מקבלין מהן ותובעין אותן עד שיתנו.

כהנים לויים – כסף משנה הלכות שקלים פ"א ה"ט ... ומ"ש ואין ממשכנין הכהנים מפני דרכי שלום. משנה פ"ק דשקלים. ובירושלמי כיני מתניתין אין ממשכנין הכהנים מפני (דרכי שלום) [דרך הכבוד]:

ביאור חדש מספיק הלכות שקלים פ"א ... כן צריך לפרש מתני' דדרכי שלום היינו מפני הכבוד שמחוייבי' לנהוג בהם כבוד דכתי' וקדשתו, ואיסורא ליכא דכיון דתנא ב"ד הוא על העתיד לגבות הם מחלו להכהנים:

כהנים לויים – אף שהמדרש אומר כי שבט לוי פטור ממחצית השקל, אפשר שזה שייך לחטא העגל בלבד אבל לא לדורות **מדרש אגדה (בבב) שמות פרשת תצוה - כי תשא פ"ל** ... והחוטאים יביאו אבל מי שלא חטא לא יביא, ואיזה הוא שלא חטא, זה שבט לוי, כי אמר הנה זה יתנו, ומנין זה שנים עשר, והיו שנים עשר שבטים, חוץ משבט לוי, שלא היה במניין השבטים, כי אותו השבט נבחר לה',

בדרך אגדה:

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת כי תשא סימן י) מחצית השקל על שחטאו בשש שעות בחצי היום יתנו מחצית השקל שהוא ששה גרמיסין, רבי יוחנן אמר על שעברו על עשרת הדברות לפיכך יתן כל אחד ואחד עשרה גרה שהוא מחצית השקל, רשב"ל אמר לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף ונטל כל אחד ואחד מטבע לפיכך יתן כל אחד ואחד מטבע,

המדרש הבא מלמד כי במעשה העגל עברו על מצוות שונות ועל כל אחת חיוב כפר על כלל ישראל.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת כי תשא סימן יא) כִּי תִשָּׂא אֶת-רֹאשׁ ... וְנָתַנוּ אִישׁ כְּפָר אִישׁ כְּפָר נִפְשׁוֹ, כיון ששמע משה אמר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו (איוב ב), א"ר יהודה בר אלעאי כששמע משה ירד להורות ואמר בלבו מצאנו שפדיון נפש אדם ככר כסף שנאמר (מלכים א כ) והיתה נפשך תחת נפשו או ככר כסף תשקל כל אחד ואחד מישראל יהא נותן ככר כסף, א"ר יוחנן ממי למד **ממוציא שם רע** אמר הכתוב וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה (דברים כב), **ואנו הוצאנו שם רע** ואמרנו לעגל אלה אלהיך יהיה נותן כל אחד ואחד מאה כסף,

רשב"ל אמר **מן האונס למד** משה שנאמר (שם /דברים כ"ב/) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף **ואנחנו אנחנו הדבר** שאמר הקדוש ברוך הוא לא יהיה לך אלהים אחרים ועשינו את העגל לפיכך יהא נותן כל אחד ואחד חמשים כסף,

וי"א מן המפתח למד שנאמר (שמות כב) כי יפתה איש בתולה כסף ישקול כמוהר הבתולות אף הוא בחמשים כסף, **ואנו ויפתוהו בפיהם** ובלשונם יזכו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו (תהלים עח), לפיכך יתן כל אחד ואחד חמשים כסף,

רבי יהודה בר סימון אומר **משור נגח** למד שנאמר (שמות כא) אם עבד יגח השור או אמה כסף שלשים שקלים וגו' **ואנו המרנוהו בשור** שנאמר (תהלים קו) וימירו את כבודם בתבנית שור וגו', כל אחד ואחד יתן כסף שלשים שקלים, יודע היה הקדוש ברוך הוא מה שבלבו של משה והראהו באצבעו וא"ל משה זה יתנו כזה יתנו.

וְלֹא-יְהִי בְּהֶם גִּנְף - מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא אחד החלוקים בהלכות או בענינים ביחס לנושא. זהו החילוק בין מנין לצורך שבו משתמשים בעצם כלשהו לייצג הנמים, ובין מנין שלא לצורך שגם שימוש בעצם כלשהו לא מונע נגף.

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא ב - כי תשא [ט] ו' מנחמא ור' ביבי ור' חייא רבא בשם ר' אלי' בר יעקב, נמשלו ישר' כחול, מה החול הזה את עושה אותו גומא מבערב ובשחרית את מוצא שנתמלאת, כך כל אלפים שחסרו בימי דוד נתמלאו בימי שלמה, שנ' יהודה וישראל רבים כחול וגו' (מלכים א' ד: כ). ר' אליעז' בש' ר' יוסי בן זמרי' כל זמן שנמנו ישר' לצורך לא חסרו, שלא לצורך חסרו.

ואיזה זמן נמנו לצורך, בימי משה. ואיזה זמן נמנו שלא לצורך, בימי דוד. ר' שמואל בר נחמני בש' ר' יונתן **(שמות כי תשא ל'יב) וְנָתַנוּ אִישׁ כְּפָר אִישׁ כְּפָר נִפְשׁוֹ**, בימי משה. **וְלֹא-יְהִי בְּהֶם גִּנְף בַּפְּקָד אֲתֶם**, בימי דוד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור) ל' כי במצוותך האמנתי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דקא** - מצרף; **תביר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שני רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשוב"פ.

שמות כי תשא לב,א:

ויקרא העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו פי-זהו משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה-היה לו:

שמות כי תשא לב,ב:

ויאמרו לי עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו פי-זהו משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה-היה לו:

רש"י אשר ילכו לפנינו - אלהות הרבה איזו להם (ראה סנה' סג,א). **פי-זהו משה האיש** - כמין דמות מטה הראה להם השטן,

שנושאין באיור רקיע השמים (ראה תנח' כי תשא יט).

ר' יוסף בכור שור עשה לנו אלהים - שופט ודיין, מנהיג ודבר, כמו "נתתיך אלהים לפרעה" (שמ' ז,א), וכמו "עד האלהים יבא דבר שניהם" (שמ' כב,ח); **וחס ושולם לא נתכוונו לעבודה זרה.**

רמב"ן ... והנה אהרן הוא אשר הוציא הצורה הזאת, כי הם לא אמרו לו מה יעשה, **שור או כשב או עז** (ע"פ וי' כב,ז) וזולתם, וזהו מאמר החכמים שאמרו (סנה' סג,א): מלמד שאו לאלוהות הרבה; כי הם לא ידעו במה יבחרו ואיזה הטוב להם. והכונה לאהרן היתה, מפני שישאל היו במדבר **הרב שממה** (ע"פ יח' כט,י), והחרבן ושמות עולם יבאו מן הצפון, כדכתיב "מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ" (יר' א,יד) - שאין הכונה במלך בכל בלבד, כאשר יראה בנגלה מן הכתוב, אבל כי מן השמאל תבא מדת הדין לעולם, להשיב על כל יושבי הארץ כרעתם. והנה במעשה המרכבה "פני שור מהשמאל לארבעתם" (בנוסחנו: לארבעתן; יח' א,י), ולכן חשב אהרן, כי **המחריב** - יורה דרך מקום החרבן, כי שם כחו הגדול, ובהיותם עובדים שם לאל, יערה רוח ממרום (ע"פ יש' לב,טו) כאשר נאצל על משה; וזהו שאמר: "חג לה' מחר" (להלן,ה) - שיהיה העבודה והזבחים לשם המיוחד, להפיק רצון ממנו אל בעל הצורה, כי בהיותה לפנייהם יכנון אל ענינה. **ורבותינו** למדו אותנו הענין הזה והם שגלו סודו, אמרו (**שמ"ר ג,ב**): **ראה ראיתי את-עני עמי (שמ' ג,ז)** - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה, אתה רואה ראייה אחת ואני רואה שתי ראיות; אתה רואה אותן באין לסיני ומקבלין תורת, ואני רואה היאך מתבוננים בי שאני יוצא בקרובין (ג"א קרונין) שלי, שאתן להם את התורה, שנאמר **רכב אלהים רבתים אלפי שניאן (תה' סח,יח)**, ושומטין אחד מן **טרא מוליך שלי**, שכתוב **ופני-שור מהשמאל (יח' א,י)**, ומכעיסין אותי בו. **טרא מוליך** - ארבע פרדות; **טרא** בלשון יון 'ארבע', כמו שאמרו (**נזיר ת,ב**); **טראגון** - ארבע; **מוליך** - פרדות, כמו 'מולאת של בית רבי' (ראה שבת נב,א); משל לארבע חיות הנושאות המרכבה. **ויקרא רבה** (ויק"ר י,ג), שאמר אהרן: מתוך שאני בונה אותו, אני בונה אותו לשמו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר **ויקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר** (להלן,ה) - חג לעגל מחר; אין כתוב כאן, אלא "לה". **ורבי אברהם** אמר (בפירושו הארוך), כי במקום הזה **אלהים** - כבוד חונה בצורת גויה, ואם תשים לבך אל המסע הראשון (ראה שמ' יד,יט), תבין זה. ואיננו נכון בעיני, שלא נעשה העגל במלאכת חכמת המזלות, להיות בצורתו חונה כבוד או הדבר (אולי צ"ל: הדיבור), רק שעשו הצורה לכוין בעבודתם אל ענינה; וכבר פירשתי סוד המסע הראשון (ראה שמ' יג,כא). וחלילה שרצה אהרן להדמות אליו! רק ממנו יקח שיהיה מסע מצד המדה היא; והמשכיל יבין.

יחזקאל א,י:

ודמות פניהם פני אדם ופני ארבה אל-תמין לארבעתם ופני-שור מהשמאל לארבעתן ופני-נשר לארבעתן:

יחזקאל כט,י: **לכן הנני אליך ואל-יארך ונתתי את-ארץ מצרים לחרבות תרב שממה ממנדל סנה ועד-גבול פוש:**

רמיהו א,יד: **ויאמר ה' אלי מצפון תפתח הרעה על כל-ישבי הארץ:**

ע"פ פי' **רש"י** לכתוב **אשר ילכו לפנינו משמעות עשה-לנו אלהים** - אלהות הרבה איזו להם (ראה סנה' סג,א). מיעוט אלהים זה שניים, ואפשר כי תבנית הטעמים של הכתוב **עשה-לנו אלהים** - מונה רביע מרמזת להרבה.

ר' יוסף בכור שור מונה בכתוב **עשה-לנו אלהים** ארבעה תפקידים למה שביקשו - שופט ודיין, מנהיג ודבר, .

רמב"ן ... **ורבותינו** למדו אותנו הענין הזה והם שגלו סודו, אמרו (**שמ"ר ג,ב**): **ראה ראיתי את-עני עמי (שמ' ג,ז)** - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה, אתה רואה ראייה אחת ואני רואה שתי ראיות; אתה רואה אותן באין לסיני ומקבלין תורת, ואני רואה היאך מתבוננים בי שאני יוצא בקרובין (ג"א קרונין) שלי, שאתן להם את התורה, שנאמר **רכב אלהים רבתים אלפי שניאן (תה' סח,יח)**, ושומטין אחד מן **טרא מוליך שלי**, שכתוב **ופני-שור מהשמאל (יח' א,י)**, ומכעיסין אותי בו. **טרא מוליך** - ארבע פרדות; **טרא** בלשון יון 'ארבע', כמו שאמרו (**נזיר ת,ב**); **טראגון** - ארבע; **מוליך** - פרדות, ... משל לארבע חיות הנושאות המרכבה.

ע"פ פי' **רמב"ן** מלת (שמ' כ"ת לב,א) **אלהים** - רביע, כתובה באותו טעם כמו מלת (תה' יח) **אלהים** - רביע, ולידה מלת **רכב** המרמזת אל המרכבה האלקית ו- משל לארבע חיות הנושאות המרכבה. ודרשת רבותינו שהעם שומטין אחד מן **טרא מוליך שלי**, שכתוב **ופני-שור מהשמאל (יח' א,י)**, ומכעיסין אותי בו. **טרא מוליך** - ארבע פרדות; **טרא** בלשון יון 'ארבע', **אלהים** - רביע, טרא בלשון יון ארבע, רמז ל- **ופני-שור מהשמאל (יח' א,י)**, שהוא אחד מארבע הפנים של כל אחת מארבעת החיות הנושאות את המרכבה האלקית.

ויקרא העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו פי-זהו משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה-היה לו:

תבנית רביע ... רביע ... זקא-קטן ... רביע ... זקא-קטן כעין שלוש זקף בין שני קיסרים דבר עצמתי מאד, עוצמת הסתר שגרם השטן כפי' **רש"י** בששה עשר בא השטן וערכב את העולם והראה דמות חשך ואפילה וערוביאי לומר ודאי מת משה, לכך בא ערוביאי לעולם. אמר להם מת משה, שכבר באו שש שעות ולא בא וכו', כדאיתא במסכת שבת (דף פט).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלסא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

"מחלליה מות יומת" (שמ' לא, יד) – על פי בית דין – גם בית דין יקח הוצאתו מכסף הכפורים.
ולקחת את-כסף הכפרים מאת בני ישראל – גרשיים מונח רביע, כעין יצא ללמד על הכלל, רלב"ג – מאת בני ישראל לבד – הנה לא יקחו שקלים מגויים, ואם נתנו, אין מקבלין מהם וגו' וראוי שתדע, כי הכהנים והלויים הם נכללים ב-בני ישראל, ולזה יתחייבו בשקלים. ואולם הנשים פטורות, שנאמר בני ישראל – ולא בנות ישראל; והעבדים הם גם כן פטורין מזה (ראה משנה שקלים א, ג), כי אינם מ-בני ישראל, ודינם הוא גם כן כדני הנשים, כמו שהתבאר בשרשים הכוללים (רלב"ג הקדמה לבר', באור המלות, המקום החמישי)

שמות כי תשא לוי – יח: פ [יז] ונדבר ה' אל-משה לאמר:

[יח] ועשית פניו נחשת וכנף נחשת לרחצה ונתת אתו בין-אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים:

(2,5) לאמר – נוטריקון, לאו אמור וטעמו סלוק בתפקיד הגבלה, כלומר במצוה העשה שבכתוב שאחריו יש לאו המגביל את העשה, שלא יפסיק הכיור בין המזבח ובין פתח אהל מועד, כפי רש"י ובין המזבח – מזבח העולה, שכתוב בו שהוא לפני פתח אהל מועד; והיה הכיור משוך קימעה, ועומד כנגד אויר שבין המזבח והמשכן, ואינו מפסיק כלל בנתיים, משום שנאמר "ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד" (שמ' מ, כט) – מזבח לפני אהל מועד, ואין כיור לפני אהל מועד; הא כיצד? משוך קימעה כלפי הדרום; כך שנייה בזבחים (נט, א).

ועוד לאו אמור כפי רלב"ע להלן שלא יכנס באהל עד שירחץ

ועשית פניו נחשת – אזלא-גרש ... תביר, כעין יצא להקל ולהחמיר. להחמיר כפי רלב"ע פי' א – הקצר (יח) והושם בין האהל ובין המזבח, שישמר, שלא יכנס באהל עד שירחץ.

להקל ולהחמיר כפי רלב"ג ונתת שמה מים – ראוי שתדע, שכבר יחוייב בזה המשקה אשר ישימו בכיור, אשר ידבק בו גדר המים; (להקל) ולזה יתכן שיהיה ממים חיים או מי מקוה, כי אין מתנאי המים שיהיו חיים. ויתכן גם כן שיהיו צלולים או עכורים, כי בכל אחד מהם יפול שם המים, כשלא יהיה עכירותם באופן שיצאו מגדר המים (ראה זבחים כב, א-ב). (להחמיר) ולזאת הסבה גם כן ראוי שלא יתערב בהן דבר ישנה מראיהן, כי אז יסתלק מהן שם המים (ראה משנה מקוואות ז, ג); וזה מבואר בנפשו.
ועוד להקל כפי רמב"ן ... ומן הענין הזה תקנו רבותינו נטילת ידיים בתפלה, שיתכוין לזה כטעם נשיאות כפים. והרחיצה היא המצוה, אבל הכיור צוה בו (לעיל, יח) להזמנה, ואינו מעכב ולא מצוה, כי ביום הכפורים כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מקיתון של זהב שהיו עושים לכבודו (ראה יומא מג, ב); אבל למדנו מן הכיור שצריכה כלי.

שמות כי תשא ללב – לג: [לב] על-בשר אדם לא ייטף ובמתקנתו לא תעשו פמהו קדש הוא קדש והנה לכם:

[לג] איש אשר ירקח פמהו ואשר יתן ממנו על-גו ונקרת מעמיו: ס

ירושלמי סנהדרין הנשרפין פ"ט ה"א (וילנה מה ב) שני לאוין וכתר אחד, לאוין חולקין את הכרת. (שמות כי-תשא ללב ולג, א) פי' אור שמחה שני לאוין וכתר אחד. כל מקום שכחבה התורה שני לאוין אע"פ שלא כתבה בהם אלא כרת אחד, כגון סך ומפטם שמן המשחה דלקמן.

לאוין חולקין את הכרת. אם עבר על שני הלאוין בהעלם אחד חייב שתי חטאות, כדן כל העובר בשגגה על לאו שיש בו כרת שחייב חטאת, ואע"ג (טט) – וזה גם במצב המיוחד) דשניהם בכרת אחת כיון שכחבה התורה שני לאוין הוי ליה כאילו יש לכל לאו כרת בפני עצמו

הדא אמרה שני לאוין וכתר אחד חולקין את הכרת. פי' אור שמחה דהא במשנה דריש כריתות קחשיב מפטם לחוד וסך לחוד ואמרינן בבבלי שם (ב) שאם עשה כל הנוכרים במתניתין בהעלם אחד חייב קרבן על כל אחד ואחד, ומוכח דשני לאוין אע"ג דאין עליהם אלא כרת אחת, הלאוין מחלקים לחייב עליהם שתי חטאות.

(25,5) על-בשר אדם לא ייטף – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, ובמתקנתו – קדמא זקא-קטן במלה אחת

פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין בנין אב ללמד מדוגמת הסך והמפטם לכל התורה כולה, שאע"פ שנאמרים בסך ובמפטם שני לאוין וכתר אחד ובכל זאת מביא שתי חטאות על עבירת שני לאוין בהעלם אחד, לא כל שכן שמביא חטאות נפרדות על כל לאוין שעבר בהעלם אחד כדן כל העובר בשגגה על לאו שיש בו כרת שחייב חטאת.

ובמתקנתו. – מטעם זקא-קטן שני לימודים, כפי רש"י (א) ובמתקנתו לא תעשו פמהו – בסכום סממנין, לא תעשו אחר פמהו במשקל סממנים הללו לפי מדת הין שמן, אבל אם פחת או ריבה סממנין לפי חשבון מדת הין שמן מותר, (ב) ואף העשוי ובמתקנתו של זה, אין הסך ממנו חייב אלא הרוקחו (בבלי כריתות ה, א), רלב"ג – ואשר יתן ממנו על-גו – רוצה לומר: משמן המשחה שעשה משה ...; על-בשר אדם לא ייטף (ראה מש"ת כלי המקדש א, י), ומזה המקום יתבאר, כי הסך ממנו, אפילו כהן גדול, ענוש כרת. ואולם השעור אשר יתחייבו בו הוא כזית (ראה שם),

ט – לימוד (ב) מתואם אם ובמתקנתו. – קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מידת מוקדם והוא מאוחר בענין, ללמד שמה שנאמר לפניו על-בשר אדם לא ייטף היינו דווקא משמן המשחה שעשה משה, אבל [לג] איש אשר ירקח פמהו ... [לב] ... ובמתקנתו בכרת על העשיה ואינו בכרת על שייסך [לב] על-בשר אדם

על-בשר אדם לא ייטף – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, תבנית של שני לימודים, מלת ייטף בשני יו"דן שניים עוברים הנוסך על אחר והאיש אשר עליו נוסכים,

(25,5) איש – יתיב, בתפקיד דווקא כך אשר ירקח פמהו ... ונקרת מעמיו: – (אתנה) טפחא סלוק, כאילו מתפשט לשני פסוקים. מועלית שאלה על בבלי כריתות ה – ו כהן ומלך שמשחום בשמן המשחה, מהו שיהיו מעתה זרים אצלו לנסיכה נוספת?

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי כיוצא בזה אמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך מפתח** – מוציא מפתח; **מרכא** = מרכא; **מרכא** – רבוי; **דרכא** – מוציא; **מרכא** – מוציא; **מחלק**, **מעטע**, **לא ממש**; **טפחא** = טפחא – שניו /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **דרכא חביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא חביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **חביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב פ. 1.5

1.5 שמות כי תשא ל'יא (התשע"ה)
שמות כי-תשא ל'לד: ויאמר ה' אל-משה קח-לך סמים נטף וישחלת וחקלבה סמים ולבנה זכה בך בך יהיה:
בבלי כריתות וב, א"ר יוחנן: "א סממנין נאמר לו למשה בסניי. אמר רב הונא: מאי קראה? (שמ' תשא ל'לד) קח-לך סמים – (מיעוט רבים) תרי, נטף וישחלת וחקלבה – הא חמשה, ו- סמים אחרני חמשה - הא עשרה, ולבנה זכה חד - הא חד סרי. ואימא (הגמרא שואלת על ר' יוחנן שאולי נדרוש הפסוק כלהלן) סמים – כלל, נטף וישחלת וחקלבה – פרט, סמים – חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש דבר שקוטר ועולה וריחו נודף (כעין אד – ענן, עולה וריחו מתפשט, ולא הגביל לריח טוב או רע), אף כל דבר שקוטר ועולה וריחו נודף!

וכ"ת (וכי תימא (תאמר)), (בירור למה צריך פרטים אחדים) א"כ לכתוב קרא חד פרטא! לאיי (באמת), מיצרך צריכי, (צריכים שלושה הפרטים) דאי כתב נטף, ה"א: מין אילן אין, אבל גידולי קרקע לא, מש"ה כתב וישחלת; ואי כתב וישחלת, ה"א: גידולי קרקע אין, אבל מין אילן אימא לא, משום הכי כתב נטף; וחקלבה לגופיה אתא, מפני שריחה רע! א"כ (אם כן, שהלימוד בכלל ופרט אז) מ- קח-לך נפקא ליה (ע"פ ערוך לנר, בשיטת רש"י, ממקנת הגמרא שלר' יוחנן הכלל קדמא נלמד מ-קח-לך).

(דוחה סממים שני הוא שני סמים) (הגמרא מציגה שאלה חדשה) ואימא: סמים בתראי תרין נינהו כסמים קדמאי (אולי תאמר שה"סמים" השני משמעו כמו הראשון שני מיני סממנין!) א"כ, נכתוב סמים סמים בהדי הדדי (זה ליד זה), וסוף נכתוב נטף ושחלת וחקלבה.

(הגמרא מציגה הדרישה בכלל ופרט וכלל מברייאתא) דבי רבי ישמעאל תני (למדו מברייאתא הבאה): סמים – כלל, נטף וישחלת וחקלבה – פרט, סמים – חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש דבר שקוטר ועולה וריחו נודף, אף כל דבר שקוטר ועולה וריחו נודף; או אינו אלא כלל בכלל ראשון ופרט בפרט ראשון? אמרת: לאו, הא אין לך עליך לדון בלשון אחרון אלא בלשון ראשון. (עד כאן מברייאתא) (וחזר ומבאר מברייאתא) אמר מר: או אינו אלא כלל בכלל ראשון (קושיה א' ותירוצה) ופרט בפרט ראשון (קושיה ב' ותירוצה)? אמרת: לאו, הא אין עליך לדון (הפסיק לפני סוף מברייאתא). מאי קושיא (מה היה קשה מברייאתא בקושיה א')? הכי קא קשיא ליה (לתנא של מברייאתא, אולי ה- סמים בתראי (השני משמעו) תרי כי סמים קדמאי תרין (כמו הראשון שמשמעו שתיים)! הדר ושני כדשנין (חזר ותיירץ כמו שתירצנו מקודם, שאם משמעו שתיים, שיתכתב זה ליד זה), דא"כ, נכתוב קרא סמים נטף ושחלת וחקלבה.

ומאי פרט בפרט ראשון (מה היה קשה מברייאתא בקושיה ב')? הכי קא קשיא ליה: מיני אילנות ילפי מן נטף, וגידולי קרקע ילפי מ-שחלת, ולילפי נמי מ-חקלבה זכה דאיתי בחד צד, דניתי דבר שריחו נודף ואע"פ שאין קוטר ועולה (שנביא מדבר שריחו מתפשט אבל אינו מיטמר)! הדר אמר: א"כ, נכתוב קרא ל-לבנה זכה במיצעי (ביחד עם השלושה) ותילף מינה. אי כתביה לבנה זכה במיצעי הויין תרי עשר (2 מסמים (א) 4-1 מפרטים, וסמים (ב) מכפיל ב-2 סה"כ יהיה 12)! אם כן, נכתוב קרא (שיהיה כתוב) לבנה זכה במיצעי (בשלישיה) וחקלבה לבסוף (ומזה שלא כתוב כך, משמע שהשלישיה קוטר וכך כל העשר צריכים להיות מיטמרים, אבל הלבנה שאינה צריכה להיות מיטמרת, כתובה לעצמה). ריש לקיש אמר (עוד תירוצן): מגופה, מה לשון קטרת? דבר שקוטר ועולה. (אגדתא שהיא גם הלכה בענין החלבנה, והיא רמז לפנימיות ענין הקטורת) א"ר חנא בר בונא א"ר שמעון חסידא: כל תענית שאין בה מפורשי ישראל אינה תענית, שהרי חקלבה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני קטרת. אביי אמר, מהכא: (עמוס י, 1) ואגדו על-ארגי וסגה ומאי פרט בפרט ראשון – אם תקח את הפרט העצמאי "לבונה זכה" ותכניס לפרט של ה"כלל ופרט וכלל" אז תתקבל תוצאה שונה ממה שהגמרא יודעת מה צריכה להיות התוצאה, ולכן נדחה. כלל בכלל ראשון – משמעו שבמקום אחד כלל ופרט ובמקום אחר כלל בתראה. גמרת שוטנשטיין מביאה הנוסח – כלל בכלל ראשון – משמע שני סממנין ועוד שני סממנין.

ערוך לנר בבלי כריתות וב, בגמרא דבי ר' ישמעאל תנא. לפי הנראה מהסוגיא פליגי ר' יוחנן ותנא דבי ר"י. לר"י אתא קרא למנין י"א וא"כ לית לן כלל ופרט וכלל לדרוש דבעינן מקטר ועולה וריחו נודף (לפי הסבר זה אין חובה לדרוש שהסימנין יהיו קוטר ועולה וריחו נודף) ולתנא דבר"י דדרש בכלל ופרט לית לן קרא למנין י"א (לא דורש"י ר"י דווקא, אלא שיהיו קוטר ועולה וריחו נודף) אכן לן דעת רש"י דבדברי ר"י פירש דבעינן קוטר ועולה מכלל ופרט (דרש"י ר"י לומד בכלל ופרט ויש חובה לתכונות קוטר וגו'), ובדברי תנא דבי ר"י פירש (רש"י): דבעינן י"א ולכן הנראה לפי דברי רש"י דפירוש הסוגיא הוא דמר אמר חזר ופרט וריחו נודף וריחו נודף, פליגי דודאי גם לר' יוחנן צריך לדרוש כלל ופרט כיון דכתיב קח-לך כלל כדאמר (בגמרא) א"כ (הכלל) מ- קח-לך נפקא (יוצא ונלמד הכלל) ולכן גם לר' ישמעאל ע"כ (על כרחך) דרשינן סמים למנין הסמים דאי לכלל מ-קח-לך נפקא כדאמר הש"ס לר' יוחנן (בשיטת רש"י). אלא דק"ל דע"כ (דקשה לי, כי על כרחך) ר' ישמעאל לא דרש כן, יוחנן דהנה כבר הקשה ה-ברכת הזבח אהא דקאמר בגמרא נכתוב סמים בהדי הדדי וסוף נכתוב נטף דהא בעינן סמים שני לכללא בתרא ותירץ דמה דקאמר בגמרא דוסוף נכתוב נטף לאו דוקא הוא אלא דבתחלה נכתוב נטף ולבסוף סמים סמים ע"ש. ולענ"ד דוחק לומר כן (שהנטף וגו' יהיה מקדים) ולהפך דברי הגמרא ועוד ק"ל (קשה לי לפי שיטת רש"י) על הגמרא איך שייך לדרוש מ-סמים בתרא מנין ה' כיון דצריך לכתוב משום כלל (איך רש"י מחבר שיטת ר' יוחנן שהמלה משמע 5, עם שיטת תנא דבי ר' ישמעאל שמשמע המלה כלל בתרא), בשלמא (מילא) מ-סמים קמא לא קשיא כיון דמזה לא דרשינן רק שנים שהוא מיעוט רבים ולכן אף דאתי לכלל מ"מ בציר משנים לא הוי (שני תפקידים למלת סמים הראשונה: (א) מנין כי ממשמעות הלשון מיעוט רבים 2, (ב) כלל קדמא) אבל למידרש מיני (ממלת) סמים (השניה) כי הני מנ"ל (מניין לו) לומר כן כיון דצריך לכלל. ולכן נלענ"ד ע"פ מה דאמרינן בשבועות (ה ב) כל מקום שאתה מוצא ב' כללות הסמוכות זה לזה הטל פרט ביניהם ודנם בכלל ופרט וכלל ע"ש ולכן שפיר קאמר הכא בדיוק דא"כ לכתוב סמים בהדי הדדי והדר פרט כיון דודאי בלא סמים בתרא כבר ידעינן לדרוש כלל ופרט וכלל מ-קח-לך ו-סמים קמא דאף דכתיבי בהדי הדדי מ"מ הטל פרט ביניהם ולכן אם לא רצה הכתוב לרבות מ-סמים בתרא חמש ה"ל למיכתב אצל סמים קמא קודם הפרט דאז ודאי לא הוי דרשינן מיני' אלא כסמים קמא שנים (והתוצאה הייתה 2 + 2 + 3 + 1 = 8) ומדכתיב אחר הפרט וכלל לא מצרכינן דכבר ידעינן מ-קח-לך סמים לכן דרשינן מיני' חמש כי הני כן נלענ"ד פ"י הסוגיא.

טט – אם קח-לך ו-סמים הם כלל וכלל ו-נטף וישחלת וחקלבה הם פרט אז יש רק חמשה סממנין שחייבים בתכונות קוטר ועולה וריחו נודף, ואילו החמישה הנוספים לא חייבים בכך. קושיה –גגלה שגם האחמשה האחרים בעלי תכונות.

אכן מעתה ק"ל (קשה לי (על רש"י)) איך אפשר דר' ישמעאל סבר כר' יוחנן א"כ (אם כן) דרש המנין ג"כ מ-סמים בתרא וע"כ (ועל כרחך) דרש כלל ופרט וכלל מקח לך קמא והטל פרט ביניהם ואיך אפשר לומר כן לתנא דבי ר"י הא הוא ס"ל בשבועות (שם) דהיכי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתגן, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו- סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו- זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

==--ע"כ בסוד החשמל התשפ"ב
פנימיות ענין נטף | ושחלת וחלבנה

הגמרא שקלה להעביר **ולבנה זכה** מסוף הכתוב לתוך הפרטים או להחליף עם **וחלבנה** ודחתה זאת מפני שלא יתקבלו י"א סממנין. מה החשיבות של י"א סממנין? בשביל פנימיות של הענין נתבונן בכתוב **נטף | ושחלת וחלבנה**
 ר"ת בלי ו"ו החיבור נ' ש' ה' עולה נח"ש וס"ת פ' ת' ה' עולה פת"ה, פתוי הנחש לחוה ולאדם הוריד י"א ניצוצות קדושה (אחד מאור המקיף ועשר מעשר ספירות דאצילות) אל הקליפות.

זה הוריד את העולמות ותיקונו ע"י היפוך סדר ר"ת (המרומז בטעם מהפך) חש"ן והגיל' העולה משי"ח.
 הקטורת התיקנית עוצרת את מלאך המות הוא בטוי של הנחש, כנאמר ב-במדבר קרח יז, [יא] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קַח אֶת-הַמַּתְמָה וְתֵן-עֲלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קִטְרֹת וְהוֹקֵה מִהֲרָה אֶל-הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי-יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי ה' הַתֵּל הַגָּדֹף: [יב] וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ אֶל-תּוֹדֵן הַקֶּהֶל וְהִגֵּה הַתֵּל הַגָּדֹף בְּעַם וַיִּתֵּן אֶת-הַקִּטְרֹת וַיְכַפֵּר-עַל-הָעָם: [יג] וַיַּעֲמֵד בֵּין-הַמַּתְמִים וּבֵין הַסִּיָּים וַיַּעֲצֵר הַמַּגָּפָה:

בסיכום אין להחליף בין **חלבנה** ובין-**לבנה זכה** (א) כי לא מתקבלת התוצאה ההילכתית הראויה (ב) כי בפנימיות ענין הקטורת (א) ע"י הדרישה במידת כלל ופרט וכלל ה-**חלבנה** המייצג את פושעי ישראל בגלל ריחו הרע, מוקף בכלל ישראל המשפיעים עליו לחזור בתשובה ונמצא שם שמים מתעלה ומתקדש. (ב) רק באופן הנדרש כלל ישראל זוכה לכפרה והיא גם מכפרת על כל הבריאה.

בדרך מליצה **נטף** | הנחש הלך זקוף כעין טעם פסק ופסקו רגליו ונהפך (טעם מהפך) הולך על גחוונו.
חלבנה – גי' המ"ן

שמות כי-תשא ללד: ויאמר ה' אל-משה קח-לך סמים נטף | ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בך בך יהיה:

ויאמר – תרסא, רמז שבתוך מלת **ויאמר** – מרומזים י"א סממנין ואחד מהם מו", ר, תרסא תרמז גם לשיעורי הסממנין
קח-לך סמים – מונח רביע, כעין שתי רביעיות (טט – א) הצרי והציפורן והחלבנה והלבונה משקל שבעי' של שבעים מנה, (טט – ב) מור וקציעה שיכולת נרד וכרכום משקל ששה עשר של ששה עשר מנה,
נטף | ושחלת וחלבנה מרמזים איך שהו ל- הקושט שנים עשר, קילופה שלשה, וקמון תשעה,

ה' אל-משה – שלוש מאות וששים ושמונה מנים היו בה – הוי"ה ועוד מש"ה עולה 26 + 345 = 371, פחות שלוש המלים = 368 שלוש מאות וששים וחמשה מנים כמנין ימות החמה (יום) הכפרים גי' שנ"ה (355) שנת לבנה (יום) הכפרים גי' שס"ה (365) שנת חמה, כיפורים גי' שס"ה (366) שנת חמה מעוברת

נכתב ע"י הרב א"מ פערל

במנחת חינוך מצוה ק"ג מביא מחלוקת ראשונים האם כל אחד עשר הסממנים נתנו שמותם למשה מסיני או שרק הארבעה המפורשים בתורה הם מוכרחים ואסור לשנותם אבל שבעה האחרים יכול להביא איזה סם שיראה לו טוב ..... ובלבד שיהיו סך הכל אחד עשר סממנים.

שיטת הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ב ה"ב) שכל האחד עשר נאמרו למשה מסיני, שיטת רש"י שרק הארבעה שמותם נתפרשו (רש"י כריתות ו' ב'). כריתות ו' ב' י"א סממנים; או מידת כלל ופרט וכלל ללמוד מארבעה סממנים המנויים אל השאר ע"פ שמות כי-תשא ל' ל"ד **ויאמר ה' אל-משה** (תלישא-קטנה קדמא אולא) האם יש להבין הרמב"ם שהקב"ה אמר לו י"א הסממנים בשמותם או שאמר לו במידת כלל שיהיו י"א סממנים ואיך יקבעם זה בשיטת רש"י הפרטים ומרבה אותם ע"י הכלל בתראה.

עוד מחלוקת מצינו בענין הקטורת האם נתינת סם "מעלה עשן" מעכב ואם חסרו חייב מיתה או שאינו מעכב ואינו אלא הידור מצוה. המנחת חינוך הביא דברי המר"ן הב"י שאין "מעלה עשן" מעכב, והביא דברי המשנה למלך שכתב שביה"כ מעכב ושאר ימי השנה אינו מעכב. והביא דעת השער אפרים דנתינת עשב ששמו "מעלה עשן" מעכבת אבל יש בזה כמה סוגי עשבים ואין מעכב מין מסוים, וכתב המנחת חינוך דבתוספות ישנים ביומא משמע מפורש כדברי השער אפרים.

והנה הקשה ר' זלמן פישר, מדוע לא נמנו י"ב סממנים כיון שמעלה עשן מעכב? ותירצנו דכיון שלא נתפרש מינו ויכול להביא מעלה עשן מכל סוג שהוא לכן לא נחשב בי"א הסממנים, והקשה ר' זלמן דבשלמא לשיטת הרמב"ם שכל הי"א נתפרשו למשה מסיני שפיר אפשר לתרץ כך, שמעלה עשן לא נתפרש ואינו בכלל הי"א,

אבל לשיטת רש"י דגם הז' סממנים לא נתפרשו מדוע לא נחשב מעלה עשן בכלל הי"א סממנים, ועל כרחנו נצטרך לומר דלשיטת רש"י אין חובה לתת מעלה עשן, אלא ביום כיפורים בלבד וכתירוצו של המשנה למלך, עוד יש לתרץ במעלה עשן אינו נותן ריח לכן לא נמנה בי"א סממנים,

הרמב"ם עבודה, הלכות כלי המקדש והעובדים, פ"ב, ראה משנה למלך, מנחת חינוך ק"ג דם חיה" בענין האם סם המוסק (ס' שואית) מבעל חיים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרקה – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלסא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

מגלת אסתר ה,ג:

וְכָל-זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לִי בְּכָל-עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֵה אֶת-מַרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ:

המן חושב שהוא מצליח אבל עבודתו המוסתרת למרדכי מפריעה לו ופיו מכשילו **וְכָל-זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לִי** – ס"ת ה-ו-ה-י צירוף שם הוי"ה לחודש תמוז שבו הובקעה חומת ירושלים בבית ראשון ובבית שני. בספר בית ישראל ולב שמחה מצוין צירוף הוי"ה זה (הרב א' לב).

במידה כנגד מידה

מגלת אסתר ו,ג:

וַיֹּאמֶר הַמְּלָךְ מַה-נַּעֲשֶׂה יָקָר וַנְדוּלָּה לְמַרְדֵּכִי עַל-זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמְּלָךְ מְשַׁרְתָּיו לֹא-נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דָּבָר:

עַל-זֶה – מקף בתפקיד צירוף שתי המלים לכעין מלה אחת.

וַנְדוּלָּה לְמַרְדֵּכִי עַל-זֶה וַיֹּאמְרוּ – ס"ת בעזרת תפקיד המקף הנ"ל ה-י-ה-ו צירוף שם הוי"ה לחודש טבת שבו הוטל המצור על ירושלים בבית ראשון, שבו שנים אחדות לפני כן נלקחה אסתר לאחשורוש. החודשים תמוז וטבת נחשבים החדשים הקשים לישראל בהם שיא ההסתרה ובשניהם מופיעים צירופי שם הוי"ה ללמדנו על ההשגחה הפרטית כמאמר ר' נחמן "ואפילו בהסתרה שבתוך ההסתרה בודאי גם שם נמצא השם יתברך, גם אחרי הדברים הקשים העוברים עליך אני עומד"

מגלת אסתר ו,ג:

וַיֹּאמֶר הַמְּלָךְ מַה-נַּעֲשֶׂה יָקָר וַנְדוּלָּה לְמַרְדֵּכִי עַל-זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמְּלָךְ מְשַׁרְתָּיו לֹא-נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דָּבָר:

ראה **מגלת אסתר ה,ג: וְכָל-זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לִי בְּכָל-עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֵה אֶת-מַרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ: וַיֹּאמְרוּ** – קדמא ואולא במלה אחת, כעין שיוון שכולם אמרו אותו דבר, נגד רצונם כי **"ספרי דאגדתא על אסתר – מדרש פנים אחרים (בובר) נוסח ב, פרשה ו"**, א"ר לוי בנו של המן היה נוטרו של מלך, (ואולי עוד בנים) וההשגחה הפרטית המתגלה בשם הוי"ה בס"ת **וַנְדוּלָּה לְמַרְדֵּכִי עַל-זֶה וַיֹּאמְרוּ** מכריחה אותם לכך.

מגילת אסתר ו,ה: וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמְּלָךְ אֵלָיו הִנֵּה הֵמָּן עֹמֵד בְּחֻצַּי וַיֹּאמֶר הַמְּלָךְ יָבֹוא:

וַיֹּאמְרוּ – קדמא ואולא במלה אחת, כעין שיוון שכולם אמרו אותו דבר,

מגילת אסתר ו,ו:

וַיָּבֹוא הֵמָּן

וַיֹּאמֶר לוֹ הַמְּלָךְ מַה-לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמְּלָךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ

וַיֹּאמֶר הֵמָּן בְּלָבוֹ לְמִי יִחַפֵּץ הַמְּלָךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי:

ראה **בבלי מגילה ז,א וַיֹּאמֶר הֵמָּן בְּלָבוֹ** ר"א אומר שדבר זה נאמר ברוח הקדש. אפשר שגלוי נבואי זה מרומו בתבנית הטעמים של הכתוב **הַמְּלָךְ מַה-לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ** – זקף קטן זקף-גדול זקף-גדול המרמוז בתורה לגלוי אלקי גדול מיוחד מאד. מכאן עוד ראייה שמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש.

הַמְּלָךְ מַה-לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ – גי' 95 (מתקן את המ"ן = 95) + 45 + 806 + 313

או 95 + 313 = 408, הפרש מתקע"ו 408 – 576 = 168

אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל 408 – ת"ח, כגון מאורעות ת"ח ות"ט באלף החמישי, צו"ם קו"ל ממ"ן, הוד"ו לה" כ"י טו"ב כ"י לעול"ם חסד"ו

168 – פגיע"ה (כגון תפילה), בנפו"ל (אויבך אל תשמח), סח"ק (בא"ת ב"ש-חס"ד). (ראה בזוה"ק פ' בראשית כ'), אימ"א עילא"ה:

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק מט ... אמ' לו המן והלא כתוב בתורה **בנפול** אויבך אל תשמח, אמר לו רשע בישראל כתוב זה, אבל באומות העולם ואתה על במותימו תדרוך,

ספרי דאגדתא על אסתר – מדרש פנים אחרים (בובר) נוסח ב, פרשה ו ... הוא ששמואל אמר לשאול שראה בנבואה מספד הזה, ויאמר שמואל ומה קול הצאן הזה באזני (ש"א = שמואל א' = טו יד), ושמע הקדוש ברוך הוא את תפילתך ואת תפלת מרדכי, ועליהם אמר דוד כי רגע באפו חיים ברצונו וגו' (תהלים ל ו)

... א"ל מרדכי ברכי כשלו **מְצוּם**, ובשרי כחוש משמן (תהלים קט כד), שהתעניתי עליך ועל ביתיך, ואין בי כח לישב על הסוס, השפל במותיך, ואדרוך עליהן, ואבוא על הסוס, מיד כרע המן לפני מרדכי, ונתן מרדכי רגלו על צווארו של המן, ונגע פיו של המן לארץ, אמר מרדכי הבטיחנו הקדוש ברוך הוא כשאנו עושים רצונו כתיב אשריך ישראל מי כמוך וגו' ואתה על במותימו תדרוך (דברים לג כט), כשעלה מרדכי על הסוס, היו הכל מקלסין לפניו, ואבוקות דולקות כנגדו, והוא אומר הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו (תהלים קיח א), עד שהוא גומר כל הפרשה כולה, והן עונים אחרי, א"ר לוי המן קרא **פְּכַה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמְּלָךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ**, וישראל עונים לא המלך שבארץ, אלא המלך שבשמים, בתו של המן הציצה בעד החלון, וראתה אותו באותו קלון ונפלה ומתה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

שהיה משמע, שכמו שאסור ביאה ריקנית לאהל מועד כך גם יהיה נאסרת ביאה ריקנית למזבח, מוציא מפשט זה ומלמד שלמזבח אפשר לגשת ביאה ריקנית ולכן גם לא יחויב בקיור"ר אם אינו משרת (עובד) באחת מעבודות המקדש.
צ"ע מהי הדרשה השנייה.

להקטיר אשה – מרכא טפחא, כיתור לרבות על עבודת ההקטרה עבודות אחרות **לה'**: – סלוק, מגביל, מחיוב קיור"ר רק אם הסיח דעת, וכך כתב [מדרש הגדול (סכום בבלי זבחים יט,ב)] יצא מן המקדש וחזר ועבד ולא קדש אם לא הסיח דעתו עבודתו כשרה. וכן [רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ה,ה"ג].

תורה שלמה – מדרש הגדול (כעין מסכם את דיון בבלי זבחים יט,ב) [[קטו] (שמ' תשא 3,5) **בבאם אל-אהל מועד ... או בנשתם אל-המזבח לשלח** יאמר (שמ' תשא 3,5) **בבאם אל-אהל מועד** מה ת"ל **או בנשתם אל-המזבח**, אלו כן הייתי אומר בין נכנס לעבודה בין שלא לעבודה חייב, ת"ל **או בנשתם אל-המזבח לשלח**, מה להלן (במזבח) עבודה אף כאן (באהל מועד) עבודה, אלא מעתה יאמר **בנשתם** מה ת"ל **בבאם**, אלו כן הייתי אומר להקטרה (של חלבים במזבח ואולי מזה להקטרת טהרת באהל מועד) טעון קידוש לשאר עבודות אינו טעון קידוש לכך נאמר **בבאם** ו-**בנשתם**. **לשלח להקטיר**, מכאן אמרו אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה אלא פעם אחת מקדש בבקר ועובר והולך כל היום וכל הלילה והוא (טט – א) שלא יצא מן המקדש (טט – ב) ולא ישן (טט – ג) ולא הטיל מים (טט – ד) ולא הסיח דעתו ואם עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש. וכך פוסק הרמב"ם [הל' ביאת מקדש פ"ה,ה"ג]. יצא מן המקדש וחזר ועבד ולא קדש אם לא הסיח דעתו עבודתו כשרה. וזה הכלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אע"פ שהוא טהור עד שהוא טובל. וכל המסיך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים. (טט – ה) קדש ידיו היום צריך לחזור ולקדש למחר אע"פ שלא ישן כל הלילה שהידיים נפסלות בלינה. על ההלכה החמישית יש מחלוקת האם מן התורה או מדרבנן.

סיכום מ-**[בבלי זבחים יט,ב]** לדעת אב"י כי פסול לינה מרבנן. תרומת הדשן מצוותה מקרות הגבר (איילת השחר) שזה קודם לעלות השחר (האיר המזרח). אם קידש ידים ורגלים לתרומת הדשן בין קרות הגבר ועלות השחר אז כשר ליום הבא, מכאן שפסול לינה רק מרבנן. ורבא חולק ואומר כי פסול לינה מן התורה. ורבא הולך בעקבות דעת רבי יהודה הנשיא, וכך פסק הרמב"ם [הל' ביאת מקדש פ"ה ה"ח] קידש ידיו היום, צריך לחזור ולקדש למחר, אף על פי שלא ישן כל הלילה, שהידיים נפסלות בלינה.

(שמ' פק' מ,מ,ב) בבאם אל-אהל מועד ובקרבנותם אל-המזבח ירצצו פאשר צנה ה' את-משה: ס הכתוב מלמד על רחיצת ידים ורגלים של הכהנים **בבאם אל-אהל מועד** בכניסתם הראשונה ביום (ברור אחר המלמד זאת). טעם גרשיים של מלת **בבאם** כשמו גרשיים מלמד במשמע יציאה מן העבודה. תבנית הטעמים של **(שמ' פק' מ,מ,ב) אל-אהל מועד** – מונח רביעי, בתפקיד של לפחות ארבעה דברים, מלמדת על מיני יציאות המחייבות קדוש ידים ורגלים של הכהנים העובדים.
ע"פ מדרש הגדול חמש יציאות מחייבות קידוש ידים ורגלים. ארבע יציאות מדאורייתא, היציאה החמישית היא יציאת הלילה ולא של הכהן, או שנאמר שזו יציאת הכהן מלילה ליום. על יציאה זאת יש מחלוקת האם מהתורה או מרבנן. ה-**[רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ה,ה"ח]** פוסק שהיא מן התורה.
הרב א"מ פרל הי"ו בשם "שפת אמת" כהן שישן במקדש, חייב בקיור"ר מפני שנשמתו יצאה מגופו בשעת השינה.

(שמ' פק' מ,מ,ב) בבאם אל-אהל מועד – גרשיים מונח רביעי, הביאה הראשונה ביום של הכהן מחוץ אל פנים בית המקדש כדי לשרת (לעבוד) היא כעין יצא מן הכלל לענין קיור"ר ללמד על כלל קדושי ידים ורגלים לצורך עבודה, כדעת רבי **[בבלי זבחים יט,ב]** שלא על כל גישה לעבודה חדשה באותו יום צריך קידוש ידים ורגלים. אלא כמו בביאה הראשונה ביום מקדש יו"ר ומוכן לכל העבודות, כך גם בנסיבות אחרות המצריכות קיור"ר.

ב-**גמ' [בבלי זבחים יט,ב]** מובא המחלוקת רבי ור' אלעזר בר"ש, ומפרש בגמ' מ"ט דרבי, דכתיב **(שמ' תשא 3,5) בנשתם**, (רש"י: וגישה דשחרית גישה חדשה היא, שהרי יש כאן מערכה חדשה), מ"ט דרבר"ש, דכתיב **בבאם**, (רש"י: והרי זה לא יצא), ואידך (רבי) נמי הא כתיב **בבאם**, (רבי מסביר) אי כתיב (אם היה כתוב רק) **בנשתם** ולא כתיב **בבאם** הו"א על כל גישה וגישה, (ואפילו שתייהן בו ביום), כתב רחמנא **בבאם**.

(שמ' תשא 3,5) בבאם אל-אהל מועד ירצצו-מים ולא ימתו – גרשיים ... תביר כעין יצא להקל ולהחמיר, להקל (א) שלא מחייב קיור"ר על שנוי עבודה (ע"פ ההסבר ב-**(שמ' פק' מ,מ,ב)**) (ב) לא מחייב קיור"ר על כניסה מהצד להיכל (ג) לא מחייב קיור"ר עם לא נכנס כל גופו להיכל מפתח מזרח (ע"פ **[המאירי בבלי יומא מג,ב]** לעיל). להחמיר (א) מחייב קיור"ר בבואם ובחמש היציאות מן העבודה המחייבות קיור"ר בחזרה לעבודה (ב) אין לבוא לאהל מועד (האולם וההיכל וקה"ק) ללא קיור"ר, ואין לבוא ביאה ריקנית מפתח המזרח. (ג) אין לעבוד על המזבח החיצון ללא קיור"ר, (ד) אין לעבוד שום עבודה ללא קיור"ר, (ה) כאן חיוב בביאה במקצת וחיוב בביאה מלאה. **[בבלי זבחים לב,ב]** ... אמר עולא אמר ריש לקיש: טמא שהכניס ידו לפנים - לוקה, שנאמר: **(וי' תו' יב,ד) בְּכַל-קִדְשׁ לֹא-תִגַּע וגו',** מקיש ביאה לנגיעה, מה נגיעה במקצת שמה נגיעה, אף ביאה במקצת שמה ביאה. **[מלבי"ם ויקרא פרשת תזריע [טז]] (וי' תו' יב,ד) בְּכַל-קִדְשׁ לֹא-תִגַּע וְאֶל-הַמִּקְדָּשׁ לֹא תִגַּע.**

טט – טהרת מצורע ע"י הכנסת בהונות יד ורגל ימין, אוזן ימין. לטמאים אחרים גם זה יחשב כביאה במקצת.
על הנאמר ב-**[משנה כלים פ"א,מ"ט]** ר' יוסי והכמים בחמישה דברים בין האולם ולמזבח שוה להיכל שאין בעלי מומין ... ושלא רחוק ידים ורגלים נכנסים לשם. מוסבר ב-**[מעשי למלך הלכות בית הבחירה פרק א]** כי זאת מעלה מרבנן (ג) והנה ראיתי לראב"ד ספ"ק דתמיד אהא דתנן התם הגיע קידש ידיו ורגליו הקשה למ"ד בזבחים דהכיר ה' עומד בין האולם ולמזבח הא תניא בתוספתא דכלים אסור ליכנס שלא רחוק ידיו ורגליו ות' דוקא מי שא"צ אבל היכא דא"א בע"א מותר דמעלה דרבנן בעלמא הוא ועוד י"ל דדוקא בלא טבל אסור ליכנס קודם שקידש ידיו ורגליו אבל מי שהי' טבול כגון זה התורם את המזבח יכול בטוב ליכנס כיון שלא הטיל מים אחר הטבילה דמה שזה ה' מקדש ידיו ורגליו אינו משום טהרה כ"א בעבור עבודה עוד יש לומר דאין צריך שיהא רחוק ידים ורגלים מן הכיור אלא אף משאר כלי שאיני כיוור סגי לענין ליכנס בין האולם ולמזבח ברחיצה בעלמא סגי דאין צריך קידוש ידים מן הכיור רק לעבודה ומטיל מים:

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת לטוב (ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מוציא ממש; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

1.7 שמות כי תשא ל'יא (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות תשא ל'יט: וְרָחֵצוּ אֶתְּיָדֵיכֶם וְרָחֵצוּ אֶתְּיָדֵיכֶם וְרָחֵצוּ אֶתְּיָדֵיכֶם וְרָחֵצוּ אֶתְּיָדֵיכֶם

סוגיות אחדות בקידוש ידים ורגלים (להלן קי"ר): (א) קי"ר מהצד, היינו בהשענות על משהו או משהו (אגב זה המקור להלכה שלא להישען על משהו בחזקה בשעת תפילה); (ב) חציצה בין כף הרגל ובין רצפת העזרה; (ג) קי"ר במקום המזבח או במקום אחר במקדש או מחוצה לו; (ד) קי"ר ראשון של כ"ג ביוה"כ האם הוא מ-**(שם' תשא ל'כא) חק עולם** של כל הכהנים ואז הוא מהכיוור או הוא מסדר עבודת יוה"כ ואז הוא גם מקיתון וגם במקום אחר וגם לא מעכב; (ה) יד מונחת על כף רגל זה חציצה לכן ה-**(רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ה הט"ז)** פוסק שהיד מסכסכת על הרגל וכך אין חציצה למים (אגב זה מקור להלכות חציצה בנטילת ידים); (ו) קי"ר השחרית מלא יד ימין על כף רגל ימין יד שמאל על כף רגל שמאל, קידושים במשך היום יש מלאים (כגון יצא מן המקדש, ישן, הסיך רגליו (עשה צרכיו הגדולים)), יש חלקיים כאשר הסיח דעת מאחד מאיבריו; (ז) בקי"ר יד ורגל יד ורגל האם מהברז של הכיוור (האם הכהן ניצב לכיוון הכיוור ואז מפני שחייב להתכופף לכן זרובות הברז צריכה להיות באלכסון כדי שהמים יגיעו לרגליו, או שעומד משיק לכיוור ואז הברז מעל רגליו, או שנוטל בנטלה או שחבירו נוטל בנטלה ויוצק על ידיו ו/או רגליו. (ח) האם בקידוש חלקי זה שתי ידיו או שתי רגליו או יד אחת או רגל אחת. (ט) יש עוד לברר האם בקידוש ידים ורגלים מספיק רק עד חיבור האצבעות לכף היד או צריך גם כף היד עד הפרק החיבור לזרוע.

נאמר ב-**(בבלי זבחים י"ב, ת"ר: כיצד מצות קידוש? מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ומקדש; רבי יוסי ברבי יהודה אומר: מניח שתי ידיו על זרועו על גבי שתי רגליו זו על גבי זו ומקדש; אמרו לו: הפלגתה (ע"פ רש"י לא מציאותי), אי אפשר לעשות כן (הוא יפול). שפיר קאמרי ליה! אמר רב יוסף: וחבירו מסייעו.** **(רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ה הט"ז)** יד ימין על רגל ימין יד שמאל על רגל שמאל, ומקדש ידים ורגלים בבת אחת. אבל ראה הסבר שו"ת **(זיט) אַתְּ-יְדֵיכֶם** – טפחא, כטעם מפסיק מהכתוב אחריו ללמד למצב שבו היה היסח הדעת מידיו בלבד או מרגליו בלבד אין צריך לקדש אלא אותו איבר שהסיח דעתו ממנו (מקור כגון **[משכן שלה לרב נטובין, אוצר החכמה ע' 232]**) ע"פ **[פלפולא חריפתא ע' שה, ע' 311 אוצר החכמה]** מביא אור החיים שאין רחיצה לידים בלא רגלים, ולא רחיצה לרגלים בלא ידים, לזה אמר "את" פירוש עם ידיהם רגליהם, ועם רגליהם ידיהם והם דברי רבותינו ב-**[זבחים קי"ט ב']** ועוד ע"פ מה שכתב שם, אפשר כי **(זיט) אַתְּ-יְדֵיכֶם** – מקף כרב-מצב של משמע מלת "ידיהם": (א) לשון יחיד המתיחס לכלל הכהנים, לומר יד ימין של כל הכהנים שבה העבודה כשרה; (ב) לשון רבים המתיחס לכהן אחד, לומר שיטול את שתי ידיו. והתורה לומדת כאן לפי מצב (ב)

[חומש מלאכת הקדש - ב, שמות, הרב טולידאנו משה (אוצר החכמה ע' שמ)] ד"ה **(שם' תשא ל'יט) אַתְּ-יְדֵיכֶם וְאֶתְּ-רַגְלֵיכֶם** בכת אחת היה מקדש ידיו ורגליו וכו'. כתב בס' לקח טוב **[פס' כא]** דהא דבעינן בבת אחת היינו משום דכתיב **(שם' תשא ל'יט) אַתְּ-יְדֵיכֶם וְאֶתְּ-רַגְלֵיכֶם**, דאת ידיהם לרבות רגליהם ואת רגליהם לרבות ידיהם, שבשעה שמקדש זה יקדש זה ג"כ,

בהמשך מובא שזה פסוק (לכא) ולא מ-**(ליט)**, ועוד בהמשך דיון הנידון בהרבה מקורות מ-**[בבלי מגילה ב]** ששם מלת "את" השניה בכתוב במגלת אסתר "עושים את י"ד ואת ט"ו" משמשת כמפריד ללמד שהעושה פורים ב"ד אדר אינו עושה בט"ו אדר והעושה בט"ו אינו עושה ב"ד. ומלמד שכאן מלת "את מחברת יד ורגל.

כיצד מניח ידו ע"ג רגליו ומקדש, ואלו לא נאמר אלא **(שם' תשא ל'כא) יְדֵיכֶם וְרַגְלֵיכֶם** היה משמע כל אחד מהם בפני עצמו, זוהי מצות קידוש לכתחלה, אבל אח"כ שבא העונש שחייב מיתה, לא אמר אלא **(שם' תשא ל'כא) וְרָחֵצוּ יְדֵיכֶם וְרַגְלֵיכֶם**, כי זהו עיקר שמעכב שלא יעבוד עבודה בלי קידוש ידים ורגלים, אבל אם לא היה הקידוש בבת אחת לא יהיה חייב מיתה. ומורי הרב פ"ד-**אַתְּ** אתא לרבות עד הפרק, דאמרי' בחולין בפ' כל הבשר **[דף קו ע"ב]** קידוש ידים ורגלים עד הפרק, דהיינו חיבור היד והזרוע לפי דעת רוב המפרשים, ויד סתם אינו אלא עד סוף האצבעות כענין נטילת ידים לחולין לפי מאי דס"ד התם בגמ', ואלו אמר הכא ידיהם ורגליהם לבד הייתי אומר עד סוף האצבעות, לז"א **אַתְּ** לרבות עד הפרק, וכל זה למצוה אבל לחיוב מיתה לא אמר כי אם **(שם' תשא ל'כא) וְרָחֵצוּ יְדֵיכֶם וְרַגְלֵיכֶם** עכ"ל.

טט: **(שם' תשא ל'כא) יְדֵיכֶם** – מרכא = מאריך, היינו שכאן מאריך משמע יד מסוף האצבעות עד הפרק. הסברי טעמי המקף הבאים הם מבוא לפ' **רש"י (שם' תשא ל'יט)**

אַתְּ-יְדֵיכֶם – מקף כרב-מצב לאפשרויות רחיצת הידים (א) כל יד לעצמה, (ב) שתי ידים ביחד; (ג) יד ורגל בשיכול (כמו יעקב שכל ידיו); (ד) יד ורגל של אותו צד כל צד לעצמו; (ה) יד ורגל של אותו צד ובאותו זמן יד ורגל של הצד השני, **וְאֶתְּ-רַגְלֵיכֶם** – כרב-מצב לאפשרויות רחיצת הרגלים (א) כל רגל לעצמה; (ב) שתי הרגלים ביחד; (ג) (ד) (ה) כמו לידים והתורה מלמדת בתבנית הטעמים הבאה, להגביל הרחצה למצב (ה): **אַתְּ-יְדֵיכֶם וְאֶתְּ-רַגְלֵיכֶם** – טפחא סלוק, סלוק מגביל הרחיצה למצב (ד) או (ה) (דורש בירור בין פשט רש"י ודעה אחרת), וזה כפ' **רש"י (שם' תשא ל'יט) אַתְּ-יְדֵיכֶם וְאֶתְּ-רַגְלֵיכֶם** – בבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו, (טט: כיצד היה בבת אחת?) וכך שנינו בזבחים **(יט, ב)** כיצד קדוש ידים ורגלים, מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדש: אבל ב-**[ש"ת בר-אילן] מושגים תלמודיים קידוש ידיים ורגליים** נעשה מתוך ברזים מיוחדים שהיו מותקנים בכיוור. כהן היה עומד ומגביה את רגלו הימנית ורוחץ את ידו הימנית יחד עם רגלו הימנית, ואחר כך רוחץ את רגלו השמאלית יחד עם ידו השמאלית. ולא כנשמע בפשט של רש"י.

וב-**[מנחת חינוך מצוה קו קידוש ידים ורגלים בשעת עבודה]** ד"ה ידיו ורגליו בת אחת ... ונראה פשוט דדוקא אם צריך לקדש שניהם צריך שיהיו בבת אחת, אבל אם אין צריך לקדש רק ידיו או רגליו ... אין צריך לקדש רגליו אגב ידיו או להפך, רק מקדש מה שצריך. **(שם' תשא ל'כא) וְרָחֵצוּ יְדֵיכֶם וְרַגְלֵיכֶם** – תביר מרכא טפחא, **יְדֵיכֶם וְרַגְלֵיכֶם** – מרכא טפחא כיתור לרבות עוד רחיצות על הרחיצה של **(שם' תשא ל'כא) כְּבָאֵם אֶל-אֶהָל מוֹעֵד** והקידוש ידים ורגלים בחמש כניסות אחרי חמש יציאות ממינים שונים כהסבר על **(שם' פק' מ"ב) כְּבָאֵם אֶל-אֶהָל מוֹעֵד** – גרשיים מונח רביע. אלו קידוש ידים לעצמם וקידוש רגלים לעצמם אחרי שנפסלו מסיבה כלשהי. **וְרָחֵצוּ** – תביר מחלק בין הרחיצות ומלמד שחייב מיתה שכתוב בהמשך **וְלֹא יָמְתוּ** הוא רק אם עבד במקדש בלי קידוש ידים ורגלים בבת אחת בניסבות שצריך, ולא על ידים שנפסלו או רגלים שנפסלו.

נסה להסביר חלק מסוגיות קי"ר באמצעות תבניות הטעמים של הכתובים הבאים **(שם' תשא ל'יט) מִמְּנוּ אֶת-יְדֵיכֶם וְאֶת-רַגְלֵיכֶם (שם' תשא ל'כא) וְרָחֵצוּ יְדֵיכֶם וְרַגְלֵיכֶם**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורניר) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תמצית ההשקפה: **אתנה, סלקו = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבו; **מקרא** = מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבו; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שניו /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כול, פרט, רבוי, מינוט), **תלישא-קטנה** – **תראא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיירה, שגגה = שחכה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

(שם' תשא ל"ט) מַמְנָה – אתנח, מגביל קדוש ידים ורגלים במקדש מברז המוליד מהכירור ולא ע"י הטבלת ידים ורגלים בתוך הכירור. תבנית הטעמים של **(שם' תשא ל"ב) יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם** – מרכא טפחא בתפקיד של קבוצת פרטים שכולם ביחד היינו לקיור"ר בשחרית יד ימין על רגל ימין, יד שמאל על רגל שמאל, והכהן פותח הברז בידו ומיד מביאה לרגל או כהן אחר פותח הברז. טעם תבר במלת **וְרַגְלֵיהֶם** בתפקיד של לא ממש היד על הרגל אלא מסכסכת מעליה כך שאין חציצה. **(שם' תשא ל"ט) אֶת-יְדֵיהֶם** – טפחא, בתפקיד פסקא מלמד על קיור"ר חלקי כגון במצב של הסח דעת ואז הכהן מקדש שתי ידיו, או שתי רגליו ולא את שתי ידיו ושתי רגליו בבת אחת.

שמות תשא ל"ב: כבאָם אַל-אַהֵל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ-מַיִם וְלֹא יָמְתוּ אֹזְבָחִים אֶל-הַמִּזְבֵּחַ לְשִׁרְתָּ לְהַקְטִיר אֲשֶׁה לָהֶּ: (שם' פק' מ"ב, לב) כבאָם אַל-אַהֵל מוֹעֵד וְקָרַבְתֶּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה: ס

[בבלי זבחים כבא, ...] אמר ריש לקיש: כל המשלים למי מקוה משלים למי כירור, לרביעית אינו משלים. למעוטי מאי? אילמא למעוטי טיט הנדוק, היכי דמי? אי דפרה שוחה ושותה ממנו, אפי' לרביעית נמי! ואי אין פרה שוחה ושותה ממנו, אפילו למקוה נמי אין משלים! אלא (שואלת הגמרא אולי) למעוטי יבחושין אדומין, (ודוחה) אפילו בעינייהו (בעצמם בלי צירוף מים) נמי (ראויים לטבול במים) ! דהא תניא, רשב"ג אומר: כל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו,

(שם' תשא ל"ב) כבאָם אַל-אַהֵל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ-מַיִם – דרגא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חלה אותה הלכה, כאן באלו דברים מטבילין ונוטלים ידיום. כפסק הרמב"ם והשו"ע להלן: **[רמב"ם מקוואות פ"ח, ה"א]** כל שתחילת ברייתו מן המים כגון יבחושין אדומין מטבילין בו, ומטבילין בעינו של דג (תוספת) **[השו"ע י"ד הל' מקוואות ס"ו, רא, סעיף ג]** דג גדול שנימוק שומן עינו בחוררו. **[שו"ע א"ח ח, נטילת ידים ס"ו, קס, ס"י]** נוטלים לידים בכל דבר (מג) שתחלתו מן המים, כגון (מד) יבחושים (פ"י תולעים) אדומים או שומן דג. ונראה דוקא (מה) אם ריסקן, דלא עדיף משלג וכו'. טט: מאכן נלמד שגם בשלג מרוסק, ומן ההסבר הבא גם מים עם טיט שפרה שוחה מהם.

(שם' תשא ל"ב) כבאָם אַל-אַהֵל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ-מַיִם – מקף כרב-מצב של צירוף מים עם טיט הנדוק (הנדוק) למי הכירור: (א) אי דפרה שוחה ושותה ממנו, (ב) אי אין דפרה שוחה ושותה ממנו, ונצרך רק מצב (א) **יִרְחֲצוּ-מַיִם** – טעם מקף בין שתי מלים שלא אחת מהן מלת יחס, עשויה ללמד על רב-מצב בכל אחת מן המלים. (בעזרת הרב יצחק פרל הי"ו) מים בכירור ומים בכלי שרת. מקודשים מזה ששמו אותם בכירור או בכלי שרת. **[רש"י זבחים כ, ד]** ד"ה מוכני ... בטלה לינתם אבל שטמ"ק גורס בטלה קדושתם, לפי שיטת מקובצת השאלה איך נגרוס ברש"י באחת משתי דרכים, אם משיקים מים בכירור או בכלי שרת למי מעין הקדושה מתבטלת, או שזה מציל מים שבכירור מפסילה בלילה.

(שם' פק' מ"ב) וְקָרַבְתֶּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ – תבר טפחא ללא דרגא או מרכא לפני התבר, תבנית טעמים נדירה (23 בתורה) המלמדת דוגמא (א) שההלכה חלה על צירוף שני פרטים לכדי שיעור (בנזיר זגים וחרצנים לכזית), או חובת הימצאות קשקש וסנפיר כסימן טהרה בדגים.

(שם' פק' מ"ב) וְקָרַבְתֶּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ – תבר טפחא, ההלכה חלה על צירוף שני פרטים, כאן טיט הנדוק (הנדוק) אם פרה שוחה ממים שיש בהם טיט, מים אלו מצטרפים למים צלולים בכירור להשלימם לנפח מים המספיק לארבעה כהנים **[רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ה, ה"ב]**

[תורה תמימה שמות מ] (לב) וְקָרַבְתֶּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ - אין ריחוף ידים ורגלים בכמה, דכתיב **וְקָרַבְתֶּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ** ^(זבחים ק"ט ב'): **(שם' פק' מ"ב) יִרְחֲצוּ** – אתנח, מגביל שאין עבודה במקדש בלי רחצה (=קידוש ידים ורגלים להלן קיור"ר) וכתב **[ת"ת הערה י]** בכמה מותר להקריב בלי רחיצה, היינו בכמה קטנה ... אבל בכמה גדולה היינו במת צבור שהיה בנוב ובגבעון ... נהגו כמו במקדש.

שמות תשא ל"ב: כא, וְרַחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמְתוּ וְהִיָּתָה לָהֶם חֻק־עוֹלָם לֹא יִלְוֶנּוּ לְדֹרֹתָם: פ

[תורה תמימה = ת"ת] (שם' תשא ל"ב) חֻק־עוֹלָם – הכהן שעבד בלא רחיצת ידים ורגלים עבודתו פסולה, מאי טעמא, כתיב הכא **חֻק־עוֹלָם** וכתוב במחוסר בגדים **(שם' תצ' כח, מג) לַחֲת עוֹלָם**, מה להלן עבודתו פסולה אף כאן עבודתו פסולה ^(זבחים י"ט ב'): **לֹא יִלְוֶנּוּ** – ת"ר, כהן גדול שלא טבל ולא קידש בין בגד לבגד ^(זבחים י"ט ב') ובין עבודה לעבודה ועבד עבודתו כשרה, אבל שחרית אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט עבודתן פסולה, מאי טעמא, דאמר קרא **וְהִיָּתָה לָהֶם חֻק־עוֹלָם לֹא יִלְוֶנּוּ**, דבר המעכב בורעו מעכב בו, דבר שאינו מעכב בורעו אינו מעכב בו ^(זבחים י"ט ב'): **[שם שם]:**

[ת"ת הערה מה] והתם ילפינן מדכתיב **(שם' תצ' כט, ט) וְהִיָּתָה לָהֶם פְּהֵגָה לַחֲת עוֹלָם**, בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והוה כזרים וזר שעבד עבודתו פסולה: **[ת"ת הערה מו]** בחמש עבודות של יוהכ"פ שמבואר בפ' אחרי ובמס' יומא ל"ב א' שהוא משנה מבגדי זהב לבגדי לבן ולהיפך, וצריך לכל חילוף טבילה אחת ושני קידושין:

[ת"ת הערה מז] ר"ל דבר המעכב ככהנים הדיוטים דהיינו קידוש שבשעת כניסה שנוהג בכל הכהנים מעכב באהרן דהא כתיב בהו חקה, אבל קידוש שבין בגד לבגד דלא שייך ככהנים הדיוטים דאין נוהג בהו חילוף בגדים וממילא אינו מעכב, לכן אינו מעכב גם ככהנים גדולים, ולשון דבר המעכב ושאינו מעכב לענ"ד אינו מכונן ממש, דכיון שאינו נוהג בהם לא שייך עכובא, ויותר היה נכון לגרוס דבר הנוהג בורעו מעכב בו ודבר שאינו נוהג בורעו אינו מעכב בו, ודו"ק:

וְהִיָּתָה – קדמא, תנאי מעכב לתחילת עבודת כהנים בשחרית – קידוש ידים ורגלים. **לָהֶם חֻק־עוֹלָם לֹא יִלְוֶנּוּ** – דרגא תבר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לתכונה (א) שעל כל אחד חלה אותה הלכה. תכונה (א) כאן היא דבר המעכב ככהנים פשוטים מעכב ככהנים גדולים, ופתרונו כהביא **[ת"ת]** בשם **[בבלי זבחים י"ט ב]**, דבר המעכב בורעו מעכב בו, ופירש ב-**[ת"ת הערה מז]** ... קידוש שבשעת כניסה שנוהג בכל הכהנים מעכב באהרן דהא כתיב בהו חקה,

חֻק־עוֹלָם לֹא יִלְוֶנּוּ – תבר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לתכונה (ב) כאן קידוש (ט: ידים ורגלים) שבין בגד לבגד שעל חלקם (ט: כאן הכנים פשוטים) לא חלה הלכה של תכונה (ב). ופתרונו כהביא **[ת"ת]** בשם **[בבלי זבחים י"ט ב]**, דבר שאינו מעכב בורעו אינו מעכב בו, ופירש ב-**[ת"ת הערה מז]** ... קידוש שבין בגד לבגד דלא שייך ככהנים הדיוטים דאין נוהג בהו חילוף בגדים וממילא אינו מעכב, לכן אינו מעכב גם ככהנים גדולים,

חֻק־עוֹלָם – מקף כרב-משמע של צירוף המלים "חק-עולם". (א) במשמע שינהג הדבר לדורות ע"פ ספרי **(במ' חקת י"ט)** **לַחֲת עוֹלָם: (במ' חקת י"ט, כא) לַחֲת עוֹלָם**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פוזר – דרוש מהפסוק רעיוו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

בין הדברים שנוהגים לדורות נמצאים הדברים הבאים: (א) [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) אחרי מות] המתחיל בדף **מו עמוד** [[ב]] [טז, לד] והיתה זאת לכם לחקת עולם. אף על פי שאין קרבנות יום הכפורים מכפר. (ב) כתב ב-[פתרון תורה ע' 175 (בשר"ת)] שאע"פ שבית המקדש חרב וקרבנות בטלו פרת חטאת אינה בטילה, שנאמר והיתה להם לחקת עולם; (ב) משמע אחר ל-**חק-עולם** [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) ויקרא פרשת אחרי מות] המתחיל בדף **מו עמוד ב**] [[טז, כט] והיתה לכם. ולא לאחרים. לחקת עולם. לבית עולמים. כאן התורה ממשיכה עם מצב (א) כאשר **חק-עולם** הוא המלמד על קיו"ר שחרית של כל השנה שמעכב לכל הכהנים, וצ"ע מה מלמד (א,ב) **לדרתם**.

לדרתם – המלה יתירה כי כבר נאמר חק-עולם שנוהג לדורות. לכן מלת "לדרתם" דורשת עיון. **[בבלי זבחים יט, ב]**

אמר חזקיה, אמר קרא: (א,ב) **וְהִיְתָה לָהֶם חֻק־עוֹלָם לֹא יִלְזַרְעוּ לְדִרְתָּם**; דבר המעכב **בזרעו** מעכב בו, דבר שאינו מעכב בזרעו אין מעכב בו. רבי יונתן אמר, מהכא: (ט,י) **וְרָחֳצוּ מַמְנוֹ מִשְׁהָ וְאַהֲרֹן וְבִנָיו**, דבר המעכב **בבניו** מעכב בו, דבר שאינו מעכב בבניו אין מעכב בו. רבי יונתן מ"ט לא אמר מדחזקיה? אמר לך: ההוא **לדורות** הוא דכתיב. ואידך (חזקיה) מ"ט לא אמר מהאי (מבניו)? מיבעי ליה לכדורבי יוסי ברבי חנינא, דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: כל כיוור שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו – אין מקדשין בו, שנאמר: (ט,י) **וְרָחֳצוּ מַמְנוֹ מִשְׁהָ וְאַהֲרֹן וְבִנָיו**.

חזקיה לומד מ-(א,ב) **לֹא יִלְזַרְעוּ לְדִרְתָּם** שכתוב זה מלמד גם על יוה"כ שמה שמעכב בזרעו בכל יום מעכב בכ"ג ביוה"כ וזה קידוש ידים ורגלים של שחרית והנחשב לתחילת העבודה, וממלת "ובניו" ב-(ט,י) **וְרָחֳצוּ אַהֲרֹן וְבִנָיו** לומד על נפח מינימלי של הכיור שיספיק לקידוש ידים ורגלים ללפחות ארבעה כהנים. רבי יונתן לומד ממלת "ובניו" שמה שמעכב בבניו בכל יום מעכב בכ"ג ביוה"כ וזה קיו"ר של שחרית, וממלת "לדרתם" לומד שהלכת קיו"ר הוא על כל הדורות ולא רק על אהרן ובניו. ואז נשאר בצריך עיון מה בא ללמד "חק-עולם" **[א,ב) לדרתם** – סלוק, מגביל. אפשר שזה בא ללמד שקיו"ר הוא המעכב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דוקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשוב"פ.

1.8 שמות כי תשא ל,יא (התשע"ח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות כי תשא ל,כב – כה: פ [כב] וַיִּדְבֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: [כג] וְאַתָּה קַח-לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשִׁי

מֶרְדְּרוֹר חֲמֵשׁ מְאוֹת וְקַנְמָן בְּשֵׁם מַחְצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאָתָיִם וְקַנְדָּה בְּשֵׂמִים רֵאשִׁי וְקַנְדָּה חֲמֵשׁ מְאוֹת

בְּשֵׂקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשֵׁמֶן זֵית הַיֵּין: [כה] וְעֵשִׂיתָ אֹתוֹ שֵׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ לְקַח מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רֶחֶם שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

[תורה שלמה קכט] (שם' תשא ל,כב) קח-לך' תניא קח-לך' משלך (במ' בהע' יב), עֲשֵׂה לך משלך (שם' תצ' כז), (וי' אמר כד), ויקחו אליך (וגם

(במ' חקת יט,ב) ויקחו אליך) משל צבור דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר בין קח לך בין ויקחו אליך משל צבור ומה ת"ל (שם' תשא ל,כב)

קח-לך' כביכול (רש"י: אם היה צבור יכול להתכפר בשל יחיד) משלך אני רוצה יותר משלהם וכו' (ט: כביכול במצב כזה הקב"ה היה מעדיף

שמה יביא) עד כאן לא פליגי אלא בקיחות דעלמא ועשיות דעלמא (ט: המזכרות בתורה) [יומא ב,ג].

[תו"ש הערה קכט] ... בקושיא הנ"ל (ט: כתב) האבן עזרא בפ"י הקצר וְאַתָּה קַח-לָךְ י"א כי הבשמים והסמים משה הוציאם והכתוב אומר כי

הנשיאים הביאום וטעם וְאַתָּה קַח-לָךְ שלא יפקידום ביד אחר או שייקשם ויקחם מכל הנמצא אלו והוא יתקנם ע"כ. והנה הי"א הוא דרש הגמרא

לפי הגרסא שבכ"י ומה שפ"י שלא יפקידום ביד אחר כיון להדרש לקמן אות קל שיהא גובר עליו ואולי גם מה שאמרו בגמ' קח לך משלך הכוונה

שתהא גובר לדבר.

[בבלי יומא ג,ב] אבא חנן אמר משום רבי אלעזר: כתוב אחד אומר (דב' עקב יא), וְעֵשִׂיתָ לָךְ אֲרוֹן עֵץ: וכתוב אחד אומר (שם' תר' כה,י)

וְעֵשׂוּ אֲרוֹן עֵצֵי שִׁטִּים, הא כיצד? כאן - בזמן שישאר עושיין רצונו של מקום (רש"י: נקראת העבודה על שםם), כאן - בזמן שאין עושיין

רצונו של מקום.

(שם' תשא ל,כב) קח-לך' – מקף כרב-מצב (א) משל צבור דברי רבי יאשיה (ב) רבי יונתן ... כביכול משלך אני רוצה יותר משלהם

ט: היה מקום לומר שאפשר להביא ממה שאפשר להביא מציבור, באה תבנית הטעמים של וְאַתָּה קַח-לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשִׁי מונח זקא

מונח סגול בתפקיד של הוספה מ-לך' (משה) על בְּשָׂמִים רֵאשִׁי, טעם מלת וְאַתָּה – מונח מרבה עוד הוספה. אפשר שההוספות הן

כך: (א) לגלות העדפת הקב"ה הבאה משל משה על פני הבאה משל ציבור, מפני שמה תמיד עושה רצונו של מקום. אבל כדי שיחשב

גם משל ציבור אז שהציבור והנשיאים יביאו ויפקידו בידי משה שיהיה הגובר ויחשב כאילו הבאה משל משה; (ב) וב-בְּשָׂמִים רֵאשִׁי

ושאר הסממנים של שמן המשחה, משה יתקנם היינו יוסיף משהו ממה עליהם. אכן מצאתי מקור לרעיון זה כלהלן:

[פנים יפות שמות ל] וי"ל עוד רמז לפמ"ש האר"י [שער הכוונות ענין הפסח, דרוש א'] שבחינת החסד הוא כלול מעשר (ט: ספירות

מידות), וכל אחד יש בו בחינת עשר פעמים חמשה (ט: כוחות של חסד או גבורות ממותקות) הרי חמש מאות (ט: 10 * 10 * 5), וְקַנְמָן-

בְּשֵׂם רומז על בחינת הגבורה שמספר קנמן (ג' 246) הוא כמספר מור (ג' 246), ויש בו בחינת עשר דהיינו חמשה גבורות ממותקות

וחמישה שאינם ממותקות לכך מתחלק, כדכתיב מַחְצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאָתָיִם, וְקַנְדָּה בְּשֵׂם הוא קו האמצעי שמקבל החסדים לבד לכך

היה חֲמִשִּׁים וּמֵאָתָיִם, (שם' תשא ל,כד) וְקַנְדָּה חֲמֵשׁ מְאוֹת הוא רמז לתריין ירכין, שהם בחינת חסד וגבורה לכך היה חמש מאות, (שם'

תשא ל,כד) וְשֵׁמֶן זֵית הַיֵּין רמז לאות ברית כמ"ש בזהר [תקוני זוהר תקון א'] בתפילת אליהו הין צדק אות ברית, ומספר הין (ג' 65)

הוא מספר שם אדני (ג' 65) הרי שכל שבע בחינות נרמזים, וכל זה נעשה על ידי משה שהוא היה בחינת הראש שממנו בא השפע לכל

הבחינות הנ"ל, והיינו דכתיב (שם' תשא ל,כב) קח-לך' בְּשָׂמִים רֵאשִׁי שהוא קיבל השפע מהש"י והשפיע ע"י מעשיו לכל הבחינות הנ"ל.

[רש"י בבלי יומא ג,ב] כביכול – אני שמעתי: אם היה ציבור יכול להתכפר בשל יחיד – הייתי רוצה, ואני אומר: לפי שדבר קשה הוא לומר שהקדוש

ברוך הוא קץ בישראל, אומר כביכול, כלומר: על כרחינו יאמר כן, כאילו (אי) אפשר לומר כן, וכן כל כביכול שבתלמוד.

פ [כב] וַיִּדְבֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ממקום אחר לדמדו כי מלת לֵאמֹר מתפרשת גם כנוטריקון "לאו אמור". אפשר שכאן ה"לאו

אמור" משמעותו כפ"רש"י כאילו (אי) אפשר לומר כן.

נושא הסממנים לשמן המשחה והכנתו נידון בעיקר ב-[בבלי כריתות ה,א] בסדר שלא כסדר הפסוקים. כאן נדון בו כסדר הכתוב.

[בבלי כריתות ה,א] אמר ליה רב פפא לאביי: כשהוא שוקל (במאזניים), בהכרע (מוסיף מעט) הוא שוקל או עין בעין (במדויק) הוא

שוקל? אמר ליה (מתביחא: אביי לרב פפא בתמיהה), רחמנא כתב: (שם' תשא ל,לד) בד בבד, ואת אמרת: בהכרע. (מת': הגמרא דוחה את דברי

אביי) והאמר רב יהודה: הקדוש ברוך הוא יודע (מת': ליתן שכר למרבה) הכרעות, אלמא דאית בהו (מת': יש בסממנים) הכרע! אלא אמר

רב יהודה: ד-קַנְמָן בְּשֵׂם אמאי מייתי (מדוע מביא) מַחְצִיתוֹ דחמש מאות חֲמִשִּׁים וּמֵאָתָיִם בחד זימנא ו-חֲמִשִּׁים וּמֵאָתָיִם בחד

זימנא? כיון דכולהון ה' מאות הויין, נייתי ה' מאות בבת אחת! שמע מינה, מדקמייתי לה ל-קַנְמָן בְּשֵׂם בתרי זימני הכרע אית ביה

(שבכל שקילה מוסיף הכרע), והקב"ה יודע בהכרעות. ומאי בד בבד? אמר רבינא: שלא יניח משקל במשקל וישקול (מת': שלא ישתמש

באחד הסממנים כמשקולת אחרי ששקלו, אלא כל סממן ישקול במשקולת ברזל).

(שם' תשא ל,כב) לך' בְּשָׂמִים רֵאשִׁי מֶרְדְּרוֹר חֲמֵשׁ מְאוֹת וְקַנְמָן בְּשֵׂם מַחְצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאָתָיִם וְקַנְדָּה בְּשֵׂם חֲמִשִּׁים וּמֵאָתָיִם

(שם' תשא ל,כב) לך' בְּשָׂמִים רֵאשִׁי – זקא מונח סגול בתפקיד מוסיף מהענין על הענין ללמד על הוספות הכרע בעת רכישת סממנים

לשמן המשחה

(שם' תשא ל,כב) מֶרְדְּרוֹר – מקף כרב-מצב (ראה רש"י ל-וְקַנְמָן בְּשֵׂם) (א) מין לא משובה חסר בריח וטעם (ב) מין המשובה שבהם

(שם' תשא ל,כב) וְקַנְמָן בְּשֵׂם – מקף כרב-מצב (א) מין לא משובה חסר בריח וטעם (ב) מין המשובה שבהם רש"י (שם' תשא ל,כב) לפי

שהקנמן קליפת עץ הוא, יש שהוא טוב ויש בו ריח טוב וטעם, ויש שאינו אלא כעץ, לכך הוצרך לומר קנמן בשם, מן הטוב:

רש"י (שם' תשא ל,כב) וְקַנְדָּה בְּשֵׂם – קנה של בשם לפי שיש קנים שאינן של בשם (שפת"ח: אלא עץ גמור) הוצרך לומר בשם:

וְקַנְדָּה בְּשֵׂם – מקף כרב-מצב (א) מין לא משובה חסר בריח וטעם (ב) מין המשובה שבהם

(שם' תשא ל,כב) וְקַנְמָן בְּשֵׂם מַחְצִיתוֹ – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן שביא פעמיים 250 ובכל פעם עם

תוספת הכרע.

וּמֵאָתָיִם – אתנה, בתפקיד הגבלה וּמֵאָתָיִם – סלוק, בתפקיד הגבלה אמר רבינא: שלא יניח משקל במשקל וישקול (מת': שלא

ישתמש באחד הסממנים כמשקולת אחרי ששקלו, אלא כל סממן ישקול במשקולת ברזל).

אם בכל סממן יש הכרע, אז האם האומנים חכמי הלב שהכינו את שמן המשחה, החסירו את ההכרע להגיע לשיעור שאמרה התורה.

לכן המכין שמן משהה במתכונתו הכתובה וי"א גם באותם יחסים ולא ימסרנו לציבור עובר בלאו (ראה העיון להלן). או האם גם על

ההכרע יש לאו, או הפוך בגלל נוכחות ההכרע שאינו מדויק אף אחד לא יעבור.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) כי במוצאי האמתי – ההלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מצרף; תביר – מחלק, מבעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעיטם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים/בתושב"ע"פ.

[בבלי כריתות ה,א] (ההערות להלן ע"פ מתיבתא) **המפטם את השמן כו.** ת"ר (בריייתא): **המפטם** (המכין) **את השמן** (משחה) **ללמוד בו** (כיצד להכינו) **[אן] למוסרו לציבור** (ע"פ המשך הגמרא שמן המשחה שעשה משה לא נחסר ונשאר לדורות. אבל אם אדם יעשה שמן למוסרו לציבור אף שאין צריכתו פטור, שיטה מקובצת) – **פטור** (ע"פ באר שבע משמע פטור כאן מותר לכתחילה), **לסוך** (בשרו) – **חייב** (ע"פ רש"י כרת **שמ' תשא לג**) **איש אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל-זֶרַח וְנִכְרַת מֵעַמּוּיוֹ:** (משמן שלא עשה משה אלא אדם אחר) – **פטור**, **לפי שאין חייבין אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה בלבד** (שנאמר **וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל-זֶרַח וְנִכְרַת מֵעַמּוּיוֹ**: חייב כרת על נתינה משמן המשחה של משה ולא הסך משמן של אדם אחר).
(שמ' תשא לג,א) אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמֹהוּ יִתֵּב מוֹנַח זֶקֶף-קָטָן, זֶקֶף-קָטָן שְׁנֵי לִימוּדִים, (לִימוּד א) מוֹנַח מוֹנַח הַמִּפְטָם (המכין) את השמן (משחה) **ללמוד בו** (כיצד להכינו) **[אן] למוסרו לציבור מותר** (הנלמד בגזירה שיה מקטורת); **(לִימוּד ב) הרוקח על מנת לסוך**

שמות כי תשא ל,לא: וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר לֵאמֹר שְׁמֵן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִּי לְדֹרֹתֵיכֶם:

[בבלי הוריות יא,ב,גמ'] ת"ר: שמן המשחה שעשה משה במדבר, היו שולקים בו את העיקרים, דברי רבי יהודה; רבי יוסי אומר: והלא לסוך את העקרים אינו סופק! אלא שורין את העקרים במים, ומציף עליו שמן וקולט את הריח וקפחו. אמר לו רבי יהודה: וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה? והלא תחלתו שנים עשר לוגין, וממנו היה נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים, וכולו קיים לעתיד לבוא, שנאמר: **(שמ' תשא לג,א) שְׁמֵן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִּי לְדֹרֹתֵיכֶם:** ... ואותו שמן קיים לעתיד לבוא, שנאמר: **(שמ' תשא לג,א) שְׁמֵן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִּי לְדֹרֹתֵיכֶם:** הוה - בגימטריא שנים עשר לוגין הוה.
שְׁמֵן ... זֶה – תלישא-גדולה ... תביר, תבנית טעמים המרמזת על שיעורים ואפשרות לחישוב חשבוני, אפשר שמלמד כי שיעור השמן הנאמר ב-**(שמ' תשא ל,כד) וְשֵׁן זֵית הָיָה:** (נפח השמן שיש להציף על מרקחת הבשמים כדי שיספוג את הרקיקה) הוא כנאמר ב-**[בבלי הוריות יא,ב]** ו-**(רש"י)** הביא מ-**[כריתות ה,ב]** זֶה - בגימטריא תריסר לוגי הוה.
ועוד לימוד של שיעור הקשור למשמעות מלת **(שמ' תשא לג,א) לֵאמֹר** כנוטריקון "לאו אמור" היינו "מצוות לא תעשה" שהסך שלא למשיחת כ"ג או מלך בשיעור **בנות** משמן המשחה בזדון חייב כרת, ובשוגג חטאת ובפחות לר' יהודה פטור. אבל לדברי הכל הסך משמן המשחה למשיחת כ"ג או מלך מספיק בכל שהוא. ראה **[רמב"ם כלי המקדש פ"א,ה"י]**

שמות כי תשא ל,לב – לג: [לב] עַל-בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִיָּסֵף וּבְמִתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשֶׂוּ כְּמֹהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם: [לג] אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל-זֶרַח וְנִכְרַת מֵעַמּוּיוֹ: וְרִשְׁי (לב) לֹא יִיָּסֵף - בשני יודי"ן, לשון 'לא יפעל', כמו 'למען ייטב לך' (דב' ה,טז). (שמ' תשא ל,לב) עַל-בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִיָּסֵף - מן השמן הזה. וּבְמִתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשֶׂוּ כְּמֹהוּ - בסכום סממנין, לֹא תַעֲשֶׂוּ אחר כְּמֹהוּ במשקל סממנים הללו לפי מדת הין שמן, אבל אם פיחת או ריבה סממנין לפי חשבון מדת הין שמן מותר, ואף העשוי וּבְמִתְכַנְתּוֹ של זה, אין הסך ממנו חייב, אלא הרוקח (ראה כריתות ה,א). **מתכנתו - לשון חשבון, כמו "מתכונת הלבנים" (שמ' ה,ח), וכן "במתכנתה" של קטרת (להלן,לז). **(שמ' תשא לג,א) וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ - מאותו של משה** (ראה כריתות ה,א). **עַל-זֶרַח - שאינו צורך כהונה גדולה ומלכות. עַל-בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִיָּסֵף - מקף כרב-מצב (א) בשר אדם מת – פטור (ב) בשר אדם חי, התורה ממשכה לדון רק בחי. (שמ' תשא לג,א) עַל-בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִיָּסֵף - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מהם אינו כפשט הכתוב. (שמ' תשא לג,א) עַל-בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִיָּסֵף - מהפך פשטא מוציא מהפשט ומלמד שאדם אחר שאינו הרוקח יכול לסוך משמן שהוכן ע"י הרוקח. וּבְמִתְכַנְתּוֹ - קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין, אפשר שמדבר על זה של משה שמשקל סממנים שלו נאמר לפניו ב(כג – כד) **וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ - מאותו של משה** (ראה כריתות ה,א). **עַל-זֶרַח - נתינת שמן משחה שאינו צורך כהונה גדולה ומלכות הוא בעונש כרת. (שמ' תשא לג,א) וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ - מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא שמן המשחה ובעלי הלכות שונות ביחס לנושא. אפשר שהבדלי ההלכות מפורטים ב-**[רמב"ם כלי המקדש פ"א,ה"י]** (טט: הלכה א) הנותן משמן המשחה על גבי מלך או כהן גדול שכבר נמשחו **פְטוּר [כריתות ו,ב]** שנאמר **(שמ' תשא לג,א) וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל-זֶרַח** ואין אלו זרים אצלו, (טט: הלכה ב) אבל (טט: אדם שאינו המלך או הכ"ג) **הסך ממנו אפילו למלך וכהן גדול (טט: ו) ולא הנביא או כהן המושחן לכהונתם) חייב שנאמר (שמ' תשא לג,א) עַל-בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִיָּסֵף כל אדם במשמע, (טט: הלכה ג) וכהן גדול שנטל שמן המשחה מראשו ונטל במעיו חייב כרת והוא שיוסך ממנו בכזית [כריתות ז]. (טט: הלכה ד) אפשר שיש להוסיף ע"פ **[כסף משנה]** שלסיכה של משיחת כ"ג או מלך מספיק שמן משחה בכל שהוא **[כסף משנה כלי המקדש פ"א,ה"י]** ע"פ השגות הראב"ד ... מדתניא התם הסך בשמן המשחה למלכים ולכהנים ר"מ מחייב ורבי יהודה פטור וכמה יסוך ויהא חייב רבי מאיר אומר כל שהוא רבי יהודה אומר כזית והאמר ר' יהודה פטור כי פטור רבי יהודה גבי מלכים וכהנים גבי הדיוט מחייב ר' מאיר ור' יהודה במאי פליגי אמר רב יוסף בהא פליגי רבי מאיר סבר על בשר אדם לא ייסך כתיב וכתוב ואשר יתן ממנו על זר מה סיכה כל שהוא אף נתינה כל שהוא ורבי יהודה סבר ילפינן נתינה דעל זר מנתינה דעלמא מה נתינה דעלמא כזית אף נתינה דעל זר כזית אבל סיכה לממשח מלכים וכהנים ד"ה **כל שהוא**********

משיחת כהן גדול נלמדת מ-**(שמ' תצ' כט,כא) וְלִקְחֶתָּהּ ... וּמִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְהַזֵּית עַל-אֶהָרֹן** (שמ' תצ' כט,כט) ובגדי הקדש אֲשֶׁר לֹאֶהָרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו אֶהָרֹן לְמִשְׁחָה בָּהֶם וּלְמֹאֲבָם אֶתֵּינָם: משיחת כ"ג נדרשת משיחת מלך מ-**(וי' אמר כא,יב) כִּי יָגֵר שְׁמֵן מִשְׁחַת אֶתֵּלְוֵי עֲלָיו.** ע"פ **[בבלי שבת לא,א]** ובנוסח **[אבות דרבי נתן נוסח ב פכ"ט]** הלך לו אצל הלל הזקן, א"ל רבי גירני ע"מ שתעשני כהן גדול, ומ-**(במ' אגא) וְהָגֵר הִקְרִב יָמָת:** למד שאפילו דוד המלך שנמשח בשמן המשחה זר הוא אצל הכהונה. **עַל-זֶרַח - התוכן מלמד על מי שאינו כהן, שלא שייך בו להתמנות לכ"ג, ועל מי ואינו מבית דוד, שלא שייך בו להתמנות למלך, וגם זה רק בשעת מחלוקת (דוד, שלמה, יהואש) (יהואחז נמשח שלא בשמן המשחה שנגנו ע"י אישיהו, אפשר באפרסמון) עַל-זֶרַח - מקף כרב-מצב (א) מלך שלא לצורך משיחה למלכות ושלא במחלוקת; אפילו כהן ראוי, שלא לצורך משיחה לכ"ג (ב) לצורך לקדש כ"ג **[בבלי הוריות יא,ב]**, לצורך למשוח מלך מבית דוד (דוד) ואחריו רק במחלוקת **[בבלי הוריות יא,ב]** עַל-זֶרַח - אתנה, מגביל נתינה רק במשיחה ורק לקדש כהן גדול, ורק במשיחה למלך דוד ובפולמוס אחריו (שלמה, יהואש) ואסור כאשר אינו צורך כהונה גדולה ומלכות.**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור); ל"י כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח = רבוי; מהפך פשטא = מרכא = מרד; רבוי; דרנא = מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה; **אלסא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.9 שמות כי תשא ל,יא (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות תשא ל,כד: וקִדְּהָ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשָׁמֵן זֵית הַיָּיִן:

(שם' תשא ל,כד) וקִדְּהָ [תורה שלמה קמ] וקדה - וקציעתה (תרגום אונקלוס, ירושלמי א'). [תו"ש הערה קמ] ראה רש"י רמב"ן והראב"ע: מהקבלה ידענו שהיא קציעה. וכן ה-[רמב"ם בפ"א מכלי המקדש ה"ג]: הקדה היא הקשט. [כסף משנה שם] שהרמב"ם בפ"ב מנה קציעה וקושט בשתיים (שני מינים), והגאון רב סעדיה ראיתי בפירוט הקטורת (כריתות ו) קציעה וקושט יחד בשני משקלים שאינם שוים.

מר רב חפץ פירש שהקושט הוא שאומרים בערבי קוסט ופירש קציעה עגבה ע"כ. והרמב"ם בפיהמ"ש כריתות שם כתב קציעה אינה ידועה א"כ אפשר שנשתנו השמות בערבית או ה' להם מינים שונים בזה וכן תרצו במרכבת המשנה ובהר המור' שאין קושיא מלשון על לשון והביא ראה מתרגום (תהלים מה,ט).

(תהלים מה,ט) מִרְנָאֶהְלוֹת קציעות. פִּלְבַּגְדִּיךָ קִרְבִּיךָ לָשׁוֹן מִי שֶׁמֶן קָדֹשׁ:

[אלשיך] (תהלים מה,ט) ... ולא אמר וקציעות בוי"ו, לרמזו כי הוא תואר אל השנים הנזכרים, כי אינן כמר ואהלות, כי המר הטבעי בהיות זמן מגולה מפיג ריחן וכן האהלות, אך אלו הם קציעות כי שתיהן בחינת קציעות להן שאפילו בהגלותן תמיד ריחן נודף, כי על כן על בת איוב אמרו רבותינו ז"ל [בבא בתרא טז,ב] שנקראת קציעה שהיתה ריחה נודף, ולא קראה בשם דבר אחר המריח, יורה כי זה ימצא יותר בקציעה.

(תהלים מה,ט) מִרְנָאֶהְלוֹת – מקף כבורר בין מיני מור ואהלות. ע"פ פי' [אלשיך] יש שריחן נפוג בהגלותן ויש שריחן נודף גם בהגלותן.

ומלת קציעות מלמדת על מור ואהלות שאפילו בהגלותן תמיד ריחן נודף

(תהלים מה,ט) מִרְנָאֶהְלוֹת – מקף כבורר בין מיני מור ואהלות. ע"פ ה-[רמב"ם] המור מן החי הטמא מהודו, ע"פ ה-[ראב"ד] מן הצומח

(תהלים מה,ט) מִרְנָאֶהְלוֹת קציעות – מערכת טעמי אמ"ת (איוב משלי תהלים) מִרְנָאֶהְלוֹת – מונח (= שופר-הולך) קציעות – דחי (הדומה בתפקידו לטעם טפחא = טרחא של כ"א ספרים האחרים בתנ"ך, ואילו בספרי אמ"ת טפחא = טרחא היא טעם משרת, הסבר זה ע"פ [משפטי העטמים, רז"ו היידנהיים])

אם המונח הוא כעין מרכא בכ"א ספרים והדחי כעין טפחא בכ"א ספרים, אז התבנית היא כעין מרכא טפחא ותפקידה עשוי לרמז לכעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ומיני הסממנים האלו עשויים להיות ממקורות אחדים. וזה עשוי לתמוך בחולקים על ה-[רמב"ם] שאין המור מן החי הטמא אלא ממקור טהור או צמחיה. ועשויים להיות מינים אחדים בעלי תכונות אלו, או צירוף המקורות הללו מביא להוצאת ריחן חזקה יותר מאשר כל אחד לעצמו.

[רמב"ם כלי המקדש פ"א,ה"ג] המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל שמתבשמין בה בני אדם בכ"מ, והקנמן הוא העץ שבא מאיי הודו שריחו טוב ומתגמרים בו בני אדם, והקדה היא הקושט, וקנה בושם הם הקנים הדקים כתבן האדומים הבאים מאיי הודו וריחן טוב והם ממיני הבשמים שנותנין אותם הרופאים בצרי. [השגת הראב"ד] המור הוא הדם הצרור. א"א אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום חיה בעולם כל שכן דם חיה טמאה אבל המור הוא האמור ב-[שה"ש ה,א] בָּאתִי לִגְבֹּהַ אֶחָתִי כְלָה אֶרְתִּי מוֹרֵי עַם-בְּשָׁמִי והוא ממין עשב או ממין אילן וריחו נודף.

וְקִדְּהָ – זקף-גדול, אפשר שמלמד על שלושה מיני בשמים ששיכים למחלקת קדה, וכל אחד מהם ריחו נודף תמיד אפילו בהגלותן ואינו נפוג.

[רמב"ם כלי המקדש פ"א,ה"ב] וככה עשהו (את שמן המשחה) משה רבינו במדבר, לקח מן המור והקנמן והקדה מכל אחד משלשתן חמש מאות שקל (שם' תשא ל,כד) בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, ומקנה הבושם חמשים ומאתים, וזהו שנאמר בתורה וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים ששוקלים אותו בב' פעמים חמשים ומאתים בכל פעם, ושוחק כל אחד ואחד לבדו, ועירב הכל ושרה אותן במים זכין ומתוקן עד שיצא כל כחן במים ונתן על המים (שם' תשא ל,כד) וְשָׁמֵן זֵית הַיָּיִן והוא י"ב לוג, כל לוג ד' רביעיות, ובישל הכל על האש עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו בכלי לדורות.

הסבר ל-[רמב"ם] עד שאבדו המים – הרתחים ומתנדפים באדים ב-100 מעלות צלסיוס ואילו שמן זית EXTRA VIRGIN , הקרוב יותר לשמן מראש העץ שממנו הכינו את שמן המשחה, רותח ב-405 מעלות פרנהייט שהם 207 מעלות צלסיוס ולכן אינו מתנדף ב-100 מעלות צלסיוס שבו מתנדפים המים.

[רמב"ם] מפרש שבישלו הכל על האש עד שאבדו המים. [רש"י עה"ת] (מירושלמי שקלים פ"ו וסוטה פ"ה) ר' מאיר אומר ששלקו העיקרין בשמן זית. ואמר לו ר' יהודה שראום במים, שלא יבלעו את השמן (כי הסממנים מרובים בהרבה מאד מ-12 לוג שמן), ואחר כך הציף עליהם השמן עד שקלט הריח (מהמים) וקפחו לשמן מעל העיקרין: [מלב"ם] [שם' תשא ל,כד] ור' יוסי ס"ל שגם בזה (בבישול) יבלעו העיקרים (את שמן) אחר שיתבשלו המים, ולכן ס"ל שאחר שלקטו המים את הריח העביר את העיקרים ואח"כ נתן השמן על המים, ופסק הלכה כר' יוסי נגד ר' יהודה: וזה לא כ-[רמב"ם].

(שם' תשא ל,כד) חֲמֵשׁ מֵאוֹת – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות, ע"פ [רמב"ם כלי המקדש פ"א,ה"ב] מלמד שאין יחידת המידה שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ מתיחסת רק ל-[וקִדְּהָ חֲמֵשׁ מֵאוֹת] הכתובה לפניה אלא לכל המידות של הסממנים לשמן המשחה הנמנים ב-[שם' תשא ל,כג-כד].

[תו"ש קמא] בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. בסלעי בית קודשא (תרגום ירושלמי כ"ת רומי) [תו"ש הערה קמא] ... בפ"י רבנו אברהם בהרמב"ם בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ מחובר עם כל מה שקדם ע"כ, היינו שגם שאר הבשמים שזכרו בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וכ"פ לעיל -[שם' תשא ל,כג] חֲמֵשׁ מֵאוֹת חסר הנסמך (ר"ל 500 מה?), שיעורו משקל חמש מאות שקל. ויש להעיר מלשון ה-[זוהר ח"א לג:]: ר' יוסי אמר טיפסא (לשון המשקל והוא קו אמצעי המכריע – דרך אמת) דשיקלא באמצעיתא קיימא וסימן (וי' קד' יט,לה) בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשְׁוֹרָה: (ומלת) מִשְׁקָל (הנמצאת באמצע בין 3 המלים מרמת ש) לישן דקיימא באמצעיתא (לשון המאזניים תעמוד באמצע בין כפות המאזניים והכפות יהיו מאוזנות) ורזא דא בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כתיב ומאזנים ביה קיימן ואתקלו (בשקלו). מאן (מהן) מאזנים כד"א (וי' קד' יט,לו) מְאָזְנֵי צִדְקָה וכלהו קיימין במשקל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, רבי יהודה אומר בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ דא רוח הקדש.

[תוספתא מסכת מנחות (צוקרמאנדל) פרק פ"ז ה"א] קנמן יש בו חצאים שנ' (שם' תשא ל,כג) וְקִנְמוֹן-בִּשְׁמֵם מִחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמְאָתַיִם (שם' תשא ל,כד) וְקִדְּהָ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשָׁמֵן זֵית הַיָּיִן: שנים עשר לוג. קטרת שלא קרבה חציה בבוקר מקרב כולה בערב חובת בין הערביים: [חסדי דוד, תוספתא, קדשים א: תוספתא מנחות פ"ז ה"א, פארדו דוד ע' רצב (אוצר החכמה)]

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) כי לב במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג, תמצית ההשקפה: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** חצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.10 שמות כי תשא ל,יא (התש"פ) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות תשא לכה, וְעִשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ לְקַח מִרְקַחַת מֵעֵשֶׂה רֶקֶם שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

תפקיד מקום הטעם במלה מלמד על מהותה הלשונית. **[רש"י] (שם' תשא לכה) לְקַח מִרְקַחַת** - **לְקַח** שם דבר הוא, והטעם (מרכא = מאריך) מוכיח שהוא (בראש התיבה) למעלה, והרי הוא כמו רקח רגע (שפת"ח ה: רגע בסגול תחת הרי"ש ואינו כמו **ישעיה נא,טו**) **רָגַע הָיָם** שהוא לשון פועל), וכמו **(ישעיהו מב,ה) רָקַע הָאָרֶץ**, שהטעם למטה, וכל דבר המעורב בחבירו, עד שזה קופח מזה (שפת"ח ו: זה נוטל מזה) או ריח או טעם קרוי מרקחת:

לְקַח מִרְקַחַת - **לְקַח** העשוי על ידי אומנות ותערובות: **מֵעֵשֶׂה רֶקֶם** - שם האומן בדבר:

(שם' תשא לכה) וְעִשִׂיתָ אֹתוֹ בכמה שלבים נעשה **שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ** ?

(שם' תשא לכה) וְעִשִׂיתָ אֹתוֹ - מונח רביע בתפקיד בלפחות ארבעה שלבים המסומנים ב-[רמב"ם הבא] נעשה **שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ** !
 ע"כ מהקטע הבא הובא בהסבר ל- (ל,כד) **[רמב"ם כלי המקדש פ"א,ה"ב]** וככה עשהו (את שמן המשחה) משה רבינו במדבר, לקח מן המור והקנמון והקדה מכל אחד משלשתן חמש מאות שקל **(שם' תשא לכה) בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ**, ומקנה הכבושם חמשים ומאתים, וזהו שנאמר בתורה וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים ששוקלים אותו בכ' פעמים חמשים ומאתים בכל פעם, **(שלב א)** ושוחק כל אחד ואחד לבדו, **(שלב ב)** ועירב הכל **(שלב ג)** ושרה אותן במים זכין ומתוקין עד שיצא כל כחן במים **(שלב ד)** ונתן על המים **(שם' תשא לכה, ד) שֶׁמֶן זֵית הַיָּין** והוא י"ב לוג, כל לוג ד' רביעיות, **(שלב ה)** ובישל הכל על האש עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו בכלי לדורות. הסבר ל-**[רמב"ם]** עד שאבדו המים – הרתחים ומתנדפים באדים ב-100 מעלות צלסיוס ואילו שמן זית EXTRA VIRGIN, הקרוב יותר לשמן מראש העץ שממנו הכינו את שמן המשחה, רותח ב-405 מעלות פרנהייט שהם 207 מעלות צלסיוס ולכן אינו מתנדף ב-100 מעלות צלסיוס שבו מתנדפים המים.

[רמב"ם] מפרש שבישלו הכל על האש עד שאבדו המים. ע"פ ר' יהודה המובא ב-**[רש"י] (שם' תשא לכה)** (מירושלמי שקלים פ"ו וסוטה פ"ח) ר' מאיר אומר ששלקו העיקרין בשמן זית. ואמר לו ר' יהודה **(שלב א)** שראום במים, שלא יבלעו את השמן (כי הסממנים מרובים בהרבה מאד מ-12 לוג שמן), **(שלב ב)** ואחר כך הציף עליהם השמן עד שקלט הריח (מהמים) **(שלב ג)** וקפחו לשמן מעל העיקרין: ע"פ ר' יוסי המובא ב-**[מלב"ם] (שם' תשא לכה)** ור' יוסי ס"ל שגם בזה (בבישול) יבלעו העקרים (את שמן) אחר שיתבשלו המים, ולכן ס"ל **(ש'שלב א)** שרו העיקרין במים, **(שלב ב)** המים קלטו את הריח) **(שלב ג)** שאחר שקלטו המים את הריח העביר את העקרים **(שלב ד)** ואח"כ נתן השמן על המים **(שלב ה)** קיפה השמן מעל המים, ופסק הלכה כר' יוסי נגד ר' יהודה: וזה לא כ-**[רמב"ם]**. ע"כ מההסבר שהובא ל- (ל,כד)

[כתר יונתן] (שם' תשא לכה) ותעשה אותו שמן משחת קודש בושם [האומנות] מתבשם [תערובת] מעשה מתבשם [אומן] בושם מעורב שמן משחת קודש יהיה:

הכתוב "שמן משחת-קדש" מופיע בתורה שלוש פעמים בלבד כמוצא:

(שמות תשא לכה) וְעִשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ לְקַח מִרְקַחַת מֵעֵשֶׂה רֶקֶם שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

(שמות תשא ללא) וְאֵלֶיכֶם יִשְׂרָאֵל תִּדְבַר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם:

(לכה) שֶׁמֶן – השמן הוא אמצעי למשיחה המבדילה את הנמשח ומעלה אותו לדרגה נעלה משאר בני ישראל ומשאר העולם,

ההבדלה מרומזת בטעם תלשא ב-**(שמות תשא ללא) שֶׁמֶן** – תלשא בלימוד אלפניו אל **(שמות תשא ללא) וְאֵלֶיכֶם יִשְׂרָאֵל תִּדְבַר לֵאמֹר** ילמד על בעל בחינה נעלה (כעין מחיצה לעצמו) לעומת שאר בני ישראל, תלשא בלימוד לאחריו אל **יִהְיֶה זֶה לִי** בתפקיד שיעור ירמז לדרשה ממלת **זֶה** ל-12 לוג.

(לכה) שֶׁמֶן - יתיב בתפקיד דווקא כך **מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ** - מקף כבורר ע"פ **[בבלי הוריות יא,ב]** בין שימוש בשמן למשחת-קודש יחידה **בענין מסוים ובין משחת-קדש חוזרת**

(לכה) מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ - זקא-קטן בתפקיד שני לימודים אפשר שאילו שני הלימודים של שימוש יחיד ושימוש חוזר .

בשימוש יחיד נמנה:

- (א) משיחת משכן וכליו; (ב) משיחת בני אהרן אלעזר ואיתמר אבל לא כהנים פשוטים בדורות הבאים,
- (ג) משיחת דוד למלך על ישראל כנאמר **(תהלים פט,כא) מִצָּאתַי דָּגוּ עֲבָדַי בַּשֶּׁקֶם קֹדֶשׁ מִשְׁחָתֵי:** ואילו המלכים שלמה ויואש נמשחו במשחת-קדש מפני מחלוקת, בשימוש חוזר נמנה:
- (א) **משחת-קדש חוזרת רק לכהנים גדולים בהתמנותם לתפקיד** (וזה היה במשכן בארץ-ישראל, בבית ראשון).
- (ב) בד"כ כלים שנעשו אחר חנוכת המשכן נתקדשו בשירות הראשון שלהם בקדש. אבל בימי המלך חזקיהו כלים שבאו במקום כלים שנעשתה בהם עבירה בימי המלך אחז נמשחו במשחת-קדש (ראה מקורות להלן)

[בבלי הוריות יא,ב] גמ'. ת"ר: שמן המשחה שעשה משה במדבר, היו שולקים בו את העיקרים, דברי רבי יהודה; רבי יוסי אומר: והלא לסוך את העיקרים אינו סופק! אלא שורין את העיקרים במים, ומציף עליו שמן וקולט את הריח וקפחו. אמר לו רבי יהודה: וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה? והלא תחלתו שנים עשר לוגין, וממנו היה נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלואים, וכולו קיים לעתיד לבוא, שנאמר: **(שם' תשא ללא) שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם:** ... תניא אידך ... ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים (דוד שהחל מלכות בית דוד לנצח), ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה, ואין מושחים מלך בן מלך; ואם תאמר: מפני מה משחו את שלמה? מפני מחלוקתו של אדוניה, ואת יואש - מפני עתליה (שלמה ויואש נמשחו בשמן משחת-קדש מפני המחלוקת ולא כהתלה), ואת יהואחז - מפני יהויקים, שהיה גדול ממנו שתי שנים (משיחה זו נעשתה בשמן אפרסמון כי אביהם המלך יאשיהו גזו את צנצנת שמן משחת-קדש);

בפירוש לכתוב **(שמות תשא לכה) וּמִשְׁחַתְּךָ בּוֹ אֶת-אֶהֱל מוֹעֵד וְאֵת אֲרוֹן הָעֵדוּת:** ולפסוקים (כו – כט) ע"פ (במדבר ז,יב) **[תורה שלמה קמו]** בשם **[המדרש הגדול]** מלמד שאין כל הכלים מתקדשין אלא במשיחה וכן הוא אומר (במ' נשא ז,א) וימשחם ויקדש אותם. או יכול יהיו כל הכלים טעונים משיחה לדורות? ת"ל **(במדבר ד,ב) אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּכֶם בְּקֹדֶשׁ** בשירות בלבד הן מתקדשין. **(במדבר ד,ב) וְלָקַחְתָּ אֶת-כִּלְיֵיכֶם וְהִשְׂרַתְּ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּכֶם בְּקֹדֶשׁ וְנָתַתָּ אֶל-בְּגְדֵי תַלְתְּךָ וְכִסּוֹ אֹתָם בְּמִכְסָה עוֹר תַּחַשׁ וְנָתַתָּ עֲלֵיהֶם:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחר/ים בתושבע"פ.

[תו"ש הערה קמו] .... ראה [רש"י ע"ז נב,ב] ד"ה והקדשנום, שחזרו ומשחום בשמן המשחה, והאחרונים תמהו מגמ' הנ"ל ותרצו עפ"ד [ה'תוס' שבועות טו,א] דיש מ"ד דגם לדורות בעי משיחה בשמן המשחה וגו'

[ערכי תנאים ואמוראים רבי יוסי בן שאול תלמידו של רבי] [בבלי עבודה זרה נב,ב, נד,ב]

גרסינן באידיהן של גוים פרק רבי ישמעאל³², בעי מיניה רבי יוסי בן שאול מרבי, כלים ששמשו בהן בבית חונוי מהו שישתמשו בהן בבית המקדש. ...

ומיבעיא לרבי יוסי בן שאול בכלים ששמשו בעבירה אם ראויין לתשמיש מקדש או לא. וא"ל אסורים. ומקרא היה בידינו ושכחנוהו. איתבייה (דה"ב כט,ט) **וְאֵת פְּלִיפְלִים אֲשֶׁר הֵנִיחַ הַמֶּלֶךְ אֶתוֹ בְּמַלְכוּתוֹ בְּמַעְלוֹ הַכֶּהֱנִי וְהַקְּדָשְׁנוּ וְהָאֵם לִפְנֵי מִזְבַּח ה' . ס. מאי לאו היכינס דאטבלינהו, והקדשנום שחזרו ומשחום בשמן המשחה. אלמא כיון דמדאורייתא לא מיתסרי דהא הקדש נינהו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אינהו נמי לא גזור עלייהו, הואיל ולא בני דיעה נינהו³⁵**. וא"ל רבי ברוך אתה לשמים שהחזרת אבידתי. דהיינו מקרא שהיה בידינו לאיסור, הכינסו. שגונזום. הקדשנום שהקדשנום אחרים תחתיהם. אלמא הני קמאי קנסינהו.

(דה"ב כט,ט) וְאֵת פְּלִיפְלִים – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבעה פרטים או לימודים, אפשר שמרמו לפחות ארבעה מערכות כלים לעבודת המקדש. המקף ירמו לברור בין כלים ששימשו לעבירה, ובין כלים שלא שימשו לעבירה. או בין כלים שאפשר לטהר לשימוש חוזר כגון מזבח עולה, מזבח זהב, שולחן לחם הפנים, מנורת הזהב, ובין כלים שגנזו ועשו חדשים תחתם.

בפסוק הקודם מוזכרות שתי מערכות מכלי המקדש **(דה"ב כט,יח) וַיָּבֹאוּ כְּלִימָה אֶל־חֲזַקְיָהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ וַיִּתְּנוּ אֶת־פְּלִיפְלִים ה' אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־פְּלִיפְלִי וְאֶת־שִׁלְתָן הַמַּעְרְכָת וְאֶת־פְּלִיפְלִי: אֶפְשֶׁר לְהוֹסִיף מִזְבַּח הַזֶּהב וְכָל כְּלָיו (שִׁיכְלוּל אֶת הַכֶּנֶת הַקְּטוֹרֶת), מנורת הזהב וכל כליה. מערכות אלו כתובות בתורה בשלושה הפסוקים הבאים:**

(שמות תשא ו) (כו) וּמִשְׁחַתְּךָ בּוֹ אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת: (כז) וְאֶת־שִׁלְתָן וְאֶת־פְּלִיפְלִי וְאֶת־הַמְּנִיחָה וְאֶת־פְּלִיפְלִי וְאֶת מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת: (כח) וְאֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־פְּלִיפְלִי וְאֶת־הַכִּיֹּרֶת וְאֶת־כַּפֹּתָיו:

(דה"ב כט,ט) אֲשֶׁר הֵנִיחַ – מונח תרסא, כעין שני טעמי תרסא כל אחד עם לפחות תפקיד אחד מתפקידי טעם תרסא. אפשר שכאן בתפקיד כעין מחיצה או העלמת ידיעה מקדושת הכלים בין שהוקדשו במשיחת שמן המשחה בחנוכת המשכן, ובין שהתקדשו בשרתם בקודש.

(דה"ב כט,ט) אֶתוֹ בְּמַלְכוּתוֹ בְּמַעְלוֹ – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ועל כל אחד חלה אותה הלכה. זאת קבוצת כלי המקדש ששמשו בהם בעבירה

(דה"ב כט,ט) הַכֶּהֱנִי וְהַקְּדָשְׁנוּ – מונח אתנה, רבוי והגבלה, רבוי כלים חדשים, הגבלה להשתמש רק בכלים החדשים ומשוחים בשמן שהיה קיים בימי חזקיהו, היינו גניזת כלים ישנים ששמשו בעבירה. בימי אחז שמן המשחה היה קיים. שמן משחה-קדש גנזו ע"י המלך יאשיהו בבית ראשון. ולא היה בבית שני.

(שמות תשא לכה) שִׁמֹן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה .

(לכה) שִׁמֹן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ - מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב,

נתבונן שוב ב-**[בבלי הוריות יא,ב] גמ' . ת"ר :** שמן המשחה שעשה משה במדבר, ... אמר לו רבי יהודה: וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה? והלא תחלתו שנים עשר לוגין, וממנו היה נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים, ו**כָּלוּל** קיים לעתיד לבוא, שנאמר: **(שמ' תשא ו,א) 'שִׁמֹן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לְךָ לְדֹרֹתֶיךָ:**

מובא כאן פסוק שמעיד ששמן המשחה קיים לעתיד לבוא. מניין שכולו קיים לעתיד לבוא? אפשר להסביר שמלת **(ל,א) יִהְיֶה** מלמדת שישאר בהוויתו של השיעור הנרמז בג' מלת **(ל,א) יִהְיֶה** שיתמיד להישאר 12 לוג כבזמן שנגמרה הכנתו.

אפשר להסביר כי תבנית הטעמים של **(לכה) שִׁמֹן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ** - מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, היא המרמזת על התמלואת שמן המשחה ל-12 לוג בכל שימוש בו, ומלת **(לכה) יִהְיֶה** מלמדת שהנוסף יהיה בהוויתו כמו המקורי. טעם מלת **(לכה) יִהְיֶה** – סלוק כמגביל, אפשר מרמז כי אין מעילה בשמן המשחה אחרי המשיחה כנלמד ב-

[בבלי כריתות ה,ב] אמר רב כהנא, תנא : כשהוא מספר עולות ויושבות בעיקרי זקנו, ועל דבר זה היה משה רבינו דואג, שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה! יצתה בת קול ואמרה: **(תה' קלג,ג) פְּטִיל־חַמְדָּן שִׁיבֵד עַל־הַרְבֵּי צִיּוֹן,** מה טל אין בו מעילה, אף שמן שיוור על זקן אהרן אין בו מעילה, ועדיין אהרן היה דואג, שמא משה לא מעל ואני מעלתי! יצתה בת קול ואמרה לו: **(תה' קלג,א) הֲגַה מִה־צֹבֵב וּמִה־נִּצְעִים שִׁבַּח אֲתִים גַּם־יְחִיד:** מה משה לא מעל, אף אתה לא מעלת.

הסבר נוסף לטעם מלת **(לכה) יִהְיֶה** – סלוק כמגביל המשכיות של מלכות רק לנמשכים בשמן המשחה כנלמד ב-**[בבלי כריתות ו,א] (שמ"א ב,א) ותתפַּלֵּל תְּהָה וְתֹאמַר עֲלֵי לְבַי בְּה' בְּמָה קָרַנִי בְּה' ; (שמ"א ב,א) בְּמָה קָרַנִי וְלֹא רִמָּה פְּכִי, דוד ושלמה שנמשחו בקרן - נמשכה מלכותם, שאול ויהוא שנמשחו מן הפך - לא נמשכה מלכותם.**

שמות תשא ל,כט: וְקִדְשַׁתְּ אֹתָם וְהִי קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים כְּלִי־הַנִּהְנָע בָּהֶם יִקְדָּשׁ:

[תורה תמימה (=ת"ת)] (שמ' תשא ל,כט) כְּלִי־הַנִּהְנָע בָּהֶם יִקְדָּשׁ - מכאן שכלי שרת מקדשין³³ **[זבחים פ"ז א']:**

[תו"ת הערה נב] ר"ל שמכיון שבאו להכלי שרת דבר הראוי להם כגון דבר היבש לכלי יבש ודבר הלח לכלי הלח שוב אין נעשין חולין. ועיין לעיל בפ' תצוה בפסוק (שמ' תצ' כט,לז) כְּלִי־הַנִּהְנָע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ: ס

[ספרא צו פרשה א פרק א אות ג] [בבלי זבחים פג,ב] רבי יוסי הגלילי אומר: מתוך שנאמר **(שמ' תצ' כט,לז) כְּלִי־הַנִּהְנָע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ,** שומע אני בין ראוי ובין שאינו ראוי, ת"ל: **(שמ' תצ' כט,לח) כְּכֹשִׁים רְאוּיִין,** אף כל ראוי; ר"ע אומר **(שמ' תצ' כט,יח) עֲלֵה מֵה עֹלָה רְאוּיָה,** אף כל ראוייה. מאי בינייהו? אמר רב אדא בר אבהו: **עֹלַת הַעֹף פְּסוּלָה** איכא בינייהו, מר מייתי לה (מביא=לומד זאת) מעולה, ומר מייתי לה מכבשים.

(שמ' תצ' כט,לז) כְּלִי־הַנִּהְנָע – מקף כבורר בין ראוי למזבח שיקדש בנגעו בו, ובין שאינו ראוי למזבח שלא יקדש באותו אופן לימוד בפר תשא **(שמ' תשא ל,כט) כְּלִי־הַנִּהְנָע בָּהֶם יִקְדָּשׁ (שמ' תשא ל,כט) כְּלִי־הַנִּהְנָע** – מקף כבורר בין הבא לכלי שרת שראוי לאותו כלי יקדש בבואו לתוך הכלי ובין הבא לכלי שרת שאינו ראוי לבוא אליו שלא יקדש. **(שמ' תשא ל,כט) יִקְדָּשׁ** – סלוק מגביל שהבא לתוך כלי שרת הראוי לבוא אליו יקדש ואינו חוזר לחולין.

ב"ה טוב טעם ודעת (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.11 שמות כי תשא ל,יא (התשפ"א)

שמות תשא ל,לו: וַשְׁחַקֵּת מִמֶּנֶה הַדָּבָר

וְנִתְּתָה מִמֶּנֶה לְפָנֵי הָעֵדֻת בְּאֶהֱל מוֹעֵד אֲשֶׁר אָנֹכִי לֵךְ שָׁמָּה

אפשר כי הפסוק הוא בתבנית טעמים המרמזת על פרט כלל פרט כלל סוגר.

(שמ' תשא ל,לו) וְנִתְּתָה מִמֶּנֶה – קדמא ואולא מרמז ללמוד בכתוב בכעין כלל, אפשר שזה כעין כלל ופרט בנושא מיקום הכנת הקטורת

פרטי הכלל הם (א) וַשְׁחַקֵּת מִמֶּנֶה הַדָּבָר (ב) וְנִתְּתָה מִמֶּנֶה לְפָנֵי הָעֵדֻת בְּאֶהֱל מוֹעֵד אֲשֶׁר אָנֹכִי לֵךְ שָׁמָּה

ואפשר כי הכתוב (שמ' תשא ל,לו) קָדַשׁ קַדְשִׁים תְּהִיָּה לָכֶם: הוא כלל סוגר במידה כלל ופרט וכלל, והמידה מרבה מהפרט הכנת

הקטורת בקודש כדי לקיים עבודת ה', לרבות דברים אחרים הקשורים לעבודת המקדש להכנתם באיזור הקדש, או סמוך אליו, בהגבלות מסוימות.

(שמ' תשא ל,לו) קָדַשׁ קַדְשִׁים – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב וזהו הכלל הסוגר

(שמ' תשא ל,לו) תְּהִיָּה לָכֶם – מרכא סלוק, מרכא מרבה, סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות במיקום לשכות בעזרה ובסמוך לה להכנת

חמרים לעבודת ה' ושמירה על המיוצר מפני טומאה מסיבות שונות.

ברור הפרט הראשון הנוגע להכנת הקטורת. [מדרש אגדה (בובר)] (שמ' תשא ל,לו) וַשְׁחַקֵּת מִמֶּנֶה הַדָּבָר . תנו רבנן הקטרת היו מחזירין

אותה למכתשת פעמים בשנה, בימות החמה מפזרה כדי שלא תתעפש, ובימות הגשמים צורבה כדי שלא תפוג ריחה, (וכן פסק [רמב"ם

הלכות כלי המקדש פ"ב,ה"ז]) וכשהוא שוחק אומר הדק היטב, דאמר ר' יוחנן כשם שהדיבור רע ליין, כך דיבור יפה לבשמים:

(שמ' תשא ל,לו) וַשְׁחַקֵּת מִמֶּנֶה הַדָּבָר – מונח זרקא סגול. מונח מרבה ללמוד את תבנית הטעמים שאחריו יותר מפעם אחת.

זרקא סגול בתפקיד כעין מוסיף מעין הענין על הענין, או גורע ממין הענין מהענין.

בתפקיד הוספה (א) החזרת הקטורת למכתשת לכתשיה נוספת (ב) בשעת הכתישה – השחיקה אמירת המלים "הדק היטב" כי דיבור יפה לבשמים

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (שמ' תשא ל,לו) קָדַשׁ קַדְשִׁים תְּהִיָּה לָכֶם. כל מעשיה לא יהיה אלא בקדש: [רמב"ם הלכות כלי

המקדש פ"ב,ה"ו] (הקטרת) וכל מעשיה בקדש בתוך העזרה ומשל הקדש, והמפטם את הקטרת מן החולין או בכלי של חולין פסולה.

(שמ' תשא ל,לו) קָדַשׁ קַדְשִׁים – (אתנח) מרכא טפחא בתפקיד סמוכים כעין מדה כ"ב מל"ב מידות מכתוב המלמד על חבירו (כאן

שאחריו) כאן מהרישא של (לו,לו) וְנִתְּתָה מִמֶּנֶה לְפָנֵי הָעֵדֻת בְּאֶהֱל מוֹעֵד אל הסיפא של (לו,לו) קָדַשׁ קַדְשִׁים תְּהִיָּה לָכֶם. כל

מעשיה לא יהיה אלא בקדש. מלמד שגם הכנתה תהיה בקדש.

פסק [רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ב,ה"ו] (הקטרת) וכל מעשיה בקדש בתוך העזרה צריך עיון מפני הנאמר ב-[ביאור לסימני צורת

בית מקדש תוב"ב, ע"פ שיטת התפארת ישראל] לד. בגג שער זה (שער המים, בחומת העזרה בדרום מול הכבש של המזבח) היו ב' לשכות,

א' לשכת בית אבטינס, לרקח שם הקטורת. והב' בית הטבילה לכה"ג ביוה"כ. ושניהן בחול הין. ומסתבר שלשכת בית אבטינס שהיה

לרקח שם הקטורת בצד מערב היתה, סמוך למקום הקודש [פ"א דתמיד ופ"א דמדות, ועי' בפרושנו שם]. הרב א"מ פרל הי"ו מציע

לומר שכוונת הרמב"ם שהמקום בהר הבית. בירור זה חשוב להסבר הכלל הסוגר המוסיף הכנת דברים אחרים לעבודת ה' במקדש. ופירוש

דומה מצאנו ב-[מתיבתא (לט) תמיד] למיקום לשכת הפרוכת מחוץ לעזרה.

הכנת דברים נוספים לעבודת ה' במקדש.

[רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ב,ה"א] חמשה עשר ממונין היו במקדש וכן ממנים לעולם על כל דבר מט"ו דברים אלו ממונה אחד,

ואלו הן: (א) על הזמנים, (ב) על נעילת שערים, (ג) על השומרים, (ד) על המשוררים, (ה) על הצלצל עם שאר כלי שיר, (ו) על הפייסות, (ז) על

הקנים, (ח) על החותמות (ט) על הנסכים, (י) על החולין (רופא לכהנים), (יא) על המים, (א) – (ו) אינן הכנת חמרים, (ז) – (ט) (יא) הגיעו

מהחוץ.

מהמשך המקורות לומדים שעבודת הצוותים של ממונים (יב) (יג) (יד) (טו) הייתה באיזור המקדש.

(יב) על מעשה לחם הפנים, (יג) על מעשה הקטורת, (יד) על מעשה הפרכת, (טו) על מעשה בגדי כהונה. [השגת הראב"ד] אחד על

הזמנים וכו' עד על מעשה בגדי כהונה. א"א ולמה לא מנה הממונה על הפקיע והוא מכין הפתילות. [יריעות שלמה, הרב פיניזלבר ע' עג

(אוצר החכמה)] הממונה על השומרים הוא הממונה על הפקיע ומכין הפתילות ע"פ ירושלמי שקלים שהביא ה-[תוס' במנחות פט,א]

[וימא פ"ב,ה"ב], [בבלי יומא כג,א], [אז תשכיל, הרב זילברשטיין אהרן, סימן לג, ע' רכה (אוצה"ח)] ויש הסוברים כי פקיע משמעו

מקל להכות השומרים הישנים, והכנת הפתילות פשוטה ולכן שאין צורך בממונה.

[רמב"ם שם ה"ב] כל אחד ואחד מממונים אלו תחת ידו אנשים הרבה, כדי להכין המלאכה שהוא ממונה עליה, זה שעל הזמנים הוא

ואנשיו משמרים את הזמנים כיון שיגיע עת הקרבן מכריז הוא או אחד מאנשיו ברשותו ואומר עמדו כהנים לעבודה ולוים לדוכן

וישראל למעמד וכיון שישמע קולו יבוא כל אחד למלאכתו.

[רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ב,ה"ט"ז] זה (הממונה) שעל הפרוכת ממונה על כל אורגי הפרוכות והרוקמין בהן שהיה מוכנות להיכל

ולשערים, ושתי פרוכות היו עושיין בכל שנה להבדיל בין הקדש לקדש הקדשים וחוטי הפרוכת כפולין ששה ששה, וארבעה מינין היו

בה שש ותכלת וארגמן ותולעת שני, וכל אחד מהן כפול ששה הרי כ"ד חוטין, וטפח היה עביה ועל שנים ושבעים נירין היתה נארגת

ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה. היכן לשכת הפרוכת?

[בבלי (פפד"מ) שם המפרש לא מצוין מעילה ... תמיד פ"א בשלושה מקומות דף כו,ב (אוצה"ח)] לשכת הפרוכת שם היו נשים אורגות

את הפרוכת. [שמירת המקדש, רב בן שלמה הלל, ע' 123 (אוצה"ח)] מסיק מזה שנשים ארגו, ובד"כ הן לא מצויות בעזרה, שלשכת

הפרוכת הייתה מחוץ לעזרה. [מתיבתא (לט) תמיד – א ביאור הגמרא: עזו והדר כז [א]] בציוור מסומנת לשכת הפרוכת מדרום להיכל

בערך ממול לאמצע חומת ההיכל וקה"ק, בעובי החומה המקיפה את עזרת הכהנים ועזרת ישראל. בהערה יב נאמר: רא"ש (ד"ה לשכת

הפרוכת), וכן פירשו המפרש לעיל (כו,ב ד"ה שהכהנים). וכתב הר"מ קזיס (מדות פ"א מ"א), שלשכה זו היתה בהר הבית ולא בעזרה.

ההטעם ששמרו שם, לפי שיש לחוש שמא יבא אדם ויטמא את הפרוכת וטירחה גדולה היא להטבילה, כמבואר להלן (כט,ב). עזרת

כהנים (מדות פ"א מ"א ד"ה בלשכת הפרוכת).

(א) לשכת בגדי כהונה. (ב) לשכת עושי חביתין. [רמב"ם שם ה"כ] זה הממונה על מעשה בגדי כהונה עוסק בהכנת בגדי כהנים

הדיוטים ובגדי כ"ג ובאריגתן ומתחת ידו נעשה הכל ולשכה היתה לו במקדש. [השגת הראב"ד] ומתחת ידו נעשה. א"א אומר אני

שהוא פינחס המלביש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרקא** = טרקה – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בהצני פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.12 שמות כי תשא ל,יא (התשפ"ב) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות תשא ל,לה: וְעִשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֶקֶח מַעֲשֵׂה רֶקֶח מִמֶּלֶח טְהוֹר קָדֵשׁ:

[תרגום המיוחס ליונתן (שמ' תשא ל,לה) וְעִשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֶקֶח מַעֲשֵׂה רֶקֶח מִמֶּלֶח טְהוֹר קָדֵשׁ:]
[כתר יונתן (שמ' תשא ל,לה) ותעשה אותה קטורת בשמים בושם (האומנות (טט: מעשה של לקיחות)] מעשה רוקח [ממזיג, מערבב גוולים] מעורב טהור קודש:

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (שמ' תשא ל,לה) וְעִשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת. והלא הקטרת לשון נקבה, אלא עונה על **מעשה של לקיחות**, לכך נאמר לשון זכר: **מִמֶּלֶח**. במלח סדומית: ויש אומרים **מִמֶּלֶח** מעורב היטב דק דק כמלח: **[ראב"ע] מִמֶּלֶח** – ויש אומרים שחוק מאד **[מדרש הגדול] (שמ' תשא ל,לה) וְעִשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֶקֶח** מוקחת. תנו רבנן כיצד מפטמין את הקטרת מביא תשעת קבין בורית כרשינה ושף בה את הצפורין ואחר כך שורה את הצפורין באחד ועשרים קב של יין חזק ביותר ואחר כך שוחק כל אחד ואחד מן הסמנין בפני עצמו הדק וכשהוא שוחק אומר היטב הדק היטב כל זמן ששוחק ומערב הכל. ופעמים בשנה היו מחזירין אותה למכתשת בימות החמה היו מפזרין אותה כדי שלא תתעשש ובימות הגשמים צוברין אותה כדי שלא יפוג ריחה. נתן לתוכה דבש כל שהוא פסלה חיסר אחד מסמניה חייב מיתה שהרי נעשת קטרת זרה. פיטמה מעט מעט במתכנתה כשרה אפילו פיטמה פרס בשחירת ופרס בין הערבים.
מִמֶּלֶח טְהוֹר קָדֵשׁ, זה הוא שאמרנו ונותנין בה רובע הקב מלח סדומית.

[מלב"ם (ל,לה)] ע"פ **[רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ב ?]** לגבי שמן המשחה שוחק כל אחד לבדו ומערב הכל. וכ"כ הכ"מ שלמדו מ- **(ל,לה) קְטֹרֶת** דכתיב **(ל,לה) מִמֶּלֶח** ותרגומו מערב, רק צריך טעם למה שוחק ואח"כ מערב והלא בקרא כתיב **(ל,לה) מִמֶּלֶח** והדר **(ל,לה) וְשִׁחֲקֵהּ**. ולמ"ש (כתבנו) במ"ש (שכתוב) **(ל,לה) קְטֹרֶת רֶקֶח** ידעינן השחיקה שזה הוא הרקוח ואח"כ **(ל,לה) מִמֶּלֶח** שהוא העירוב, ומ"ש (כתוב) **(ל,לה) וְשִׁחֲקֵהּ**. בא לבאר איכות השחיקה שהוא הרקוח שיהיה **(ל,לה) הִרְקֵךְ**, והנראה יותר מ"ש הכ"מ בסוף דבריו שהרמב"ם מפרש בד בבד שישחוק כ"א לבדו, וכן פי' מהרי"א, וכתב הטעם כי יש סמים שנשחקים בקל ויש שקשה לשחקם, לכן צריך לשחוק כ"א בפ"ע. ממלח, נראה שמורה על העירוב באופן שכ"א ישנה את חברו ויתן בו ריח חדש, כמו המלח שנכנס ומפטם את הנמלח ומשנה את טעמו, ומזה **(ישעיה נא,ו) קִי־שָׂמִים קָעֲשֹׁן נִמְלָח**, שהוא מענין שנוי וכליה: (רמז לטעם טפחא ב- **מִמֶּלֶח** בתפקיד שנוי)

(שמ' תשא ל,לה) וְעִשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים.
 לפי פשט הכתוב סדר עשיית הקטורת הוא **(ל,לה) מִמֶּלֶח** – מערבים הסמנים ואחר-כך שוחקים, שנאמר **(שמ' תשא ל,לה) וְשִׁחֲקֵהּ מִמֶּלֶח הִרְקֵךְ**.

(למוד א) (שמ' תשא ל,לה) וְעִשִׂיתָ אֹתָהּ – מהפך פשטא רומז לסדר הפעולות הפוך ממה שהיינו חושבים שהוא פשט הכתוב **(למוד ב) [תורה תמימה] (שמ' תשא ל,לה) קְטֹרֶת** - מהו לשון קטורת - דבר שמקטר ועולה^(ט) **[כריתות ו' ב']**. **[תו"ת טט]** שמתמר ועולה כמקל ולא שמפציל לכאן ולכאן:

(שמ' תשא ל,לה) רֶקֶח מַעֲשֵׂה רֶקֶח
(שמ' תשא ל,לה) רֶקֶח [כתר יונתן (שמ' תשא ל,לה) ותעשה אותה קטורת בשמים בושם (האומנות (טט: מעשה של לקיחות)]
(שמ' תשא ל,לה) רֶקֶח – טפחא ללא מרכא לפניו, בתפקיד שנוי מ- **מעשה של לקיחות** של כל הסמנים בכלי (כלים) גדולים ושוחק. אלא **(שמ' תשא ל,לה) מַעֲשֵׂה רֶקֶח** – מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות (א) **לוקח** כל סממן לעצמו מניה בכלי יעודי לסממן זה (ב) חובה לשחוק כל סממן לעצמו

[רש"י] (שמ' תשא ל,לה) מִמֶּלֶח - כתרגומו מעורב, שיערב שחיקתן יפה יפה זה עם זה. ואומר אני שדומה לו **(יונה א,ה) נִירְאָו הַמִּלְחָיִם**, **(יחזקאל כז,כז) מִלְחָה וְהַבְלִיָּה**, על שם שמהפכין את המים במשוטות, כשמונהיגים את הספינה, כאדם המהפך בכף ביצים טרופות לערבן עם המים, וכל דבר שהאדם רוצה לערב יפה יפה, מהפכו באצבע או בכוך:
מִמֶּלֶח טְהוֹר קָדֵשׁ - ממולח² יהיה וטהור יהיה וקדש יהיה:

[רבי אברהם בן הרמב"ם] (שמ' תשא ל,לה) מִמֶּלֶח טְהוֹר קָדֵשׁ. לפי הקבלה (כנלמד ב-**[בבלי כריתות ו,א]**) רמז שיתנו בתוכה מלח סדומית

[אור החיים] (שמ' תשא ל,לה) מִמֶּלֶח טְהוֹר. נראה כי פירוש **טְהוֹר** הוא שלא יראה בו ערבוב גוונים כי לצד שיש בו אחד עשר סממנים יתרבו הגוונים והגם שיערבם יחד לצד ריבוי הסממנים וריבוי הכמות שלש מאות וס"ח מגים תשאר איזה פינה בו שאין הגוון שוה בה והגם שיהיה שוה אף על פי כן כשידקדק בחוש דקות הראות ישכיל כי איננו גוון אחד ואינו קרוי מציאות זה טהור, לזה אמרו **מִמֶּלֶח טְהוֹר** פירוש זך שיראה גוון אחד ממש באמצעות התערובת מעשה אומן ובאמצעות היותה דקה ביותר:

(שמ' תשא ל,לה) מִמֶּלֶח – טפחא ללא מרכא לפניו, בתפקיד שנוי שכל הסמנים נשחקים עד דק ומעורבבים עד כדי כך שאי אפשר להבחין בכל גרגר מה מקורו.

(שמ' תשא ל,לה) טְהוֹר קָדֵשׁ – מרכא מרבה, סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות (א) כפי' **[רבי אברהם בן הרמב"ם]: טְהוֹר**. רמז שיגשו אל מעשיה בטהרה ושטהיה תערובתה נקיה מתערובת של מה שלא נתפרש זולת הסממנים שנתפרשו בה במקרא ובקבלה: **קָדֵשׁ**. מוכן לקטורת של הקדש לא לביסוס של בני האדם ולקטורת שלהם: (ב) כפי' **[רש"י] [לקח טוב] מִמֶּלֶח** מעורב היטב דק דק כמלח: **[ראב"ע] מִמֶּלֶח** – ויש אומרים שחוק מאד. **[רמב"ן]** ... עד שיהיו נמחים ולא יוכר סם מהם, **[אור החיים] טְהוֹר** הוא שלא יראה בו ערבוב גוונים ... **מִמֶּלֶח טְהוֹר** פירוש זך שיראה גוון אחד ממש באמצעות התערובת מעשה אומן ובאמצעות היותה דקה ביותר (ד) **[אילת השחר] (שמ' תשא ל,לה) ... ואולי י"ל ש- קָדֵשׁ** היינו שכל מעשיה יהיו בקודש בתוך העזרה ומשל הקדש (נרכשו הסממנים בכסף של הקודש, ונעשית בכלי קודש) (כדאיאת בכריתות ו' א', וברמב"ם הל' כלי המקדש פ"ב ה"ו):

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במוצאות האמנותי – ההלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג, תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תרבי – מחלק; ממש; לא ממש; טפחא – מרכא – מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תרבי טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תרבי טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תרבי מרכא טפחא – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא טפחא – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשוב"פ.

שמות כי תשא ללח: איש אשר יעשה כמות להרית בה ונקרת מעמיו: ס

[בבלי כריתות ו,א] המפטם את הקטרת. ת"ר: המפטם את הקטרת ללמד בה או למוסרה לציבור - פטור, (העושה) (שמ' תשא ל,לח) **להרית בה** - חייב, (ומי שאינו העושה ו) המריח בה (רש"י בקטרת של צבור) - פטור, אלא שמעל. ומי איכא מעילה [בריא] והאמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע ב"ל משום בר קפרא: קול ומראה וריח - אין בהן משום מעילה! ריח אחר שתעלה תמרתו אין בו משום מעילה, (שמ' תשא ל,לח) **אשר יעשה כמות** (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ב,ה"י) עשאה להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור, הריח בה ולא עשאה אינו חייב כרת אלא דינו כרין כל הנהנה מן ההקדש, לא חייבה תורה כרת אלא לעושה במתכונתה להרית בה. **[רש"י כריתות ב,א]** מתני' (פ"א,מ"א). כל הנך כריתות - במיזד בלא התראה אבל אי איכא התראה יש מהן בחנוק ויש מהן בסקילה ויש מהן במלקות ובשונוג בחטאת .... **[רש"י כריתות ב,א]** והמפטם את הקטרת לצרכו להרית מפטם את השמן [כעין שעשה משה במדבר דכתיב] (שמ' תשא ל,לח) ואתה קח לך בשמים ראש מפטם את הקטרת [מערב י"א סממני הקטרת כמו דכתיב] (שמ' תשא ל,לח) **קח לך סמים נטף ושחלת והלבנה**, הסך שמן המשחה נמי לאו על בשר אדם לא ייסך (שם/שמות ל') כרת אשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו (שם/שמות ל') מאותו שעשה משה לשמן המשחה מפטם את הקטרת אזהרה (שמ' תשא ל,לח) **במתכונתה לא תעשו לכם** (העונש) **כרת** (ללח) **אשר יעשה כמות להרית בה ונקרת** אבל המריח בקטרת של בית המקדש לא אזהרה ולא כרת דריח אין בו משום מעילה ולא דמי לסך שמן המשחה דהתם אית ביה מעשה מש"ה אית ביה לאו וכרת.

(שמ' תשא ל,לח) **אשר יעשה כמות** – מקף בורר בין עשיה למסור הקטורת לצבור לעבודת בית המקדש ובין עשיה למטרה אחרת (שמ' תשא ל,לח) **אשר יעשה כמות** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצה פרטים העשויה להתרחב, הבסיס היא עשיית קטורת למוסרה לצבור לעבודת בית המקדש. ההרחבות הן (א) קטורת במתכונת מלאה כקטורת לעבודת בית המקדש אך לא למסירה לצבור לעבודת בית המקדש, (ב) קטורת באותם חמרים ואותה עשייה אבל ללימוד איך עושים אותה (ג) קטורת באותם חמרים אבל לא באותם נפחים (ד) אותם חמרים ואותה מתכונת אבל כגון רק מחצית מהכל (ד) קטורת מחמרים אחרים שמתמרת כמקל. (שמ' תשא ל,לח) **איש** – תביר מחלק בקבוצה העושים (ללח) **אשר יעשה כמות** ורק העושה קטורת כמו של עבודת המקדש ולא מתלמד או לא מוסרה לצבור ומריח בה – חייב כרת. כל האחרים פטורים. פשט הכתוב (שמ' תשא ל,לח) **להרית בה** - חייב, תבנית הטעמים מונח מרבה אתנה מגביל, בסה"כ רבוי מגבלות בנושא הרחת הקטורת (א) המפטם את הקטרת ללמד בה או למוסרה לציבור - פטור, (ב) (מי שאינו העושה ו) מריח בה - פטור, (ג) למדנו ב-(שמ' תשא ל,לח) **קטרת** - מהו לשון קטורת - דבר שמקטר ועולה^(ט) **[כריתות ו' ב.]** פי' **[תרת הערה סט]** ש(מלת קטרת מתארת את העשן) מתמר ועולה כמקל ולא שמפציל לכאן ולכאן: אז אולי היה מקום לומר שגם קטורת אחרת שמתמרת כמקל וגו' יש בה מעילה בהרחתה, לכן מלמד שאין בהרחתה מעילה.

(ד) **[תורה שלמה רד' (ל,לח) להרית בה]** אסר להרית את ריח הקטרת הזו כשהוא במקומות מסויימים והם ההיכל והאולם ובין האולם ולמזבח, כל קטרת במקומות אלו אסור להריתו, אבל אם יצא לעזרות ולשאר מקומות והריחו האדם אינו עובר בכך ולפיכך היו הכהנים יוצאים מאותם המקומות בשעת הקטרת **[ילקוט מאור האפלה]** (ל,לח) **והקטרת אשר תעשה בלמתכונתה** – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, ובנוסף להיקש אל שמן המשחה, יש היקשים נוספים כפי' **[בכור שור]** (שמ' תשא ל,לח) **איש אשר יעשה כמות**: וכן אמר גבי שמן המשחה (ל,לח), שאין דרך [כבוד] להשתמש בשרביטו של מלך. וכן אמרו רבותינו שלא יעשה אדם בית תבנית היכל, ולא מנורה של שבעה [קנים], אבל עושה הוא של ששה ושמונה **(ראש השנה כד,א; מנחות כח,ב; עבודה זרה מג,א)**, ולכן נאסר לבישת שעטניו, לפי שבגדי כהונה היו של כלאים: שש כיתנא, תכלת, עמרא, כמו שאמרו רבותינו **(יבמות ד,ב)**, ואין ראוי לזרים שילבשו מעין שלובשים משרתי הקדוש ברוך הוא. **[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)]** (שמ' תשא ל,לח) **איש אשר יעשה כמות** [וגו'] **ונקרת**. בא הכתוב לחייבו כרת, היינו דתנן שלשים ושש כריתות, המפטם את הקטרת, וכל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתות: (ל,לח) **ונקרת** – טפחא בתפקיד שנוי **מעמיו** – סלוק מגביל הכרת שאם לקה בבית דין נפטר מכרת. ועוד הגבלה רק יחיד בזדון בכרת, כגלמד ב- **[תורה שלמה רן (ל,לח) ונקרת מעמיו]** ועמיו (שאר בני ישראל) בשלום **[מדרש הגדול]** ומפנה לעיני ב-**[מדרש הגדול]** (שמ' בא יב,טו) **ונקרתה הגפש**, ולא הצבור. **ההוא**, לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. (שמ' בא יב,טו) **ההוא מישראל**, וישראל בשלום. אגב כך נזכיר הסבר הכתוב (שמ' בא יב,טו) **ונקרתה הגפש ההוא** – גרשיים מהפך פשטא מרמז לכעין יצא להקל ולא להחמיר. **מישראל** – זקא-קטן מרמז לשני למודים **(למוד א)** אין כרת על אכילת תערובת חמץ **(למוד ב)** (שמ' בא יב,טו) **ונקרתה הגפש**, ולא הצבור. **ההוא**, לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. (שמ' בא יב,טו) **ההוא מישראל**. ע"פ **[מדרש איכה רבה א כח]** גלות מכפרת על אכילת חמץ בפסח, אפשר שזה בהעדר מלקות.

שמות כי תשא לא,ב: ראה קראתי בשם בצלאל בן אוהרי בן חור למשה יהודה:

[שמות רבה (וילנא) תשא פ"מ ס"א] ר' תנחומא בר אבא (איוב כח,כז) **אָרְאָה וְיִסְפְּרָה** תורת ה' היא מחכמת ה', (איוב כח,כז) **יְרַצֵּת אֲדָנִי** (סור מרע ע"פ התורה) **קִיא** (תנאי להשיג) **חֻקְמָה** של התורה **(קִיא – מונח מרבה חֻקְמָה – סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות להשגת חכמת התורה, (א) סור מרע ע"פ התורה. (ב) תנאים נוספים כגון (משנה סוטה ט,טו) ר' פנחס בן יאיר אומר זריזות מביאה לידי נקיות ונקיות מביאה לידי טהרה וטהרה מביאה לידי פרישות ופרישות מביאה לידי קדושה וקדושה מביאה לידי ענוה וענוה מביאה לידי יראת חטא ויראת חטא מביאה לידי חסידות וחסידות מביאה לידי רוח הקדש ורוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים ותחיית המתים בא על ידי אליהו זכור לטוב אמר:** (שמ' תשא לא,ב) **ראה קראתי בשם** – טפחא בתפקיד שנוי משרש רא"ה ל"שורש יר"א כעין לשון נופל על לשון, **[ש"ר תשא פ"מ ס"א]** מרים ע"י שסרה מן הרע ומן החטא (כנאמר) (שמות א,יז) **וַיִּתְרַאן קַמְּיָלָהּ אֶת־הָאֱלֹהִים**, העמיד ממנה הקב"ה בצלאל וזכה לחכמה ולבינה, הה"ד (שמ' תשא לא,ב) **ראה קראתי בשם בצלאל** וכתיב (שמ' תשא לא,ג) **וַאֲמַלְא אֹתוֹ יוֹם אֱלֹהִים בְּחֻקְמָהּ וּבְחַכְמָתָהּ וּבְכָל־מְלָכָהּ:** (לא,ב) **ראה קראתי בשם** – (ראש פסוק) טפחא מונח אתנה כתבנית הטעמים של **(בר' א,א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים מְרַמֵּז לַמְדַרְשׁ** שבצלאל הותקן לבנין המשכן וכליו ממעשה בראשית.

[ש"ר תשא פ"מ ס"ב] ד"א קראתי בשם בצלאל אין כתיב כאן אלא **ראה קראתי**, אתה מוצא כשעלה משה למרום הראה לו הקדוש ברוך הוא כל כלי המשכן ואמר לו כך וכך עשה, ועשית מנורתו ועשית שלחן ועשית מזבח, כך כל מעשה המשכן, בא משה לירד סבור שהוא עושה אותו קרא לו הקדוש ברוך הוא א"ל משה מלך עשיתך אין דרך המלך לעשות דבר אלא גזור ואחרים עושים, אף אתה אין לך רשות לעשות דבר אלא אמרו להם והם עשוין, ולא אמרו לו למי יאמר אמרו משה למי אומר אמרו לך, ומה עשה הקדוש ברוך הוא הביא לו ספרו של אדה"ר =אדם הראשון= והראה לו כל הדורות שהן עתידין לעמוד מבראשית עד תחית המתים, דור ודור ומלכיו, דור ודור ומנהיגיו, דור ודור ונביאיו, אמרו לו כל אחד ואחד הותקנו מאותה שעה, וכן בצלאל מאותה שעה התקנתיו, הו' **ראה קראתי בשם בצלאל**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנתי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקהא - שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, I; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4 ...; זקף-קטן ...; זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור - דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחר/בתושבע"פ.

[תרגום אונקלוס] ו- [תרגום המיוחס ליונתן] (יב) נאמר יי למשה למימר:

שמות כי תשא לגיא: ודבר ה' אל-משה פנים אל-פנים כאשר ידבר איש אל-רעהו ושב אל-המחנה ומשקלו יהושע בן-נון נער לא ימיש מתוך האהל: ס

[תרגום אונקלוס] גירסת שו"ת (יא) ומליל יי עם משה ממלל עם ממלל כמה דימליל גוברא עם חבריה ותאיב למשריתא ומשומשניה

יהושע בר נון עולימא לא עדי מגו משכנא:

גירסת אחרת - [דבר מלכות] (יא) ומתמליל יי עם משה ממלל עם ממלל כמה דימליל גוברא עם חבריה ותאיב למשריתא ומשומשניה

יהושע בר נון עולימא לא עדי מגו משכנא:

[תרגום המיוחס ליונתן] - (שמ' תשא לגיא)

(יא) ומתמליל יי עם משה ממלל קבל ממלל קל דבורא הנה שמע ברם זיו אפיו לא הנה חמי היקמא דממליל גבר עם חכריה ומן בטר דאסתלק קל דבורא תאיב למשריתא ומתני פתגמא לכנישתהון דישאל ברם משומשניה יהושע בר נון הנה טלי לא הנת זייע מגו משכניה:

במדבר נשא ז,פט: וכבא משה אל-אהל מועד לדבר אתו וישמע את-הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על-אנן העזת מבין שני

הכפרים וידבר אליו: פ

[רש"י במדבר נשא ז,פט] מדבר - כמו מתדבר, כבודו של מעלה לומר כן מדבר בינו לבין עצמו, ומשה שומע מאליו: באהל מועד ה'

מדבר - מתדבר לעצמו ומשה מאזין.

אפשר כי נאמר כתרגומו אמר הוא מאמר יותר ישר. ולכן חמשה "ויאמר ה' אל-משה לאמר:" הם חמשה הענפים - המצוות השקולות

כנגד כל מצוות התורה, שהן רובן בפתחה של "וידבר ה' אל-משה לאמר:" ואלו שבעים ענפים המסתעפים מהחמשה ענפים.

[פירוש הסולם לזוהר - שמות פרשת יתרו מאמר זכור את יום השבת לקדשו (א) אות תסה] בגיני כך שקיל וכו': משום זה שקולה

שבת כנגד התורה, וכל השומר שבת כאלו שמר התורה כולה. וכתוב, (ישעיהו נב), אשרי אנוש יעשה זאת וכו' ואתה יחזיק בה שמר שבת

מחללו ושמר ידו מעשות כל-רע: ס נשמע, שמי ששומר שבת כמי ששומר התורה כולה.

[שפת אמת שמות פרשת כי תשא שנה תרמט] ... וכן שמעתי מפי מרז"ל במה שמצינו במצוות פרטיות דשקולה נגד כל המצוות

כמו ציצית ושבת כו'. טט: בשתי מצוות אלה נאמר פ נאמר ה' אל-משה לאמר:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורניר) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א: תמצית ההשקפה: תנ"ך, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מהפך פשטא – מרכא = מאריך, דרנא – מצרף: תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששעיה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ושמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-טפחא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.14 שמות כי תשא ל'יא (התשפ"ד)

שמות כי תשא לא,יד: ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם

מחלליה מות יומת כי פל-העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה:

בתוך עיון ב-(דב' שפ' ז,טו) שום תשים עליה מלך ... בכפל הפועל ש"ם

מצאנו ב-[בבלי בבא מציעא לא,א] שכאשר כתב רחמנא לשון כפולה כגון (שמ' מש' כג,ה) עֲזַב תַּעֲזֹב, (דב' תצא כב,ז) שְׁלַח תִּשְׁלַח וכו', לשון כפולה בא לרבות פעמים חוזרות של ביצוע הפעולה, וב-[בבלי בבא מציעא לא,ב] על מות יומת (24 פעם בתנ"ך) אם אינך יכול להמיתו במיתה שחייב בה לפי העבירה המיתהו בכל מיתה שימות בה (וכן [בבלי סנהדרין מח,ב]) (אופן אחר, ריבה אופן ביצוע מיתה חליפי). ההסבר הבא נערך בעזרת הרב יוסף אוסטרי הי"ו ועל הפסוק (שמ' תשא לא,יד) מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמֵת ב-[בבלי שבת ע,א] כתב חילוק מלאכות מנלן, אמר שמואל אמר קרא (שמ' תשא לא,יד) מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמֵת מיתות הרבה על חילול אחד, שואלת הגמרא האי במזיד כתיב ועונה אם אינו ענין למזיד (במיתה הנלמדת מ-) דכתיב (שמ' ויקהל לה,ב) פֶּל־הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלֶאכֶה יוֹמֵת: תנהו ענין לשוגג ומה יומת (ורש"י) (מתקן) מוֹת יוֹמֵת. (השוגג) יומת בממונן ועוד ב-[רש"י] לאפושי קרבנות (לרבות הוצאות ממון לקרבנות חטאת)) שואל תוס' לא יכול להיות על מזיד כי אי אפשר להרגו בכמה מיתות, ומתוך שללא פסוק אחר הייתי אומר שהפסוק מדבר במזיד ו- מוֹת יוֹמֵת דברה תורה כלשון בני אדם, אבל כיון שיש פסוק אחר (שמ' ויקהל לה,ב) המלמד מיתה למזיד אם כך הפסוק (שמ' תשא לא,יד) מוֹת יוֹמֵת מדבר בשוגג ובא לרבות קרבן על כל שגגת מלאכה בהעלם אחד. [תורה תמימה הערה כז] על ע"פ [תוס' שבת ע,א]

שמיתות הרבה הכוונה להרבה קרבנות חטאת על שגגת מלאכות רבות בהעלם אחד. ע"כ הרב אוסטרי הי"ו לכאורה הסדר היה צריך להיות (שמ' תשא לא,יד) פֶּל־הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלֶאכֶה ... זדון בעדים והתראה מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמֵת, אבל זדון עם חסרון בעדים והתראה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרֵב עַמִּיהָ:

פֶּל־הַעֲשֶׂה – מקף בתפקיד רב-מצב (א) זדון בעדים והתראה (ב) זדון עם חסרון בעדים והתראה (ג) שוגג שזה יום חול (ד) שוגג שמלאכה זאת מותרת בשבת

ע"פ [בבלי שבת ע,א] חילוק מלאכות מנלן, אמר שמואל אמר קרא (שמ' תשא לא,יד) מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמֵת מיתות הרבה על חילול אחד, מְחַלְלֵיהָ – לשון רבים, השבת התחללה בחילוק מלאכות במצב (א) ובמצב (ד) [בבלי כתובות פ"ג כט,א]

התניא: המבשל בשבת, בשוגג - יאכל, במזיד - לא יאכל, דברי ר"מ ר' יהודה אומר: בשוגג - יאכל למוצאי שבת, במזיד - לא יאכל עולמית; רבי יוחנן הסנדלר אומר: בשוגג - יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו, במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים. מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר? כדריש ר' חייא אפיתחא דבי נשיאה: (שמ' תשא לא,יד) ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם - מה קודש אסור באכילה, אף מעשה שבת אסורין באכילה. אי מה קודש אסור בהנאה, אף מעשה שבת אסור בהנאה? ת"ל: לְכֹסֶם יֵהָא. יכול אפילו בשוגג? ת"ל: (שמ' תשא לא,יד) מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמֵת. במזיד אמרתי לך ולא בשוגג. פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר: מעשה שבת דאורייתא, וחד אמר: דרבנן. מאן דאמר דאורייתא, כדאמרן; מאן דאמר דרבנן, אמר קרא: (שמ' תשא לא,יד) קִדְשׁ הָהוּא, היא קודש ואין מעשיה קודש. ולמאן דאמר דרבנן, מאי טעמיהו דרבנן דפטרי? כי קא פטרי רבנן – אשאר (שאר האנשים). (שמ' תשא לא,יד) פֶּל־הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלֶאכֶה – תכיר מרכא טפחא, מרכא טפחא כעין יתור לרבות איסורי רבנן על איסורי דאורייתא, תכיר מחלק בין קדושת זמן השבת ובין מעשה שבת שאינם קדושים.

(שמ' תשא לא,יד) לְכֹסֶם – אתנח כמגביל את קדש השבת לזמן השבת בלבד ולכן מותר להנות אחר השבת מתוצאה של מעשה אסור בשבת, בתנאים שפסק הרב"ם וה-[ש"ע או"ח הלכות שבת ס' שיח, ס"א]

* (א) המבשל (ב) בשבת, (או שעשה) * (ג) אחת משאר מלאכות, (טור), א' } במזיד, א אסור לו (ד) לעולם א' < ולאחרים (ה) <א > מותר ב' א' } { למוצאי שבת מיד; (ו) ג [ג] ב' } ג' { ובשוגג, אסור בו ביום (ז) ג גם לאחרים, ולערב מותר גם לו מיד; [ש"ת משנה הלכות חלק ו סימן נב] ... כל דבר משאר מלאכות הנעשה בשבת על ידי ישראל על ידי מלאכת איסור במזיד אסור לו עולמית מן התורה דכתיב גבי שבת (שמ' תשא לא,יד) קִדְשׁ הָהוּא לְכֹסֶם מה קדש אסור אף מעשה שבת אסור כו' ולאחרים אסור בו ביום מדרבנן ועיין א"ר שכתב על הלבוש טעמא דר"י הסנדלר הוא אבל אנן דפסקינן כר"י נראה דאף במזיד אין בו איסור אלא מדרבנן (מ"ט) ומהרא"ש פ' מרובה ור"ן פ' כירה מבואר דאף לר"י הסנדלר הוא דרבנן [ביאור הלכה סימן שיח סעיף א ד"ה * המבשל בשבת]

* המבשל בשבת או שעשה וכו' - ואם הוא מלאכה דרבנן עיין בפמ"ג שכתב דחד דינא אית להו ובשוגג צריך להמתין עד מו"ש ע"ש דראיתו משבת ל"ח ע"א דאמר שם מבשל הוא דקעביד מעשה אבל דלא קעביד מעשה וכו' ולא אמר משום דהוא דרבנן ולפלא דשם רצה הגמרא לומר דאפילו במזיד מותר בו ביום מטעם זה כדאיתא שם בהדיא ומזיד אין שום אחד מהפוסקים שיקל בו ביום אפילו באיסורא דרבנן ולכן הוצרך הגמרא לטעם זה וחפשתי ומצאתי בכיאר הגר"א שכתב ומסיק להלכה דאפילו לדעת השו"ע שפסק כר' יהודה היינו בדאורייתא אבל במלאכה דרבנן הוא סובר דלא קנסו שוגג אטו מזיד והביא לזה סוגיות מפורשות וכן פסק הרמב"ם דהמטביל כלים בשבת בשוגג ישתמש בהן, במזיד אל ישתמש בהן עד מו"ש [אך זה צריך לעיין דכתיב שם הגר"א דבמלאכה דרבנן ר"י סבר כר"מ ומשמע שם דבין לענין שוגג ובין לענין מזיד וכן משמע מהרמב"ם שפסק במטביל דבמזיד לא ישתמש בהן עד מו"ש ומשמע דבמזיד מותר אפילו לו ואמאי הא לדברי הרמב"ם דפסק כר"י דבמלאכה דאורייתא אסור לעולם גם בדרבנן צריך להיות במזיד כן דא ר"י סובר דלא קנסו שוגג אטו מזיד בדרבנן אבל במזיד גופא לא מצינו בגמרא שיחלוק ר"י בין דרבנן לדאורייתא וצ"ע] שוב מצאתי שגם בח"א כתב דנ"ל דבשוגג באיסור דרבנן מותר אפילו לו בו ביום וכבר קדמו הגר"א בכיאריו:

(שמ' תשא לא,יד) מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמֵת – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן שני למודים, פשטא מרמז לשני לימודים בפשט,

(למוד א) בגירסת הירושלמי משמע שתי אמירות. בגירסת התוספתא משמע אמירה אחת וע"פ [חסדי דוד] יאמרו שעונשה מיתת ב"ד [תוספתא סנהדרין גר' חסדי דוד] פ"א,ה"ג כיצד ראוהו שמחלל את השבת אמרו לו הוי יודע שהוא שבת ונאמר (שמ' תשא לא,יד) מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמֵת (חסדי דוד: ויאמרו שעונשה מיתת ב"ד) אף על פי שאמ' יודע אני פטור עד שיאמר יודע אני ועל מנת כן אני עושה: [ירושלמי סנהדרין פ"ה,ה"א] ראוהו מחלל שבת אמרו לו הוי יודע שהוא שבת והתורה אמרה (שמ' תשא לא,יד) מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמֵת אף על פי שאמר יודע אני פטור עד שיאמר על מנת כן אני עושה.

אנו בוחרים ללמוד ע"פ התוספתא ואז (למוד ב) הוא כלהלן. (למוד ב) [בבלי שבת פ"ז - כלל גדול ע,א] חייב על כל מלאכה ומלאכה. חילוק מלאכות מנלן? אמר שמואל: אמר קרא (שמ' תשא לא,יד) מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמֵת – התורה רבתה מיתות הרבה על חילול אחד (מכפל לשון הנתמך בטעם מונח כרבי). האי במזיד כתיב! אם אינו ענין

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדי (טסור)ל) כי במצותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, **תמצית ההשקפות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גריש = גריש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

(שמ' תשא לא,ד) לעשות בנהב ובכסף – תביר מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה בנושא ושעל חלקם לא חל ענין או הלכה מסוימת. מוצע לומר שיש מיני זהב כסף ונחושת אחדים, ובנוסף בטבע הם מעורבים במינרלים שונים, ולמלאכת המשכן זיקוק את החמרים האלה זקק היטב עד שהתקבלו חמרים נקיים ביותר. התמעטו הפחות רצויים וגם טעם סלוק במלת **ובכסף** הגביל מה כלל.

שמות כי תשא לא,ה: ובכרשת אבן למלאכת ובכרשת עץ לעשות בכל-מלאכה:

(רש"י) [שמ' תשא לא,ה) ובכרשת - לשון אומנות, כמו (ישעיה מ כ) חרש חכם, ואונקלוס פירש ושנה בפירושו, שחרש אבנים קרוי אומן, וחרש עץ קרוי נגר:

למלאכת - להושיבה במשבצת שלה במלואה, לעשות המשבצת למדת מושב האבן ועוביה:

(שמ' תשא לא,ה) ובכרשת אבן למלאכת – מרכא תביר טפחא בתפקיד - קבוצה עם הלכה או ענין לא שוה לפרטיה ביחס לנושא; **(שוני א) [רש"י] לעשות המשבצת למדת מושב האבן ועוביה:** (כד) **למלאכת** - להושיבה במשבצת שלה במלואה, (וזה משתנה מאבן לאבן).

(ראב"ע הפירוש הקצר) [שמ' תשא לא,ה) ובכרשת אבן - אומנות, כי חרש יקרא על האבנים והעץ. וטעם **ובכרשת עץ** - על כל דבר העשוי מעצי שטים. וטעם **לעשות בכל-מלאכה** - על כל אורג ורוקם, כי כן כתוב.

(שמ' תשא לא,ה) לעשות – טפחא בתפקיד שני מהכתוב ברישא לעשיה באריגה ורקמה, ובקשר לכך מלאכות גז כבשים, גז וטויה מעזים, מלאכות הכנת פשתים, מלאכות הכנת צמר כבשים וצמר עזים. מלאכות צביעה, טוויית חוטים קדים לעבים, שילוב חוטי זהב בחוטי צמר ופשתיים. הרכבת נולי אריגה, שזירת גדרות צר המשכן.

[רבי אברהם בן הרמב"ם] [שמ' תשא לא,ה) ובכרשת אבן וג']. "חרשת" שם פיצול העץ וגילוף האבן וכיוצא בהם כאילו היא נגזרת מן "חרישה":

[אברבנאל פרשת כי תשא] ... הנה בצלאל היה יודע בכל מלאכה. לא מפאת מלמד שלמדו בכך אלא לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת כלומר שהוא מעצמו היה מחשב וממציא מלאכות מלבו שלא למדו אדם. ולא בלבד הדברים הדקים שבמלאכות המתיחסות זו לזו כמו בזהב ובכסף ובנחושת. אבל גם בדברים הגסים והעבים **ובכרשת אבן למלאכת ובכרשת עץ.**

(שוני ב) [רבי אברהם בן הרמב"ם] [אברבנאל] חרושת אבני החושן והאפוד היא מלאכה עדינה, חרושת מתכת לחושן היא מלאכה עדינה. חרושת כלי מתכת לכלי המשכן היא מלאכה פחות עדינה, חרושת העיטורים בכלים. חרושת אדני העמודים מכסף שונה מחרושת אדני העמודים מנחושת. במשכן לא היו אבנים גדולות אבל במקדש הייתה חרושת אבנים גדולות. הפסוקים הבאים מונים את האמור להעשות לבנין המשכן.

(שוני ג בהמשך לשוני ב) [העמק דבר] [שמ' תשא לא,ה) ובכרשת אבן למלאכת]. זהו שני מיני אומניות, חרישת האבן לעשות בו פתוחי חותם, וגם חכמת הקביעה בזהב והיינו למלאכת:

(שמ' תשא לא,ה) לעשות בכל-מלאכה. לא שכל וידיעה לבד, ולהראות לאחרים איך לעשות, אלא גם אומנות היד שיהא עושה בעצמו:

(שמ' תשא לא,ה) לעשות – טפחא בתפקיד שני להיות אומן לעצמו, ולהיות מדרוך לאחרים

(שמ' תשא לא,ה) לעשות בכל-מלאכה – מקף בורר בין התמחות ב"ט מלאכות המשכן ובין מלאכות רבות שאינן קשורות למלאכת המשכן. **(שמ' תשא לא,ה) לעשות בכל-מלאכה** – סלוק מגביל להתמחות ב"ט מלאכות המשכן.

מגילת אסתר ט,י: עשרת בני המן בן-המדתא צהר הנהודים הרגו ובבנה לא שלחו את-יהם:

[בבלי מגילה ט:ז] ... [אס' ט,ז) ואת | פרשנדתא וגו' [אס' ט,ט) עשרת בני המן, אמר רב אדא דמן יפו: עשרת בני המן ו-עשרת - צריך למימרינהו בנשימה אחת. מאי טעמא - כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתיהו.

עשרת [רמב"ם מגילה וחנוכה ב,ב] וצריך הקורא לקרות עשרת בני המן ועשרת ע בנשימה אחת פ כדי להודיע לכל העם שכולם נתלו ונהרגו כאחד, ומנהג כל ישראל שהקורא את המגילה קורא ופושט צ כאגרת (להראות הנס) וכשיגמור חוזר וכורכה כולה ומברך.

[שו"ע אורח חיים הלכות מגילה ופורים תרצ:טו] (ר') ט' צריך לומר עשרת בני המן ועשרת, יז י' < (נב) הכל { ג } בנשימה אחת, להודיע שכולם נהרגו ונתלו כאחד. **הגה:** ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם (נג) הפסיק ביניהם יצא (תוס' ספ"ק דמגילה ואבודרהם ומהר"ל). ולכתחלה נוהגין לומר בנשימה אחת <ט> מתחלת חמש מאות (נד) איש ואת פרשנדתא כו' עד עשרת; (מהר"ל בשם רוקח).

[מסכת סופרים פ"ג ה"ב] עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח על גבי אריח, ולבינה על גבי לבינה, כל בניין דכן לא קאים, מאי כדון למצוה או לעיכוּב, אמר ר' יוסי לר' חנינא בר אחוי דרב אושעיא נהיר את כדי דהוינן קיימין קדם תנותה דרב אושעיא חביבך עבר ר' אבא בר זבדא, ושאינא ליה, ואמר בשם רב לעיכוּב. ר' חייא בריה דרב אדא דיפו, ר' ירמיה בשם ר' זעירא וצריך לאומרן בנפיתה אחת, ועשרת בני המן עמהן.

[שם ה"ג] אמר ר' יוסי ב"ר אבון בכתבן צריך שיהא איש בראש דפא, ואת בסופה בעשר שטין, עשרת בסוף דפא, שנין ונחין כהדין קנטרה, כדי שיפלו ולא תהיה להם תקומה.

[פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק מט] ר' אליעזר אומ' ארבעים בנים היו לו להמן עשרה כותבי המלך ושלשים מושלים בכל המדינות, שני ואת עשרת בני המן תלו, וכלם נתלו על עץ אביהם, שני עשרת בני המן תלו על העץ, וכתוב אחר אומ' ואת עשרת בני המן תלו (על העץ)

(אס' ט,ט) עשרת – תלישאה גדולה, לימוד אלפניה ולאחריה בתפקידי תלשא: שעורין חציצין מחיצין הלכה למשה מסיני.

כאן רמז לקריאת שמות בני המן שלפני תלשא ופסוק עשרת וגו' שאחרי תלשא ב-(שעור) נשימה אחת. תפקיד שני כעין מחיצה, כתיבת שמות העשרה בשתי עמודות בדף אחד. בנפרד משאר המגילה.

(אס' ט,ט) עשרת בני המן בן-המדתא צהר הנהודים – דרגא תביר מרכא טפחא, תבנית המרמות לשתי הלכות. **(הלכה א)** דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; כאן צריך למימרינהו בנשימה אחת. מאי טעמא - כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתיהו.

(הלכה ב) תביר מרכא טפחא, קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין או הלכה מסוימת; **(הסבר א)** לעיכוּב במגילה חייב להיות כתוב ממלת איש בצד ימין ותחתיה בעשר שורות שם בן אחד של המן. בצד שמאל של השורה מלת ואת ובשורה העשירית מלת עשרת **(הסבר ב)** ע"פ הגה של הרמ"א **"שו"ע או"ח הל' מגילה ופורים תרצ:טו]** ודוקא לכתחלה (טט: בנשימה אחת), אבל בדיעבד אם (נג) הפסיק ביניהם יצא

(הסבר ג) ע"פ **[פרקי דרבי אליעזר פמ"ט]** מארבעים בני המן רק עשרה כותבי המלך נתלו על העץ יחד עם המן (אפשר כי טעם קדמא של **בני** במשמע המוקדמים - החשובים). אפשר שהאחרים נתלו עשר עשר עשר על עצים אחרים **(אסתר ט,יב, יג, יד)**